107. Tiistaina 16 päivänä syyskuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 3630

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali ... 3631

3) Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston täydennysvaali ... „

Ensimmäinen käsittely

4) Lakialoite laiksi kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen virallistamisesta ... „

Lakivaliokunnan mietintö 10/1997 vp
Lakialoite 26/1996 vp

Lähetekeskustelu

5) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1996 ... 3669

Kertomus 7/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi petoeläinten tappamien porojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta ... 3672

Hallituksen esitys 109/1997 vp

7) Hallituksen esitys kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 110/1997 vp

8) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ... 3672

Hallituksen esitys 111/1997 vp

9) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ... 3675

Hallituksen esitys 112/1997 vp

10) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 113/1997 vp

11) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 114/1997 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta .. „

Hallituksen esitys 115/1997 vp

Mietintöjen pöydällepano

13) Hallituksen esitys Ukrainan kanssa kansainvälisestä maantieliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ... „

Hallituksen esitys 95/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1997 vp

14) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta 3676

Hallituksen esitys 66/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1997 vp

15) Hallituksen esitys laeiksi merityöaikalain ja työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 96/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

16) Hallituksen esitys kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ..... „

Hallituksen esitys 107/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson J., Biaudet, Bryggare, Elo, Halonen, Hassi, Helle, Hurskainen, Huuhtanen, Ihamäki, Jansson, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kallis, Karhunen, Karpio, Kemppainen, Kiljunen, Korhonen R., Kukkonen J., Lapintie, Luhtanen, Manninen, Pohjola T., Pykäläinen, Rinne, Roos, Sasi, Vihriälä ja Viljamaa.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Biaudet, Huuhtanen, Karpio, Manninen ja Jansson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden takia ed. Karhunen, virkatehtävien takia edustajat J. Andersson, Halonen, Hurskainen, Jansson, Jäätteenmäki, Kallis, Kiljunen, Lapintie, Manninen ja Sasi sekä yksityisasioiden takia edustajat Huuhtanen, Karpio, R. Korhonen, T. Pohjola, Rinne ja Vihriälä,

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Elo sekä

tämän kuun 19 päivään sairauden takia edustajat Bryggare ja Roos.

Uusi edustaja

Puhemies: Ilmoitetaan, että Riihimäeltä oleva tarkastaja Arto Lapiolahti, joka varamiehenä Hämeen läänin eteläisestä vaalipiiristä tulee eduskunnan jäseneksi edustajantoimesta vapautuksen saaneen Ilkka Joenpalon sijaan, on tänään esittänyt minulle 15 päivänä syyskuuta 1997 asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn edustajanvaltakirjansa ja on siten oikeutettu ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Ed. Lapiolahti merkitään läsnä olevaksi.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 11 päivänä syyskuuta 1997 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 36.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun perustuslakivaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan, puolustusvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

perustuslakivaliokunnan jäseneksi ed. Mikkola,

valtiovarainvaliokunnan varajäseniksi ed. Juurola ja ed. Lapiolahti,

puolustusvaliokunnan varajäseneksi ed. Lapiolahti ja

ympäristövaliokunnan jäseneksi ed. Lapiolahti.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 2) asiana on kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on kansaneläkelaitoksen valtuutetuksi ja valtuutettujen varamieheksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistan mukaisesti:

kansaneläkelaitoksen valtuutetuksi ed. Peltomo ja

valtuutettujen varamieheksi ed. Lapiolahti.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston täydennysvaali

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 3) asiana on Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti ed. Kallio.

P u h e m i e s : Eduskunta päättänee saattaa vaalin tuloksen tiedoksi valtioneuvostolle.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Lakialoite laiksi kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen virallistamisesta

Ensimmäinen käsittely
Lakivaliokunnan mietintö 10/1997 vp
Lakialoite 26/1996 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. L a x : Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Tärkeä kysymys on, tarvitaanko lainsäädännöllisiä toimenpiteitä samaa sukupuolta olevien parisuhteiden kohtelemiseksi nykyistä tasapuolisemmin verrattuna muihin parisuhteisiin. Lakivaliokunta tai oikeastaan sen enemmistö pitää tätä periaatteellisesti niin tärkeänä kysymyksenä, että se on halunnut tuoda kysymyksen koko eduskunnan ratkaistavaksi. Siksipä mietintö on niinkin perusteellinen kuin se on, vaikka valiokunta ei ole voinut kovin paljon aikaa asian käsittelyyn käyttää.

Omalta osaltaan valiokunnan enemmistö pitää tällaisia toimenpiteitä tarpeellisina ottamatta kuitenkaan tässä yhteydessä yksityiskohtaisesti kantaa tarvittavan lainsäädännön sisältöön. Valiokunta katsoo, että toimivan säännöstön luominen edellyttää monien viranomaistahojen kytkemistä valmisteluprosessiin ja ettei tyydyttävä valmistelu olisi ollut toteutettavissa jätetyn lakialoitteen pohjalta eduskunnan toimesta. Valiokunta on pitänyt suotavana, että valmistelu tapahtuu tavanomaisessa järjestyksessä eli hallituksen ja sen asianomaisten ministeriöiden toimesta. On tässä yhteydessä hyvä muistaa, että parisuhteessa elävien ihmisten elämää sääntelee yli 200 lakia ja yli 2 000 lakipykälää.

Samaa sukupuolta olevien parisuhteiden sääntely on kansalaisten keskuudessa herättänyt voimakkaita tunteita. Tästä huolimatta asian käsittely lakivaliokunnassa on edennyt rauhallisessa ja asiallisessa hengessä. Valiokunnan tarkastelu onkin pääasiallisesti lähtenyt siitä, miten yleiset ihmisoikeudet ja hallitusmuodossamme säädetyt perusoikeudet sekä muut lainsäädännössämme noudatettavat periaatteet vaikuttavat asiaan.

Kantansa muodostamiseksi valiokunta on tyytynyt oikeastaan vain neljän asiantuntijatahon kuulemiseen. Lainsäädäntötekniikasta on kuultu oikeusministeriön edustajaa, eettisistä kysymyksistä ja käytännön ongelmista on kuultu toisaalta kirkkohallitusta ja toisaalta SETA ry:tä. Apulaisprofessori Martin Scheininiä on lisäksi kuultu ihmisoikeusasiantuntijana.

Mietinnössään valiokunta kiinnittää huomiota eräisiin selviin epäkohtiin samaa sukupuolta olevien parisuhteiden osalta. Tyydyn tässä yhteydessä mainitsemaan näistä vain kolme.

Keskeinen, ellei peräti keskeisin epäkohta valiokunnan mielestä on lähiomaisen aseman puuttuminen toisen osapuolen sairastumisen tai kuoleman yhteydessä. Seurauksena voi olla ja on ollut turhaa tuskaa ja kärsimyksiä. Yhteisen kodin purkaminen toisen osapuolen kuoleman johdosta voi valiokunnan mielestä niin ikään johtaa absurdeihin, ei-toivottuihin tilanteisiin. Hankalana on myös pidetty kuolleen kumppanin biologisen lapsen asemaa ja suhdetta eloonjääneeseen kumppaniin.

Kuten totesin, lakivaliokunta ei ole ottanut kantaa itse lakitekniikkaan, jolla edellä mainitut ja muut mietinnössä todetut epäkohdat tulisi poistaa.

Ihmisillä on erilaisia mielikuvia ja käsityksiä siitä, mitä on avioliitto. Nähtävästi nämä käsitykset vaikuttavat myös ihmisten suhtautumiseen samaan sukupuolta olevien parisuhteiden säätelyyn. Tämä jakolinja on ollut näkyvissä myös lakivaliokunnassa. Toiset pitävät avioliittoa puhtaasti juridisena instituutiona, toiset keskeisesti myös kirkollisena. Lakivaliokunnan enemmistö on tässä tarkastellut tasavertaisuuskysymystä avioliittolain mukaisen juridisen käsitteen pohjalta. Onhan voimassa olevasta avioliittolaistamme kirkolliset elementit poistettu.

Edellä lausumani perusteella lakivaliokunta tekee kaksi esitystä.

Kun se ei ole ollut valmis viemään lakialoitetta tässä yhteydessä tähänastisen valmistelun pohjalta eteenpäin, valiokunta ehdottaa lakialoitteen hylkäämistä.

Toisaalta lakivaliokunta esittää eduskunnalle, että eduskunta velvoittaisi hallituksen ryhtymään "asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi".

Fru talman! Lagutskottet uppfattar frågan om regleringen av parförhållanden mellan personer av samma kön som en principiellt mycket viktig fråga, och anser därför att det är riksdagen som nu skall ta ställning till om det krävs lagstiftningsåtgärder eller inte för att skapa en större neutralitet i förhållande till andra parförhållanden.

Lagutskottet har, som jag konstaterade, erkänt att det finns betydande missförhållanden vad beträffar behandlingen av parförhållanden i nuvarande lagstiftning. Det kanske svåraste missförhållandet är avsaknaden av ställningen som närmaste anhörig, i synnerhet vid sjukdoms- och dödsfall och det här har lett och kan i framtiden också leda till onödigt lidande och smärta för de inblandade.

Lagutskottet anser att det behövs lagstiftningsåtgärder för att skapa större neutralitet i förhållande till heterosexuella parförhållanden, men går inte närmare in på hur frågorna skall lösas. Det ankommer, enligt utskottets mening, på regeringen att bereda lagstiftningsåtgärder för att åtminstone de största missförhållandena skall avhjälpas. Utskottet förordar därför att riksdagen skall ålägga regeringen att ta itu med frågan.

Ed. Biaudet merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Lax esitteli yksityiskohtaisesti sen, mihin johtopäätöksiin lakivaliokunta on päätynyt lakialoitteen käsittelyssä. En puutu niinkään siihen. Aluksi aion lyhyesti käydä läpi lakialoitteen historiikin.

Jo edellisellä eduskuntakaudella ed. Outi Ojala laati lakialoitteen, joka oli pitkälle saman suuntainen kuin nyt käsittelyssä oleva lakialoite. Hän keräsi tuohon lakialoitteeseen tusinan verran nimiä. Tuo lakialoite olisi siis mahdollistanut samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisen. Tuolloin eduskunnassa syntyi laaja debatti aiheesta, mutta aloite hautautui valiokuntaan. Sitä ei siis käsitelty, kuten tämä aloite, joka on nyt otettu käsittelyyn.

Tämän eduskunnan aikana samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisesta käytiin kansanedustajien kesken epävirallisia keskusteluja. Toissa keväänä itse otin kysymyksen esiin hallituksen kyselytunnilla, ja tuolloin valtioneuvosto keskusteli aiheesta. Kävi selväksi, että ministeri Häkämies ei halunnut ottaa asiaa valmisteltavaksi. Näin ollen ryhmä kansanedustajia päätyi lopputulokseen, että asiasta laaditaan lakialoite. Se valmistellaan perusteellisemmin niin, että mahdollistuisi myös lakialoitteen hyväksyminen varsinaiseksi laiksi. Tämä siis tapahtui kevään 96 aikana.

Lakialoitteeseen saatiin useita kymmeniä nimiä. Erittäin poikkeuksellisesti myös monet ministerit pääministeriä myöten allekirjoittivat myötätunnon osoituksena aloitteen. Aloite oli siis ainoa keino saada asia vireille.

Nyt olemme myönteisessä tilanteessa, että valiokuntakäsittely on takanapäin ja valiokunta on

päätynyt myönteiselle kannalle itse asian suhteen. Se ei ole kuitenkaan päätynyt puoltamaan sitä, että lakialoite sellaisenaan tai pienin viilauksin hyväksyttäisiin.

Itselläni olisi ollut valmius hyväksyä tämäkin lakialoite sellaisenaan tai hieman muutettuna. Ymmärrän kylläkin lakivaliokunnan kannan. On selvää, että ministeriöiden kesken tapahtuva valmistelu luo paremman pohjan sille, että laista saadaan todella lopullisesti toimiva. Kuten ed. Lax totesi, samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistaminen liittyy useihin satoihin lainkohtiin. Näin ollen ministeriöiden yhteistyötä toimivan lainsäädännön ja toimivan käytännön aikaansaamiseksi todella tarvitaan.

Toivon, että asia etenee ripeydellä, jotta tähän eduskuntaan saataisiin hallituksen esitys, joka mahdollistaa samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteen virallistamisen.

Perusteluja sille, että samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat virallistaa parisuhteensa, on lukuisia. Ed. Lax kävi niitä läpi. Itse pidän asiaa hyvin syvältikin perusoikeuskysymyksenä ja näen tärkeäksi myös lähiomaisten aseman. Olen valmis hyväksymään myös adoptio-oikeuden, jota sinänsä tähän lakialoitteeseen ei sisällytetty. Adoptio-oikeushan on ajankohtainen erityisesti sellaisissa perheissä, joissa asuu jommankumman osapuolen lapsi. Tällä ei ole virallista oikeutta toiseen sosiaaliseen vanhempaan, joka hänellä tosiasiallisesti siinä perhetilanteessa on.

Arvoisa puhemies! Toivon siis, että asia etenee ripeästi ja Suomen lainsäädäntö saadaan ajan tasalle muiden Pohjoismaiden kanssa. Muissa Pohjoismaissahan on olemassa ei-kirkollinen virallistamisen hyväksyvä lainsäädäntö. Rinnastus käytännön toimissa on voimassa Belgiassa, Ranskassa, Italiassa ja Espanjassa, eli tilanne Suomessa ei olisi todellakaan ainutlaatuinen, jos ja kun tällainen hallituksen esitys eduskuntaan saatettaisiin ja se lopulta hyväksyttäisiin.

Koska lakialoite on saanut tällaisen erityisen käsittelyn, että valiokunta ehdottaa, että varsinainen aloite hylätään, mutta ponsiosa pitää sisällään tavallaan itse asian varsinaisen hyväksymisen, on tietenkin olennaista, mitä tässä talossa päätetään kolmannen käsittelyn yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Toivonkin, että nekin kansanedustajat, jotka eivät ole asiaan perehtyneet, tutustuisivat mietintöön ja käytännön kysymyksiin, joita homo- ja lesbopareilla Suomessa tällä hetkellä on, ja epäilevätkin avoimin mielin olisivat valmiit hyväksymään lakivaliokunnan ponsiesityksen.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorossa ed. U. Anttilalle toteaisin, että asia ei liity hallitusohjelmaan eikä hallitussopimuksiin. Näin ollen on tapahtunut jonkinlainen muotovirhe siinä, että ministerit, eivät tosin kaikki, ovat allekirjoittaneet aikoinaan lakialoitteen.

Olen iloinen siitä, että ministeri Häkämies ei ole kuitenkaan ottanut lakialoitetta käsittelyyn, koska hän on tutkinut tarkkaan tietenkin asianomaisena ministerinä, että asia ei liity hallituksen ohjelmiin eikä sopimuksiin. Katson, että lakialoite on luonnon järjestelmän vastainen, ja muutenkaan tällaista lakialoitetta ei voida hyväksyä, joten lakivaliokunta on tehnyt aivan oikean suuntainen päätöksen asiassa.

Mitä tulee ed. U. Anttilan puheenvuoron kohtaan liittyen adoptointikysymykseen, niin mielestäni nämä alkavat olla jo sellaisia seikkoja, että lapset tarvitsevat sekä äidin että isän. Jonkinlainen moraali pitäisi myös näissä kysymyksissä maassamme säilyttää.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihmettelin kovasti ed. U. Anttilan puheenvuorossa sitä osuutta, missä hän haki nimenomaan lasten etua ja parasta. Kyllähän suomalainen yhteiskunta horjuu erittäin paljon, jos meillä oikeana mallina pidetään sitä, että kaksi samaa sukupuolta olevaa ihmistä olisi perhe. Se ei voi olla suomalaisten yhteiskunnallinen näkemys, ja ihmettelen sitä kovasti. Tässä talossa on huomattavasti tärkeämpiä ja parempia asioita, joihin luulisi ministerienkin laittavan allekirjoituksensa. Moni katsoo sen jälkeen, jos tällainen aloite hyväksyttäisiin ja asia vietäisiin eteenpäin, että seuraava vaihe olisi, että voisi elää vaikka sian kanssa ja se olisi yhteiskunnassa hyväksyttävää. (Puhemies koputtaa) Moni varmasti sitä välillä tuntee avioliitossakin olevansa, mutta jos näin harhainen käsitys on normaalista perheyhteisöstä, mikä kuulsi ed. U. Anttilan puheenvuorosta, niin ihmettelen ja toivon, ettei tämä etene mihinkään.

P u h e m i e s : Ed. Lindqvist!

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. U. Anttila tulkitsi valiokunnan mietintöä siten, että siinä tuettaisiin samaa sukupuolta olevien parisuhteiden virallistamista,

vaikka sitä ei muodollisesti lakialoitteen osalta hyväksyttäisi. Mielestäni mietinnön ponsi on sisällöltään varsin hämärä ja mietintö myös sisällöltään ristiriitainen.

Mietinnön johdanto-osassa todetaan, että "Lähtökohtana tulee olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon". Kuitenkin mietinnössä sitä ennen sanotaan ihmisoikeussopimusten henkeen viitaten, että "samaa sukupuolta olevien erilainen kohtelu verrattuna avioliitossa eläviin on katsottava syrjinnäksi". Jos homoseksuaaliparien kohtelu halutaan lainsäädännössä samanlaiseksi kuin avioliitossa elävien, mielestäni ei ole periaatteessa muuta lainsäädännöllistä mahdollisuutta kuin sen rinnastaminen avioliittoon, kuten esimerkiksi Ruotsin, Norjan ja Tanskan lainsäädännössä on käynyt. Haluankin painottaa sitä, että ihmisoikeussopimukset eivät edellytä samaa sukupuolta olevien avioliittoja, vaikka ne edellyttävät ja niiden tuleekin edellyttää, että jokaista ihmistä kohdellaan tasa-arvoisena kansalaisena riippumatta hänen seksuaalisesta suuntautumisestaan.

Omasta mielestäni eduskunnan ei tulisi hyväksyä tällaista hämärää ja epäselvää pontta tässä muodossa, jos eduskunnalla ei ole mitään käsitystä siitä, millä tavoin lainsäädäntöä tulisi muuttaa.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on jossakin määrin hämmentävää, mutta vastauksena eräisiin kysymyksiin toteaisin, että tässä maassa on esimerkiksi lukuisia sellaisia perheitä, joissa asuu parisuhteessa kaksi naista ja perheessä on lapsi, joka on toisen naisista lapsi. Mikäli lapsen biologinen äiti kuolisi, lapsi jäisi lainsäädännön edessä koko-orvoksi, eli toisella sosiaalisella vanhemmalla ei olisi mitään erityisasemaa häneen nähden. Mikäli esimerkiksi lapsella ei ole suhdetta biologiseen isäänsä, hän jäisi orvoksi siitä huolimatta, että hänellä olisi tuntuma siihen, että hänellä on myös sosiaalinen äiti, jota lainsäädäntö ei ole hyväksynyt. Mielestäni tämän epäkohdan poistaminen kuuluu lainsäädännön piiriin.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Den historiska utvecklingen är oundviklig. När det gäller de homosexuellas rättigheter går utvecklingen i riktning mot att inte bara godkänna de homosexuellas individuella rättigheter, utan också de homosexuella familjernas rättigheter. Frågan som nu inställer sig lyder: Hur snabbt och hur bra lyckas vi i Finland följa den här utvecklingen?

Arvoisa puhemies! Historiallinen kehitys on väistämätöntä. Homoseksuaalien oikeuksien osalta kehitys on etenemässä suuntaan, jossa ei ainoastaan hyväksytä homoseksuaalien yksilöllisiä oikeuksia vaan myös homoseksuaalisten perheiden oikeudet. Nyt kyse onkin siitä, miten nopeasti ja miten hyvin pystymme Suomessa seuraamaan tätä kansainvälistä kehitystä.

Siitä huolimatta, että me Suomessa näemme itsemme mieluusti ihmisoikeuksien esitaistelijoina, emme ole olleet kovinkaan erinomaisia lainsäädäntömme uudistamisessa homoseksuaalien oikeuksien osalta. Homoseksuaalisten tekojen kriminalisointi poistettiin vasta vuonna 71, siis 27 vuotta Ruotsin jälkeen ja jopa 41 vuotta Tanskan jälkeen. Olimme myös Pohjoismaista viimeisinä poistamassa homoseksuaalisuuden sairauksien viralliselta listalta. Tämä tapahtui vuonna 81. Siitä huolimatta, että olemme saaneet syrjintäsuojan hallitusmuotoomme ja että syrjintä on rikoslaissa kriminalisoitu, kuulumme edelleen niiden kovin harvojen Euroopan maiden joukkoon, joilla on homoseksuaalisia tekoja koskeva korotettu suojaikäraja. Onneksi tämän epäkohdan muutos on ajankohtainen eduskunnassa. Suorastaan poikkeuksellisia olemme ns. kehotuskiellon osalta, jota nyt ehdotetaankin poistettavaksi. Sitä on pitkään pidetty vanhentuneena, mutta sitä käytettiin 70- ja 80-luvuilla sensuurin perustana, joka vaikeutti asiallisen valistuksen antamista homoseksuaalisuudesta.

Vi har alltså varit långsamma med de homosexuellas individuella rättigheter. Nu står vi inför en ny utmaning: de homosexuella familjernas rättigheter. Den rådande tolkningen av de mänskliga rättigheterna ger oss inga klara svar på det här området. Men, som det konstateras i utskottets betänkande, är tolkningen av den mänskliga rättigheterna när det gäller sexuell böjelse och identitet stadd i förändring. Om vi år 1971 så att säga öppnade våra ögon och såg den homosexuella individen, gäller det nu att öppna ögonen och se den homosexuella familjen. När vi lyckas göra det kanske det inte längre är så svårt att inbegripa de homosexuella i de mänskorättsstadganden som handlar om familjelivet. Då är det inte heller så svårt att godkänna förslagen i den lagmotion som står som grund för utskottets betänkande.

Arvoisa puhemies! Homoseksuaalinen perhe on jo tämän päivän todellisuutta. Emme toisin sanoen ole luomassa mitään uutta. Nyt kyse on

siitä, että yhteiskunta avaa silmänsä, näkee elävän elämän ja kohtaa ihmiset, joihin kohdistuu nykyisellään epäoikeudenmukaisuuksia tällä alueella vallitsevan lainsäädännön puutteen vuoksi. Epäoikeudenmukaisuudestahan on nimenomaan kyse. Lakivaliokunnan mietinnössä esitetty ongelmaluettelo mainitsee vain osan ongelmista, joita lainsäädännön puute voi aiheuttaa.

Lisäksi asiaan vaikuttavana ohjausnäkökulmana on lasten oikeudet. Myös homoseksuaaliperheissä on lapsia. Näiden lasten oikeudet kärsivät puutteellisen lainsäädäntömme vuoksi. Lapsella voi olla hyvin voimakas side ei-biologiseen sosiaaliseen vanhempaan. Lainsäädäntömme ei kuitenkaan salli näiden kahden välille oikeudellisen siteen luomista, vaikka perhe haluaisikin sellaista suhdetta, joka velvoittaisi myös viranomaisia. Lapsen oikeus vanhempaan on näin ollen puutteellinen.

Vaikka nyt avaisimmekin silmämme ja ryhtyisimme lainsäädäntötoimenpiteisiin, olemme jälleen kerran viimeisenä Pohjoismaiden joukossa. Tanska oli edelläkävijä säätäessään vuonna 89 lakinsa parisuhteen rekisteröimisestä. Sen jälkeen kaikki muut Pohjoismaat Suomea lukuun ottamatta ovat seuranneet esimerkkiä. Pohjoismainen lainsäädäntöyhteisyys on ollut erityisen voimakasta perheoikeuden alueella. Vastaavan lainsäädännön puuttuminen Suomesta on suuri puute myös tästä näkökulmasta.

Lopuksi en voi olla kommentoimatta ed. Aittoniemen vastalausetta, jossa hän toteaa, ettei hyväksy homo- ja lesbosuhteita, mutta että niitä on ymmärrettävä. Minä katson päinvastoin, että meidän ei tarvitse ymmärtää sitä, miksi kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä haluaa jakaa elämän kaikki puolet yhdessä, mutta meidän on oltava valmiit hyväksymään tämä myös yhteiskunnallisella tasolla.

Till sist, ärade talman, kan jag inte låta bli att kommentera riksdagsman Aittoniemis reservation, där han säger att han inte godkänner homo- och lesboförhållanden, men att man måste förstå dem. Jag anser tvärtom, att vi inte behöver förstå varför två personer av samma kön vill dela alla aspekter av livet tillsammans, men vi måste vara beredda att godkänna det — också på ett samhälleligt plan.

Ärade talman! Jag förutsätter att regeringen raskt vidtar åtgärder för att undanröja de rättsliga olägenheterna i anknytning till samlivet mellan personer av samma kön.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Homoseksuaalinen parisuhde ei muodosta perhettä. Siinä on juuri tämä virheajattelu. Perheeseen kuuluu myös sellainen mahdollisuus, että siinä on lapsia, nimenomaan omia lapsia. Sehän ei tietysti aina onnistu, koska on olemassa tiettyjä esteitä, että perheessä ei saada omia lapsia, mutta siihen pitää olla myös kuitenkin synnynnäiset fyysiset mahdollisuudet. Silloin voidaan puhua perheestä.

Juuri näillä epäkohdilla, mitä ed. Biaudet mainitsi, te väännätte vääntämällä edelleenkin tätä asiaa avioliiton suuntaan, ja olen varma, että jos hallituksen esitys aikanaan tänne eduskuntaan tulee, tuskinpa täällä eduskunnassa menee tämä asia läpi, jos te jatkatte siihen suuntaan vääntämistä, että tämä parisuhde ja rekisteröinti yhdistetään ajatuksellisesti ja käytännöllisesti avioliittoon.

Mitä tulee minun vastalauseeseeni, joka lukee sen ja ottaa pois siitä minun tyypillisen hiukan kieroutuneen huumorini tuotteet, löytää siitä varmaan sellaisen keskitien, mitä tässä talossa etupäässä ajatellaan tästä asiasta. Toisin sanoen jos oikeudelliset vaatimukset vaativat, tällainen rekisteröinti voidaan laillistaa, mutta se ei missään tapauksessa saa millään tavalla olla tekemisissä avioliittoinstituution kanssa. Avioliittoinstituution ja tämän rekisteröinnin välillä tulee olla niin korkea muuri kuin on Riihimäen vankilassa, että siitä ei pääse yli millään. Ei ole vahingossakaan mahdollisuus näitä kahta asiaa yhdistää. Avioliittoinstituutio ja homojen rekisteröinti on kokonaan eri asia. Mutta jos kerran välttämätöntä on, niin minä en ole sitä vastustanut, etteikö sitä rekisteröintiä voida suorittaa, mutta näillä perusteilla, jotka näkyvät minun vastalauseestani.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Biaudet käsitteli parisuhteen virallistamiskysymystä osana homoseksuaalien ihmisoikeuksien kehitystä. Mielestäni tämä kysymys on ennen kaikkea arvokysymys, ei ihmisoikeuskysymys. Myös mielestäni avioliitto-käsitteen muuttaminen koskemaan samaa sukupuolta olevia henkilöitä merkitsee hyvin syvällistä muutosta ja irtaantumista perinteisestä avioliittonäkemyksestä.

Perusoikeuksissamme aivan oikein kielletään ihmisten syrjiminen muun muassa seksuaalisten taipumusten vuoksi, mutta se ei todellakaan edellytä poikkeavien suhteiden nostamista avioliiton asemaan. Otan yhden esimerkin. Perustuslais-

samme kielletään myös syrjintä uskonnollisen vakaumuksen vuoksi, mutta se ei edellytä avioliittolainsäädännön muuttamista esimerkiksi moniavioisuuden sallivaksi, jos vaikkapa islamilainen vähemmistömme vaatisi sitä ihmisoikeuksiinsa tai yksityiseen seksuaalieettiseen normistoonsa vedoten.

Korostan vielä, että myöskään kansainväliset ihmisoikeussopimukset eivät edellytä tällaisen rekisteröinnin lainsäädännöllistä pohjaa.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Biaudet'n puheenvuoron johdosta totean, että tämä lakivaliokunnan ratkaisu, mihin sisältyy tämä toinen kohta, toivomus tällaisen lainsäädännön aikaansaamisesta, ei minun mielestäni ole tarpeellinen ja sitä ei pidä ottaa huomioon, sen johdosta että ei meidän tarvitse mennä samalla tavalla kuin jotkut Pohjoismaat tekevät lainsäädäntöä. Suomi voi tässä näyttää omaa kansallista moraaliansa myöskin kristittynä kansakuntana ja ottaa näitäkin arvotekijöitä huomioon. Avioliiton aseman pitäisi enemmän tulla näkyviin suomalaisessa yhteiskunnassa ja myöskin tätä kautta lapselle turvata se kasvuelementti, mikä hänelle kuuluukin.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Biaudet puhui lapsen asemasta ja totesi sillä tavalla, että oikeus vanhempaan on puutteellinen. Todellisuudessa, jos ollaan samaa sukupuolta olevien parisuhteessa, minun käsitykseni mukaan semmoista suhdetta ei ole syntynytkään kuin vanhemmuus, koska siinä ei olla biologisia vanhempia. Siinä mielessä meidän lainsäädännössämme on olemassa adoptiomahdollisuus, joka takaa sen. Siinähän tutkitaan hyvin tarkkaan, onko tämä vanhempi, joka adoptoi lapsen, sopiva, käypänen tälle lapselle, jottei semmoisia epäkohtia voi syntyä.

Mistä tiedetään se tilanne, jos sitä ei tutkita suoraan tämmöisessä samaa sukupuolta olevien parisuhteessa? Miten sitten, jos lapsi jää toiselle biologisen vanhemman kuoltua? Mistä tiedetään, että se toinen on juuri sopiva? Lapsi tavallaan pakolla sysätään sille toiselle ja sanotaan, että kyllä sinä olet tämän henkilön lapsi. Siinä mielessä nykyisessä lainsäädännössä ei ole aukkoa, se vain turvaa lapsen aseman paremmin, koska ulkopuoliset tahot jopa tutkivat ja huomioivat, miten sopiva tämä vanhempi on jatkamaan huoltajuutta.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä näyttää olevan epäselvyyttä siitä, mitä lakivaliokunta on todella tarkoittanut. Ed. U. Anttila sanoi, että lakivaliokunta tarkoittaisi sitä, että tämä asia pitäisi hyväksyä. Tätä lakivaliokunta ei lainkaan tarkoita, vaan se esittää tämän asian hylkäämistä. Mutta samalla lakivaliokunta toivoo, että samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvät oikeudelliset epäkohdat poistetaan. Tämä merkitsee sitä, että oikeusministeriö tulisi selvittämään, onko näitä oikeudellisia epäkohtia ja mitkä ne ovat, ja sitten tekemään esityksen niitten poistamisesta.

Kun oikeusministeri Häkämies on ilmoittanut, ettei hän tule antamaan esitystä, parisuhteen virallistamista koskevaa lakiehdotusta, se merkitsee sitä, että tämä asia tulee siirtymään tämän vaalikauden ylitse, mikäli lakivaliokunnan esitys tullaan hyväksymään tässä salissa, niin kuin uskon tulevan tapahtumaan. Tämä taas merkitsee sitä, että tässä vaiheessa nyt vain keskustelemme ja heijastelemme tulevaisuuden varalle, mitkä ovat eduskunnan mielialat tästä kysymyksestä.

Ed. Biaudet (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ihmisoikeudet ovatkin arvokysymys, perusarvokysymys ja tällainen eettinen pohja, jonka perustalle minun mielestäni on aivan hyvä rakentaa muitakin arvoja. Kysymys on myöskin sivistyksestä ja siitä, miten suvaitaan sitä, että muut ovat erilaisia, ja suvaitaan sitä, että suojataan niitä ihmisiä, jotka elävät tällaisessa yhteiskunnan todellisuudessa, ja yritetään järjestää heidän elämänsä niin hyvin kuin pystymme, ilman että tuomitsemme heidät jotenkin huonompiarvoiseen tilanteeseen tai elämään. Ihmiset ovat samanarvoisia, heillä on samat oikeudet tulla onnellisiksi.

Haluaisin sanoa ed. Lahtelalle, en halua kuulostaa opettavaiselta: Kuitenkin elämässä on niin, että perheitä syntyy, syntyy lapsia myös yksinäisille äideille ja syntyy sellaisia tilanteita, joissa de facto lapsi elää kahden samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa, jotka ovat pari sinänsä. Tietenkään tätä biologista suhdetta ei synny eikä välttämättä edes adoptiota, mutta todellisuudessa voi olla, että nämä kaksi ihmistä ovat tälle pienelle lapselle tai ehkä vähän vanhemmallekin ainoat vanhemmat, jotka ovat de facto vanhemmuussuhteessa, jotka rakastavat tätä lasta ja lapsi rakastaa heitä ja joilla on hyvin kiinteä suhde. Jos sitten tämä biologinen äiti ehkä kuolisi tai jotakin tapahtuu hänelle, (Ed. Kankaannie-

mi: Entä isä?) — Taikka isä, tietenkin voi olla niinkin. Useimmiten tällä hetkellä on vain niin, että he ovat naisia; tilanne on useimmiten niin. Onko kuitenkaan oikein, että joku muu ulkopuolinen saisi arvioida yhtäkkiä? Se olisi aivan samaa kuin jos mihin tahansa perheeseen tulisi joku ulkopuolinen katsomaan 15-vuotiskatsauksen, oletteko pärjänneet hyvin lapsenne kanssa ja onko hän onnellinen.

Kyllä lapsella täytyy saada olla oikeus pitää vanhempansa, olkoot he sitten biologisia, adoptoituja, kasvatti- tai de facto lapsia.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Vaikka tämä ei olekaan hallituksen esityksestä tullut tähän saliin, kuitenkin teki mieli, kun kuunteli näitä puheenvuoroja, esittää aivan henkilökohtaiset kommenttini muutamaan asiaan.

Olen kyllä vähän kauhuissani joittenkin kristillisten edustajien hyökkäyksistä ja tämmöisestä kiihkoisesta vastustuksesta tässä asiassa. Itse olen 60-luvun alusta pitäen tehnyt työtä sen puolesta, että homoseksuaalisilla ihmisillä olisi samat oikeudet yhteiskunnassa kuin muilla. Se on ollut pitkä tie. Ensin dekriminalisaatio, sitten poistaminen psykiatrisesta diagnostiikasta jne.

Tässä tulee myöskin sellainen kuva, että idealisoidaan valtavasti heteroseksuaalisia avioliittoja. Itse olen tehnyt perheterapiatyötä parikymmentä vuotta, ja jos kauhuskenaarioita löytyy jostain, niin kyllä niitä löytyy heteroseksuaalisista avioliitoista. Tiedämme, että kolmasosa niistä päättyy tänä päivänä avioeroon, joten ei se ole mikään tae sille, että tämmöinen niin sanottu normaaliperhe olisi lapselle mikään hyvä kasvuympäristö. Tietysti voi olla niin ja usein on, mutta se ei ole mikään tae sille. Toisaalta tunnen myöskin homo- ja lesbopareja, jotka hoitavat lasta suurella rakkaudella ja erinomaisesti. Ei tämä sopivuus vanhemmuuteenkaan ole sidoksissa sukupuoleen omasta mielestäni.

En oikein ymmärrä, mitkä ovat ne mekanismit, jotka panevat vastustamaan tämän tyyppistä virallistamista parisuhteessa näin kiihkeästi. Mielestäni tämä on ihmisoikeuskysymys ja perusoikeuskysymys. Itse olisin valmis toimimaan tämän lakiesityksen hyväksymiseksi.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Jotkut tässä keskustelussa käytetyt puheenvuorot siitä, miten hyvä, auvoisa ja aukoton, normiksi kelpaava on heteroseksuaalinen perhe ja heteroseksuaalinen parisuhde, ovat herättäneet minussa muistoja ajasta vähän toistakymmentä vuotta sitten, jolloin itse tein silloin hyvin vaikean ratkaisun: Päätin erota lasteni isästä. Tällainen yhden elämänmuodon ja yhden perhemallin esittäminen ainoana mahdollisena normina ihmiselämälle ja muun muassa onnellisten lasten kasvattamiselle tuntui silloin hyvin tuskalliselta. Uskon, että vastaavalla tavalla tuskalliselta saattaa tuntua homo- ja lesbopareista kuunnella heteroseksuaalisen parisuhteen esittämistä ainoana mahdollisena normina ihmisen elämälle.

Niille kansanedustajille, jotka tässä keskustelussa ovat vedonneet siihen, että mikään kansainvälinen sopimus ei suoranaisesti velvoita Suomea mahdollistamaan samaa sukupuolta olevien parien liittojen rekisteröimistä, esittäisin kysymyksen: Oletteko yleisemminkin sitä mieltä, että ihmisoikeuskysymyksissä pitää kansallisessa lainsäädännössä edetä vain silloin, kun siihen on ulkopuolinen pakko? Miten yleensä on suhtauduttu sellaisiin valtioihin, jotka parantavat oman lainsäädäntönsä ihmisoikeusnormistoa vain kansainvälisen pakon edessä?

Aikoinaan viime keväänä, kun lakivaliokunta sai valmiiksi mietintönsä, olin hyvin pettynyt siihen, miten tämä asia tiedotusvälineissä uutisoitiin, kun pääuutiseksi nousi se, että lakivaliokunta esittää ed. O. Ojalan lakialoitteen hylkäämistä. Itse osallistuin lakivaliokunnan käsittelyyn ja koin, että varsinainen pääasia lakivaliokunnan ehdotuksessa on kuitenkin se, että me ehdotamme eduskunnan hyväksyttäväksi pontta, joka velvoittaa hallitusta antamaan lakiesityksen, jolla ratkaistaan ne ongelmat, jotka liittyvät homo- ja lesboparisuhteisiin. Lakivaliokuntahan ehdottaa ponnessaan, "että eduskunta hyväksyy toivomuksen, että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi".

Itse olisin ollut valmis hyväksymään suoraan ed. O. Ojalan lakialoitteen, kuten aika moni muukin lakivaliokunnan jäsen, mutta lakivaliokunnan valtaenemmistö oli valmis hyväksymään tämän ponnen, joka siis velvoittaa hallitusta valmistelemaan tämän asian ja tuomaan asian hallituksen esityksenä eduskunnan käsittelyyn.

Tässä on jo ehditty kiistellä siitä, tarkoittaako tämä sitä, että säädetään erillislakeja, joilla jokaisessa laissa, missä säädellään perheeseen ja parisuhteeseen liittyviä asioita, erikseen mainitaan samaa sukupuolta olevat parit vai säädetäänkö asiasta yhdellä yhteisellä lailla. Tähän asiaanhan lakivaliokunnan mietintö ei ota kantaa. Oma

kantani on se, että käytännöllisintä olisi ratkaista asia yhdellä yhtenäisellä lailla.

Valiokunta totesi niinä ongelmina, jotka pitää hallituksen esityksellä ratkaista, ensinnäkin parisuhteen osapuolten tunnustamisen toinen toistensa lähiomaisiksi. Olemme sekä kaikki kansanedustajat että varsinkin lakivaliokunnan jäsenet saaneet varmasti paljon postia niiltä ihmisiltä, joita tämä asia henkilökohtaisesti koskee, muun muassa siitä, että jos samaa sukupuolta olevan parisuhteen toinen osapuoli sairastuu, hänen kumppaninsa ei välttämättä saa sairaalasta tietoja siitä, miten toinen voi, koska häntä ei välttämättä tulkita lähiomaiseksi.

Toinen keskeinen asia, mikä pitää järjestää, on parisuhteen toisen osapuolen asema kuolemantapauksen sattuessa: samaa sukupuolta olevien parien saattaminen esimerkiksi perintöverotuksessa samaan asemaan kuin avioparit. Lisäksi on jopa näin yksinkertainen asia, jonka luulisi olevan aivan itsestäänselvä ilman lakejakin, mutta valitettavasti näin ei ole. Tällä hetkellähän saattaa käydä niin, että kun homo- tai lesboparisuhteen toinen osapuoli kuolee, vainajan viralliset omaiset saattavat järjestää hautajaiset jopa salaa leskeltä. Jotta esimerkiksi tällaista ei pääsisi tapahtumaan, tarvitaan sitä, että lähiomaisen asema tunnustetaan lainsäädännössä.

Lapsen asemasta on tässä jo jonkin verran keskusteltu. Haluaisin tuoda tähän muutamia näkökohtia, joita ei ole vielä mainittu.

Uskoisin, että esimerkiksi päiväkoti- ja kouluikäisille lapsille on hyvin tärkeää se, että ei pelkästään heidän biologinen vanhempansa vaan myös heidän sosiaalinen vanhempansa tunnustetaan vanhemmaksi esimerkiksi päiväkodissa ja koulun juhlissa ja vanhempainkokouksissa ja tämän tyyppisissä tilanteissa. Ehkä vielä keskeisempi asia, jota tässä keskustelussa ei ole vielä tullut esille, on se, että kun me kaikki aikanaan vanhenemme ja kun samaa sukupuolta olevien kahden ihmisen muodostamassa liitossa kasvaneella lapsella on tunnesuhde myös sosiaaliseen vanhempaansa, on tärkeää, että sosiaalisen vanhemman vanhetessa ja joutuessa vaikkapa sairaalaan tai vanhainkotiin jnp. tällä lapsella on lähiomaisen asema, mahdollisuus saada tietoja, mahdollisuus myös osallistua sosiaalisen vanhempansa hoitamiseen aivan samalla tavalla kuin biologisella lapsella tai adoptiolapsella. Eli nämä ovat keskeisimpiä tällä hetkellä olemassa olevia ongelmia, mitkä valiokunnan mietinnössä on todettu.

Lisäksi olemme kuulleet pitkän liudan pienempiä käytännön ongelmia alkaen siitä, että jos homo- tai lesboparin kotona on useampia televisioita, tv-lupaviranomaiset saattavat vaatia heiltä kahta eri tv-lupaa, koska heitä ei pidetä perheenä. Esimerkiksi käy myös kirje, joka minulle tuli ja on varmaan tullut muillekin kansanedustajille ja jonka allekirjoittavat homopari, joista toisen titteli on toimitusjohtaja ja toisen tekniikan tohtori ja professori — näin sivumennen mainittakoon. He kertovat lehtihaastattelussa, joka on julkaistu tekniikan opiskelijoiden Contactor-lehdessä, että kun toinen heistä toi oltuaan ulkomailla töissä auton Suomeen, hänen puolisonsa ei saanut sitä autoa ajaa, koska puolisoa ei pidetty perheenjäsenenä. Siis käytännön ongelmia on todella liuta eikä sellaisen lainsäädännöllisen tilanteen jatkaminen, että ihmiset joutuvat tällaisia ongelmia kohtaamaan, ole mitenkään mielestäni sivistysvaltion arvon mukaista.

Muut Pohjoismaat Suomea lukuunottamattahan ovat jo kaikki tehneet mahdolliseksi samaa sukupuolta olevien parisuhteiden rekisteröimisen, virallistamisen. Tanskassa piispat ovat tämän vuoden toukokuussa jopa antaneet julkilausuman, jossa ilmoittivat, että Tanskan kirkko on valmis siunaamaan samaa sukupuolta olevien ihmisten liitot, antamaan niille siis kristillisen kirkon siunauksen.

Mutta Suomessa elämme edelleen sellaisessa tilanteessa, jossa lainsäädäntö on sikäli ristiriitaista, että rikoslaissa sukupuolisen suuntautumisen perusteella tapahtuva syrjintä säädetään rikokseksi, mutta kuitenkin käytännön elämässä julkishallinnon systeemit monin tavoin syrjivät samaa sukupuolta olevia pareja eli valtio tavallaan koko ajan syyllistyy asiaan, joka on rikoslaissa säädetty rikokseksi.

Homo- ja lesboparisuhteessa elävien ihmisten ja heidän lastensa kannaltahan tämä kysymys on ennen muuta ihmisoikeuskysymys. Kysymys on tunnesiteestä, halusta elää parina ja perheenä, ja yhteiskunnan tunnustus tällaiselle suhteelle on näille pareille aivan yhtä tärkeätä kuin se on heteropareille.

Lopuksi haluan siteerata yhtä kirjettä, jonka olen saanut eduskuntaan. Tämä kirjoittaja kertoo näin: "Olen elänyt mieheni kanssa parisuhteessa 23 vuotta. Olemme aika tavallinen suomalainen perhe. Suhteemme virallisen tunnustuksen puute aikamoinen haitta. Moni asia vaatii toimiakseen erityisjärjestelyjä, esimerkkinä vaikka sairaasta kumppanista tietojen saaminen sairaalasta.

Tämän yhteiskunnan jäseninä katsomme täyt-

täneemme tehtävämme hyvin. Mieheni on yrittäjä, joka työllistää tällä hetkellä viisi nuorta internet-taitajaa. Minä toimin kansainvälisen tietoliikenteen asiantuntijana. Vaikka meillä ei ole ollut mahdollisuutta omiin lapsiin, olemme olleet usean nuoren kasvattajina ja tukena. Jotkut näistä nuorista ovat olleet hyvinkin vaikeissa elämäntilanteissa. Yksi heistä kutsuu meitä kakkosisikseen.

Parisuhteemme aikana olemme joutuneet kokemaan ympäristön taholta niin päivänpaistetta kuin rajumyrskyjäkin. Monet eivät suhdettamme ole hyväksyneet. Olemme hankkineet oman kodin ja muutakin omaisuutta. Testamentin ja muitakin juridisia sopimuksia jouduimme laatimaan turvataksemme edes jollakin tavalla kuolemantapauksessa jälkeen jäävän etuja. Arvioimme, että toisen kuollessa nykyinen kotimme jouduttaisiin myymään korkean perintöveron vuoksi. Toivomme todella lakialoitteen," siis ed. O. Ojalan lakialoitteen, "tulevan mahdollisimman pian hyväksytyksi laiksi."

Omasta puolestani, arvoisa puhemies, toivon, että vaikka tätä lakialoitetta nyt ei ilmeisesti hyväksytäkään tämän eduskunnan toimesta, lainsäädännössä mainitsemani epäkohdat korjataan mahdollisimman pian.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hassi puuttui lasten oikeuteen ja lapsikysymykseen. Haluaisinkin tässä lapsen puolelta katsoa asiaa. Puhutaan, että hetero- ja homosuhteessa pitäisi lapsella olla samat oikeudet eli niitä katsotaan samalla tavalla, jolloin siinä vaiheessa, jos homosuhteessa oleva biologinen vanhempi kuolee, lapsella ei ole oikeutta valita muuta vanhempaa kuin se toinen. Lapsen kannalta, jos halutaan tasavertaisuus säilyttää, jos heterosuhteessa toinen, biologinen vanhempi kuolee ja toinen on elossa, voiko silloinkin lapsi sanoa, että en minä halua olla sinun kanssasi, vaan haluan mennä muualle? Elikkä jos lapsen tasavertaisuutta katsotaan molemmissa, niin jonkinlainen ristiriita on olemassa.

Toinen, isompi ristiriita ed. Hassin puheessa vilahti: Kun luen tarkkaan tätä mietintöä, niin tässähän todetaan, että eduskunta hyväksyy toivomuksen, ja ed. Hassi totesi, että tämä velvoittaa hallituksen antamaan esityksen. Tämähän on vain kuin toivomusaloite minusta. Nämä toivomusaloitteet, joita kansanedustajat tekevät, kuulemma pannaan listalle ja niistä suurin osa menee roskikseen, jos olen oikein ymmärtänyt. Jos olisi mahdollista, ministeri Häkämies voisi todeta, miten eduskunnan ponsi velvoittaa häntä, jos tämä hyväksyttäisiin, vai onko tämä vain toivomus.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Hassin puheenvuoron johdosta ja ilman toista biologista vanhempaa kasvaneena ja vanhan kansan kasvatuksen saaneena käy sisälläni tunnekuohu ja -ryöppy. Minä ymmärrän tilanteen, josta nyt puhutaan. Nämä ovat vaikeita asioita yhteiskunnassa. Mutta tulee vain mieleen semmoisia kysymyksiä, eikö nytkin ole kaikilla vapaus asua yhdessä, olkoot he samaa sukupuolta. Eiväthän nykyisetkään lait sitä estä eivätkä rajoita heillä olemasta lapsia kasvatettavanaan. Heillä on tilaisuus tehdä testamentti tälle lapselle ja sitä kautta turvata lapsen tulevaisuus, jos haluavat.

Jos ajatellaan lapsen kannalta, niin koulukiusaaminen on tänä päivänä valtava ongelma. Se on lisääntynyt jatkuvasti ja minä uskon, että mikäli me tällaisia lakeja säädämme, niin kuitenkin enemmistö hyväksyy toisenlaisia ajatuksia kuin tässä nyt ollaan rakentamassa. Varmasti koulukiusaamisen kautta tällaisten parisuhteiden virallistetut lapset joutuvat vaikeuksiin koulutiellään. Näin ollen minun on hyvin vaikea tämän tyyppistä lakia hyväksyä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkennuksena ed. Hassille totean, että ne, jotka vaativat tätä lakia, puhuvat, että kansainväliset sopimukset sitä edellyttävät. Tämä on väärä väite. Niin kuin mietinnössäkin sanotaan, sieltä voi löytyä puoltavia ajatuksia näille, mutta ei missään sanota, että näin pitäisi tehdä. Sitä jo osoittaa se, että Euroopan maista hyvin harva on tähän mennyt.

Mitä tulee näiden asemaan yleensä, niin minun nähdäkseni — ja pyydän, että kaikki lukevat II vastalauseen, siellä on perusteltu tämä näkemys — rekisteröinti on välttämätöntä, jos tässä edetään. Sen rekisteröinnin taas valiokunta ja me monet rinnastamme hyvin helposti avioliittoon, niin kuin pohjana oleva lakialoitekin tekee. Valiokunta taas yksimielisesti katsoo, että "lähtökohtana tulee olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon", eli tässä on kehä.

Mitä tulee yksityiskohtiin, niin jos nyt otetaan Ville ja Kalle, jotka asuvat yhdessä ja ilmoittavat vain ilman rekisteröintiä, että asuvat yhdessä, tämä johtaisi siihen, jos ei rekisteröidä, että perintöoikeus tulisi ja oikeus olisi joiltain muilta, lähisukulaisilta, poissa. Tämä johtaisi mielival-

taan tässä yhteiskunnassa. Tämä valiokunnan kanta, josta olen irtisanoutunut, johtaa siihen, että on rekisteröitävä, ja rekisteröinti vie taas tämän parisuhteen lähelle avioliittoa, ja minä en näe, että on avioliiton rinnalle syytä nostaa tällaista mallia.

Ed. Ryhänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahtela jo toi esille ed. Hassin väärän näkemyksen, että tämä velvoittaa hallitusta lähtemään liikkeelle ja tuomaan eduskuntaan aikanaan lakiesityksen tästä. Näinhän todellakaan ei ole eduskunnan tahto, jos täällä valiokuntakin hylkää tämän lakiehdotuksen ja kehottaa ikään kuin miettimään, miten asiat hoidetaan sopivalla tavalla.

Itse, kun tämä lakiesitys aikoinaan tuli — olin silloin vielä lakivaliokunnassa — näin, että tässä pyydetään liikaa, että halutaan mennä sellaiselle tontille, jolle meno ei Suomessa kerta kaikkiaan käy. Haluan myös nähdä, että niillä, jotka nyt ovat tätä mieltä, on myös aika vahva moraalinen kanta tähän asiaan. Eivät he halua syyllistää välttämättä, mutta tässä pyydetään liikaa.

Itselläni on sellainen käsitys, että testamentti, verot ja muut, kahden tv-luvan tilpehöörit, ovat hoidettavissa ilman suurta mielenkuohua. Nämä ovat niin äärettömän triviaaleja asioita, että en soisi, että näistä näin vahvasti puhuttaisiin.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä se merkitsee, jos eduskunta hyväksyy lakivaliokunnan mietinnön? Jos eduskunta hyväksyy lakivaliokunnan mietinnön, niin silloin "eduskunta hyväksyy toivomuksen, että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi". Se on silloin eduskunnan kanta. Se ei enää ole mikään roskiin heitetty toivomusaloite, vaan se on eduskunnan kanta.

Mitä tulee homo- ja lesboperheissä eläviin lapsiin, niin se, mitä varsinaisessa puheenvuorossani kerroin, on nimenomaan asianomaisilta lapsilta minun tietooni välitettyjä näkökohtia, joihin pyydän suhtautumaan kyseisten lasten näkemyksinä.

Mitä tulee rekisteröintiin ja avioliittoon rinnastamiseen tai ei-rinnastamiseen, olen ed. Kankaanniemen kanssa samaa mieltä siitä, että rekisteröintimahdollisuus on käytännöllisin tapa ratkaista nämä ongelmat, ja sitähän lakivaliokunta mietinnössään ei mitenkään sulje pois. Mitä tarkoittaa, ettei rinnasteta avioliittoon? Minun mielestäni se voi tarkoittaa vaikka sitä, että tätä liittoa kutsutaan joksikin muuksi kuin avioliitoksi. Mutta minun on hyvin vaikea nähdä sellaisia avioliiton oikeusvaikutuksia, jotka pitäisi samaa sukupuolta olevien parien liitoilta kieltää.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni lakivaliokunta teki viisaasti, kun se hylkäsi ed. O. Ojalan lakialoitteen kahden samaa sukupuolta olevan parisuhteen virallistamisesta. On muistettava myös se, että tähän aloitteeseen ei kovasta yrityksestä huolimatta saatu kuin 58 nimeä. Varmasti jokaiselta kansanedustajalta käytiin asiaa kysymässä. Tähänkin 58 nimen listaan kerättiin nimiä aina hallitusta myöten, jopa pääministeriltä, joten eduskunnan enemmistö ei todellakaan ollut ainakaan kovin innokas ajamaan asiaa.

Aloitteen hylätessään mietintö on kuitenkin mielestäni sisäisesti aika ristiriitainen ja sen ponsi jää sisällöltään ja konkretialtaan täydeksi kysymysmerkiksi. Mietinnössähän todetaan, että "lähtökohtana tulee olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon". Jos ed. Anttilan tulkinta valiokunnan mietinnöstä pitäisi paikkansa, niin tämä lause olisi todellakin ristiriidassa ponnen kanssa.

Jos homoseksuaalien parien kohtelu halutaan lainsäädännössä samanlaiseksi kuin avioliitossa elävien, ei yksinkertaisesti ole muuta mahdollisuutta kuin suhteiden rinnastaminen avioliittoon. Juuri näinhän on tehty esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa, joissa rekisteröity parisuhde nimenomaan rinnastetaan sitä koskevassa lainsäädännössä avioliittoon.

Tässä yhteydessä haluan jollakin sanalla puuttua lapsen adoptiokysymykseen, jonka ed. Hassi otti äsken esiin, vaikka lakivaliokunnan mietintö ei varsinaisesti tähän aiheeseen puutukaan. Ed. Hassihan käsitteli homoperheissä asuvien lasten asemaa monessa yhteydessä ikään kuin homo- tai lesbopareilla olisi todella omia yhteisiä lapsia. Useimmissa tapauksissa näillä lapsilla on kuitenkin olemassa biologinen isä tai äiti, joka asuu jossakin erillään ja joka luonnollisesti on juuri se vanhempi, joka mahdollisesti kuolemantapauksen sattuessa on velvollinen hoitamaan vanhemman vastuunsa.

Mielestäni tilanne tässä suhteessa on aivan sama kuin avopareilla, joiden taloudessa elää toisen kumppanin lapsi. Nämäkin ovat erittäin tavallisia tilanteita meidän aikanamme. Ei tämä

toinen kumppani ole mitenkään automaattisesti lapsen vanhempi, kuten ed. Hassi käytti tätä termiä ikään kuin automaattisesti tämän lapsen kohdalla. Mutta tietysti hän voi hakea esimerkiksi, jos lapsi jää täysorvoksi, lapsen adoptio-oikeutta.

Rekisteröimistä koskevan lakialoitteen mukaista lainsäädännön muutoksen tarvetta on perusteltu lähinnä kahdella tavalla. Ensinnäkin on vedottu vakituisessa parisuhteessa elävien parien käytännön ongelmiin, joissa heidän asemansa poikkeaa avioparien yhteiskunnallisista eduista ja velvollisuuksista. Painavimpina ongelmina on tuotu esiin testamentinsaajan korkea perintövero, lapsen adoptio-oikeuden puute ja esimerkiksi lähiomais-käsitteen puuttuminen.

Kokonaisuudessaan virallistamisella ei kuitenkaan olisi keskimäärin mainittavaa taloudellista merkitystä homoparien asemaan. Esimerkiksi Ruotsissa, jonka avioliittolainsäädäntö on pitkälti Suomen kaltainen, todettiin, että valtio sai enemmän verotuloja rekisteröidyiltä homopareilta kuin menetti muiden mahdollisten etuuksien vuoksi. Suomessa kuntien ja valtion etuisuuksia jakavat Kela ja sosiaalitoimistot kohtelevat homopareja yleensä tasavertaisesti tai joissakin tapauksissa jopa paremmin kuin avo- tai aviopareja. Yksittäisille homoseksuaaleille pareille taloudellista merkitystä lienee eniten nimenomaan korkealla perintöverolla.

Jossakin yhteydessä on esitetty rekisteröityä kumppanuutta ratkaisumallina nimenomaan homoparien perintöongelmiin kuitenkaan avioliiton asemaa horjuttamatta tai on esitetty ajatus, että avioliiton asemaa ei muissa suhteissa haluttaisi horjuttaa kuin ainoastaan perintöveron kohdalla. Tällöin kuitenkin herää kysymys siitä, tulisiko perintöverotuksen kohdella tasapuolisesti myös esimerkiksi läheisiä ystäviä, avopareja ja muita, jotka haluaisivat välttyä korkealta perintöverolta. Varmasti näitä kysymyksiä jatkossa tulisi muidenkin ystävyyksien kohdalla esiin.

Erilaisissa keskusteluissa, Setan omissa julkaisuissa ja lakialoitteen perusteluissa on käynyt selkeästi ilmi, että näiden vaatimusten takana paljon suuremman merkityksen kuin nämä käytännön ongelmat saavat periaatteelliset syyt. Oikeus suhteen virallistamiseen nähdään, kuten täälläkin keskustelussa on tullut esiin, ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymyksenä. Sillä haluttaisiin vaikuttaa yhteiskunnan asenteisiin niin, että homoseksuaalinen suuntautuneisuus tunnustettaisiin heteroseksuaalisuuden rinnalle tasavertaiseksi tavaksi toteuttaa seksuaalisuutta eli avioliittoinstituutio ikään kuin valjastettaisiin tähän tarkoitukseen.

Keskustelussa on ilmennyt myös käsitesekaannusta. Se liittyy nimenomaan siihen, miten lakivaliokunnan mietinnössäkin viitataan myönteiseen kantaan samaa sukupuolta olevien suhteen virallistamisessa yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteella, samanaikaisesti vakuuttaen että avioliittoinstituutioon ei pidä kajota eikä rinnastaa näitä suhteita avioliittoon.

Homoliitot on virallistettu kolmessa Pohjoismaassa: Tanskassa vuonna 89, Norjassa 93 ja Ruotsissa 94. Missään näistä maista ei todellakaan ole juridisesti puututtu voimassa olevaan avioliittolakiin, vaan sen rinnalle on tuotu rinnakkaislakina samaa sukupuolta olevien rekisteröinti. Lainmuutoksen jälkeen näissä yhteiskunnissa on kuitenkin käytännössä puhuttu homoavioliitoista, vaikka sellaisia ei itse asiassa ole olemassa. On puhuttu kahden Eevan häistä, vihkimisestä, naimisissa olemisesta. Koulujen perhekasvatuksessa opetetaan, että täysi-ikäisenä voi mennä naimisiin eri tai samaa sukupuolta olevan kanssa. Homoliittoinstituutio — kutsuttiinpa sitä millä tahansa nimellä — muuttaisi oleellisesti yhteiskuntamme perhekäsitystä, minkä voimme todeta esimerkiksi keskustelusta naapurimaassamme.

Kansan keskuudessa tavallisin perustelu suostuvaiselle kannalle aloitetta ajatellen on se, että sehän on jokaisen yksityisasia, miten oman elämänsä järjestää. Jos homoseksuaalit ihmiset haluavat rekisteröidä suhteensa, niin eihän se vähennä kenenkään avio-onnea — eikä todella vähennäkään. Mutta avioliitto ei ole olemukseltaan ihmisten yksityisasia, kuten on esimerkiksi avosuhde, se on ihmisten yksityisasia.

Avioliitto on julkinen ja koskee koko yhteiskuntaa. Siihen keskusteluun on oikeus meidän jokaisen osallistua. Avioliittoinstituutio on koko yhteiskunnan perusta, jonka varaan rakentuu muu sosiaalinen verkosto ja joka on ratkaiseva turvallisuustekijä ennen kaikkea lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. Avioliitto on perusolemukseltaan perinteisesti aikuisen miehen ja aikuisen naisen välinen liitto. Heteroseksuaalinen aviosuhde sisältää sukupuolisuuden ytimen, miehen ja naisen erilaisuudesta nousevan jännitteen ja periaatteellisen mahdollisuuden yhteisiin lapsiin, vaikka se ei kaikkien kohdalla toteudukaan. Homoseksuaalisesta suhteesta sekä muista seksuaalisiin poikkeavuuksiin perustuvista suhteista puuttuvat nämä elementit. Korostan sitä, että jokainen on omasta seksuaalisesta tunne-

elämästään riippumatta tasavertainen ja yhtä arvokas, mutta ihmisten keskinäinen tasavertaisuus ei merkitse sitä, että meidän täytyisi lähteä avioliittoinstituutiotamme muuttamaan.

On myös muistettava se, että homoavioliittoa vuosien ajan ajanut Seta ei todellakaan edusta pelkästään homoseksuaaleja, vaan laajaa kirjoa muitakin seksuaalisia poikkeavuuksia. Mielestäni avioliittoinstituutiota ei tule valjastaa vakuuttamaan erilaisten seksuaalisten poikkeavuuksien tasavertaisuuden periaatetta.

Pienenä yksityiskohtana ed. O. Ojalan lakialoitteessa torjutaan erikseen ns. kimppaliitto — josta myös nykyisin puhutaan — mainitsemalla, että lakialoite ei anna mahdollisuutta useamman samassa taloudessa asuvan ihmisen yhteiseen rekisteröitymiseen.

Setan julkinen strategia on ollut edetä vaiheittaisesti nimenomaan homoavioliittoihin, ja meillä tavoitteeksi on asetettu ensimmäisessä vaiheessa samaa sukupuolta olevien rekisteröinti eli virallistaminen ja toisessa vaiheessa adoptio-oikeus. Tämä kävi täysin selväksi, kun Setan edustajat kävivät vierailulla eduskunnan ihmisoikeusryhmässä. Ensisijaiseksi toiveekseen he ilmoittivat avioliittolain teknisesti yksinkertaista suoraa muuttamista niin, että avioliitto olisi mahdollinen joko eri tai samaa sukupuolta olevien henkilöiden kesken, ja toissijaisesti he toivoivat, että siihen edettäisiin vaiheittaisesti ja ensimmäinen vaihe olisi tämä ed. O. Ojalan lakialoitteen mukainen lainsäädännön muutos.

On täysin selvää, että jos nyt hyväksyttäisiin parisuhteen rekisteröinti tai oikeusministeriössä alettaisiin tätä valmistella, seuraavaksi avautuisi keskustelu adoptio-oikeudesta ja sen jälkeen myös kirkollisesta vihkimisestä, jolloin ei olisi enää mitään eroa avioliittoon nähden. Tanskassahan käsitellään jo tätä toista vaihetta, adoptiolakia ja kirkollista vihkimystä. Tähän liittyen esimerkiksi lesbopareille on vaadittu oikeutta lapsettomuushoitoihin tasavertaisesti lapsettomien avioparien rinnalla.

Avioliitto-käsitteen muuttumisen lisäksi adoptio-oikeus muuttaisi oleellisesti myös käsitystä vanhemmuudesta. Äiti ja isä lapsen vanhempina korvattaisiin kahdella äidillä tai kahdella isällä, jos näin pitkälle edettäisiin. Mikäli rekisteröintilaki saatettaisiin voimaan, keskustelu tulisi väistämättä siirtymään myös kirkon sisään vaatimuksena kirkolliseen vihkimykseen. Ojalan edellisessä lakialoitteessa todettiinkin näin: "Lakialoitteen tultua hyväksytyksi kirkot joutunevat aikaa myöten tarkistamaan kantaansa ja hyväksymään virallisestikin siunauksen antamisen kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteelle." Tämän hän oli jättänyt uudemmasta versiosta pois.

Kirkon näkökulma tässä yhteydessä on mielestäni tärkeä, ja on täysin relevanttia, että se otetaan tässä salissa myös esiin, koska suomalainen avioliittolainsäädäntö pohjautuu hyvin pitkälti nimenomaan kristillisen ihmiskuvan ja luomisjärjestyksen mukaiseen näkemykseen avioliitosta. Valtaosa suomalaisista avioliitoista solmitaan edelleenkin Raamatun periaatteisiin nojaten ja niitä vihkimistilaisuudessa muistellen. Avioliiton peruslausuma: "Sen tähden mies luopukoon isästänsä ja äidistänsä ja liittyköön vaimoonsa, ja he tulevat yhdeksi lihaksi" on yhä suomalaisen avioliittoinstituution perusta. Toki myönnän sen, ja se on varmasti jokaiselle meille itsestäänselvyys, että perheiden kriisit ovat käytännössä heikentäneet avioliittoinstituutiota yhteiskunnan perustana, mutta perheiden hyvinvointia tai kriisejä ei todellakaan korjata edelleen romuttamalla avioliiton asemaa, vaan pikemminkin tietysti sitä vahvistamalla. Avioliitto-käsitteen muuttaminen koskemaan myös samaa sukupuolta olevia merkitsisi todellakin syvällistä muutosta ja irtautumista perinteisestä avioliittonäkemyksestä.

Samalla, kun vastustan samaa sukupuolta olevien parisuhteitten virallistamista ja siinä mielessä myös tätä pontta, jos se tulkitaan esimerkiksi ed. Anttilan tulkitsemalla tavalla, haluan korostaa homoseksuaalisesti tuntevien henkilöiden ihmisarvoa ja heidän yhteiskunnallisia perusoikeuksiaan ja toivon, että tämä keskustelu pysyisi mahdollisimman asiallisena, ettemme loukkaisi ketään. Yhteiskunnan sivistyneisyyden mittari on todellakin se, miten se suhtautuu eri tavoin valtaväestöstä poikkeaviin ihmisryhmiin. Myös omaan ystäväpiiriini ja tuttavapiiriini kuuluu homoseksuaalisesti tuntevia ihmisiä, joita arvostan syvästi hyvin monella tavalla. Monet heistä vastustavat myös itse tätä homoseksuaalien parisuhteiden virallistamista. Haluan muistuttaa, että Seta, joka on hyvin äänekkäästi tässä yhteydessä esiintynyt, ei edusta kaikkia homoseksuaaleja ihmisiä ja homoseksuaalisesti tuntevia ihmisiä, vaan monet heistä kokevat Setan ideologian hyvin vieraaksi itselleen.

Lopuksi, arvoisa puhemies, totean vielä, että mietintöön liittyvän ponnen sisältö on hämärä, vaikka mietintö johdanto-osaltaan on monessa suhteessa aivan oikeassa. Mutta jos lähtökohtana pidetään sitä, että parisuhdetta ei rinnasteta

avioliittoon, ponnelle ei jää mitään konkreettista sisältöä siitä, mihin suuntaan lainsäädäntöä voitaisiin muuttaa. Mutta jos taas ponnen pohjalta ryhdytään puuhaamaan esimerkiksi Ruotsinmallin mukaista homosuhteen virallistamista, ponsi on silloin ristiriidassa siihen liittyvän johdannon kanssa.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsäsen puheenvuorossa oli hyvää avioliittokäsitteen pohdiskelu, ja se vahvisti sitä, mitä lyhyesti totesin mietinnön esittelypuheenvuorossa. Se heijastuu kannanottoihin.

Lakivaliokunnan mietintö on kuitenkin kirjoitettu nykyisen avioliittolainsäädännön avioliitto-käsitteen pohjalta, ja sehän on nykyään riisuttu puhtaasti juridiseksi instituutioksi, joten tältä osin on turha vetää sellaisia johtopäätöksiä, että esimerkiksi parisuhteen rekisteröinti sinänsä olisi rinnastus avioliittoon.

Toinen asia liittyy edustajan mainitsemiin hämäriin käsitteisiin. Ed. Räsänen sanoi, että lakivaliokunta viisaasti esittää lakialoitteen hylkäämistä. No, se ei nyt ole, niin kuin ed. Hassi totesi, oikeastaan mietinnössä oleva viesti. Kun puhutaan toivomuksesta, niin voin vain todeta, että siitä tietysti keskusteltiin valiokunnassa, selvitettiin juristien voimin, mitä se tarkoittaa. Toivomus velvoittaa tässä mielessä juridisesti koko hallitusta, ei sinänsä yksittäistä ministeriä, ja se on vähintäänkin yhtä velvoittava kuin ne ponnet, joita tässä salissa tuhkatiheään hyväksytään.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen viittasi lakivaliokunnan mietintöön ja sanoi, että teimme viisaasti, kun päätimme hylätä aloitteen. Itse sanoisin mielipiteenäni, että olisin ollut valmis hyväksymään tämän lakialoitteen ja viemään sen täällä eduskuntakäsittelyssä eteenpäin jo tänä päivänä ja näinä aikoina. Valitettavasti aikapula on tietenkin eduskunnan työssä se, mikä rajoittaa mahdollisuuttamme perehtyä aina kysymyksiin, ja hallitus on se taho, jonka tulee tuoda meille lakiesityksiä, ja ministeriöt ovat niitä lakeja valmistelevia elimiä, joten emme ryhtyneet lakia täällä valmistelemaan eteenpäin.

Saman voisin sanoa tähän ristiriitaisuuteen, mihin ed. Räsänen viittasi. Hallituksen tehtävä on selvittää nämä asiat perin juurin, kun eduskunta tämän asian niin aikanaan päättää, ja sen kautta tuoda nämä asiat, mitkä ovat tulleet esille, ne mitkä ovat ongelmallisia, niissä hallituksen esityksissä eduskunnan käsiteltäväksi.

Samaa voisi sanoa adoptio-oikeudesta. Kun siitä on jo paljon puhuttu täällä, niin voisi kysyä, onko oikein, että esimerkiksi kymmenen vuotta tällaisessa parisuhteessa elänyt lapsi yhtäkkiä erotetaan toisesta sosiaalisesta vanhemmasta ja oikeudesta elää tämän kanssa ja viedään elämään biologisen vanhempansa kanssa, jota ei ehkä tunne ollenkaan eikä ole oppinut tuntemaan samalla tavalla.

Varsinainen adoptio-oikeus on eri asia ja tulee käsitellä myöhemmin näitten lakiesitysten kanssa.

Ed. K n a a p i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vastata myös ed. Räsäsen tulkintaan siitä, mitä lakivaliokunta päätti hylätessään aloitteen ja hyväksyessään toivomuksen lainsäädäntötoimista tässä asiassa.

Valiokunta halusi rajata oman näkökulmansa koskemaan ensisijaisesti samaa sukupuolta olevien parien arkielämässä esiintyviä käytännön ongelmia ja niiden ratkaisutarvetta. Selvää on, että mitä kauemmas käytännön näkökulmasta edetään, sitä periaatteellisemmaksi keskustelu käy. Sitä keskustelua varten onkin hyvä, että lakialoite otettiin eduskunnassa käsittelyyn eikä sitä haudattu lakivaliokuntaan. Nyt koko eduskunnalla on mahdollisuus osallistua tähän keskusteluun ja samoin oikeusministerillä; istuva oikeusministeri on jo ottanut kannan tähän asiaan.

Samoin kuin ed. Räsänen minäkin toivon, että kun tähän keskusteluun osallistutaan, myös eduskunta pystyy käsittelemään kysymystä asiallisesti. Oikeusministeriö on tähän kyllä kyennyt.

Asiasta tehty aloite ja siihen liittyvä mietintö ja täysistuntokäsittely eivät ole tämän asian loppuun saattamista, oli ratkaisu tässä asiassa mikä tahansa. Lakivaliokunta totesi lainsäädäntötoimien peräämisen aiheelliseksi, jotta samaa sukupuolta olevien parien yhteiselämään liittyvät oikeudelliset epäkohdat saadaan poistetuksi. Mielestäni linja tukee sellaista yhteiskunnallista kehitystä, joka tunnustaa entistä voimakkaammin jokaisen yksilön oman vapauden ja vastuun päättää omista asioistaan. Sille vapaudelle on yhteiskunnan rakennettava suojaa siten, että jos perheen tai yksilön oikeudellisessa asemassa on lainsäädännöllä ratkaistavia ongelmia, ne on myös ratkaistava. Tästä minun mielestäni lakivaliokunnan mietinnössä on kyse.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toisin kuin ed. Räsänen itse kyllä näen, että tämä lakialoite on vastaus niihin ongelmiin, mitä tällä hetkellä on suomalaisessa yhteiskunnassa, eli homo- ja lesboparit tarvitsevat tätä virallistamista aivan konkreettisiin käytännön kysymyksiin. Toki olen myös sitä mieltä, kuten varsinaisessa puheenvuorossani perustelin, että tämä on myös perusoikeuskysymys, mutta näen, että nämä oikeudelliset ongelmat ovat aivan todellisia.

Mitä tulee siihen, mihin ed. Räsänen viittasi, että tässä edetään vaiheittain, totta kai on mahdollista, että kirkko jonakin päivänä hyväksyy samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisen, mutta se on kirkon asia. Tässä lakialoitteessa ei ole lähdetty siitä, että näin mitenkään välttämättä tulee tapahtumaan, mutta kenties näin tapahtuu. Eikä mielestäni se ole kovinkaan olennaista. Emme monessa muussakaan asiassa voi ennakoida, mitä tapahtuu, vaan olennaista on todettujen ongelmien ratkaiseminen, Suomen perusoikeustilanteen parantaminen.

Mitä tulee avioliiton asemaan niin parisuhteen ilmenemismuotona kuin instituutionakin, minun on hyvin vaikea ymmärtää, miten tämän tyyppisen lain hyväksyminen heikentäisi avioliittoa. Tiedämme hyvin, että hyvin suuri osa avioliitoista päätyy eroon, ja syyt ovat jossakin muualla kuin siinä, hyväksytäänkö samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistaminen vai ei.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen kiinnitti puheenvuorossaan yhteen tärkeään perusasiaan huomiota, ja haluaisin siihen vielä palata, nimittäin siihen, että tämä aloite tähtää homoseksuaalisen suuntautumisen tunnustamiseen tasavertaiseksi heteroseksuaaliselle suhteelle perustuvien avo- ja avioliittojen kanssa. Minusta tämä on koko asian peruskysymys. Historia tuntee monia korkeakulttuureita, joiden romahtamista edeltäneeseen rappeutumisvaiheeseen on kuulunut homoseksualismin suosiminen ja sen tunnustaminen avioliittoon tai vastaavaan parisuhteeseen nähden ikään kuin tasavertaiseksi.

Arvoisa puhemies! Tästä asiasta on tehty ihmisoikeuskysymys. Toisaalta on viitattu kaksoistelevisiolupavaatimuksiin ja muihin. Minusta ne ovat pieniä kysymyksiä tämän yhteiskunnan pitkäjänteisen elinvoiman ja tulevaisuuden turvaamisen kannalta.

Minusta lakivaliokunnan ponsi, joka edellyttää hallituksen ryhtyvän tässä asiassa toimiin, johtaa varsin outoihin tuloksiin, jos se hyväksytään. Täytyy muistaa, että tämä on selkeästi eduskunnan edustajien vähemmistön tekemä aloite, ja jos nyt tuo ponsi hyväksyttäisiin, siitä tulisi ikään kuin eduskunnan enemmistön tahto, joka velvoittaisi hallitusta toimiin.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Usein olen ed. Päivi Räsäsen kanssa samaa mieltä. Ikävä kyllä tästä asiasta me olemme hyvin jyrkästi eri mieltä. Haluaisin vain muutamaa yksityiskohtaa hänen puheessaan hieman oikaista.

Kun hän puhui lasten asemasta perheessä ja sosiaalisista vanhemmista, en usko, että kukaan lakialoitteeseen tai ponteen myönteisesti suhtautuva haluaa vahvistaa näiden lasten asemaa sosiaaliseen vanhempaan ohi sen, mikä tapahtuu tavanomaisessa avoparitilanteessa. Ei ole kysymys siitä, että biologisen isän tai äidin oikeudet syrjäytetään sillä, että on mahdollisesti samaa sukupuolta oleva toinen, sosiaalinen vanhempi. Mutta se, mihin pyritään, on se, että tämä perhetilanne nähtäisiin saman kaltaisena.

Toinen seikka, mihin ed. Päivi Räsänen kiinnitti aivan oikein huomiota, oli sosiaalisten tukien viidakko ja se että tämä ei välttämättä valtion kannalta merkitse vähäisempää rahanmenoa. Jotenkin minusta kuulosti siltä, ed. Räsänen, että asia ei ole niin merkittävä ja ikään kuin tätä ehkä jotkut ajaisivat saadakseen parempia sosiaalietuuksia tai muuta. Tästähän ei ole kysymys. Ne ihmiset, joita tämä rekisteröintimahdollisuus auttaisi, olisivat valmiita kantamaan lisääntyneen yhteiskunnallisen ja myös taloudellisen vastuun kumppaneistaan ja lapsistaan. Se pitäisi muistaa, että se ei ole todellakaan keino saada sosiaalietuuksia.

Mielestäni ed. Päivi Räsänen on siinä oikeassa, että tämä on suuri murrosvaihe. Tämä on yleistä perheoikeuden maallistumista. Vaikka olemme tästä asiasta eri mieltä ja ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Krohn!

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Myös hiukan kommentoisin ed.

Räsäsen puheenvuoroa, kun hän sanoi, että vain 58 nimeä tuli tähän aloitteeseen eli että se oli näin pieni vähemmistö. Minun mielestäni se oli aika paljon, ja satun tietämään itseni lisäksi monia muita edustajia, jotka harkitsivat sitä, että olisivat allekirjoittaneet aloitteen, joten pidän sitä ihan asiallisena aloitteena, ja se on tässä talossa asiallisen käsittelyn myös saanut. Itse yhdyn lakivaliokunnan näkemykseen siitä, että oikeusministeriön pitäisi tämä asia ottaa tutkittavakseen ja tehdä kunnollinen esitys eduskunnalle.

Toinen asia: Ed. Räsänen sanoi, että tämä johtaisi siihen, että seuraavaksi tulisi vaatimus adoptio-oikeudesta ja myös avioliitto-oikeudesta. Minä en ainakaan ottaisi tässä vaiheessa kantaa siihen, koska minusta on ennenaikaista ruveta spekuloimaan tulevilla asioilla. Itse en näe, että tässä olisi kysymys siitä, että rinnastetaan suoraan avioliittoon, enkä itse näe sitä oikeaksi.

Lisäksi haluaisin vielä todeta, kun joissakin puheenvuoroissa on sellaista ilmaa, että tässä pyydetään liikaa, kun vaaditaan oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon nimissä rekisteröintiä, en itse pysty näkemään, keneltä tämä olisi poissa. Samoin jo ed. Anttila kysyi, mitä tämä vie pois avioliitossa eläviltä tai meiltä muilta, jotka emme ole avioliitossa. Ainakin itse näen, että meidän pitäisi pystyä suvaitsevaisesti ajattelemaan tässä asiassa myös näitä homopareja.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila samoin kuin ed. Vehviläinen mainitsivat, että se ei kenenkään avioliittoa horjuta, jos lakialoitteen mukainen lainsäädännön muutos tulisi. Ei se todellakaan heikennäkään minkään yksittäisen parin avioliittoa eikä siihen mitään vaikuta, mutta yhteiskunnallisesti tällainen lainsäädännön muutos vaikuttaisi. Se muuttaisi näkemystä avioliitosta ja avioliittokäsitettä meidän yhteiskunnassamme. Samalla se vaikuttaisi esimerkiksi meidän omien lastemme kohdalla siihen, minkälaista perhekasvatusta he koulussa saavat, minkälaisia tavallaan mahdollisuuksia heille esiteltäisiin.

Ed. Lax, lakivaliokunnan puheenjohtaja, toisti valiokunnan näkemyksen, jossa todetaan, että lähtökohtana on se, että parisuhdetta ei rinnasteta avioliittoon. Mielestäni tämä lähtökohta on aivan oikea, mutta jos siitä lähdetään liikkeelle oikeusministeriössä tämän ponnen edellyttämällä ja vaatimalla tavalla, herää todellakin kysymys, mitä se käytännössä silloin merkitsee. Ei se silloin ainakaan voi merkitä pohjoismaista mallia homoparien suhteiden virallistamisesta.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Tässä ehkä suunnilleen totean sen, minkä tähän keskusteluun viime kuukausien aikana jo olen aikaisemminkin todennut, mutta todettakoon se nyt kuitenkin ikään kuin kertauksen vuoksi.

Ensinnäkään en itse missään tapauksessa kuulu niihin, jotka jollain lailla tuomitsevat homo- tai lesbosuhteet. Ihmiset ovat tässä suhteessa erilaisia. Myönnän sen, minkä olen sanonut aikaisemminkin tältä paikalta, että näihin suhteisiin liittyy monenlaisia, myös juridisia, ongelmia. Täällä on todettu yhtenä esimerkkinä tilanne, jossa tällaisessa suhteessa elävistä toinen kuolee. Tällaisessa tilanteessa toisen suku, joka kenties suhdetta ei ole millään lailla hyväksynyt, voi sulkea lesken, tai miksi häntä kutsumme, kokonaan esimerkiksi hautajaisista tai muutenkin kuoleman jälkeen eteen tulevista tilanteista. Toisena ongelmana on mainittu perintöoikeuteen liittyvät kysymykset. Lähinnä tuolloin on kysymys perintöverotuksesta.

Silloin kun me puhumme ihmisten tasa-arvosta tällaisissa kysymyksissä, haluan muistuttaa siitä, että ongelma on hyvin monisäikeinen eivätkä nämä ongelmat mielestäni ollenkaan pelkästään liity homo- tai lesbosuhteisiin. On monia muitakin yhdessä elämisen muotoja tai ihmisistä pitämisen muotoja, joihin voi liittyä samoja tilanteita. Tyypillisin tietysti on avoliitto, olkoonkin että aina voidaan sanoa, että sehän voidaan virallistaa avioliitoksi. Kuitenkin on olemassa lukuisia esimerkkejä siitä, että tällaisessa suhteessa syntyy esimerkiksi toisen poismennessä juridisesti hyvinkin vaikeita tilanteita.

En myöskään hyväksy sitä periaatetta, että yhteiskunnan pitäisi hyväksyä kaikki ne valinnat, mitkä aikuiset ihmiset vapaaehtoisesti tekevät. Sillähän hyvin usein on perusteltu, miksi tämä homoavioliittoasia pitäisi hyväksyä. Muistutan siitä, että esimerkiksi Ranskassa tänä päivänä aivan ajankohtainen keskustelun aihe on moniavioisuus. Uskon, että monet tämän aloitteen allekirjoittajatkaan eivät hyväksyisi missään tapauksessa moniavioisuuden käsitettä siinäkään tapauksessa, että se olisi aikuisten ihmisten vapaaehtoinen valinta.

Tällä haluan vain korostaa sitä, että näissä kysymyksissä yhteiskunta joka tapauksessa joutuu vetämään rajan johonkin. Se on joka tapauksessa vedettävä johonkin. En usko, että sellainen periaate voisi koskaan toteutua, että yhteiskunta ikään kuin siunaa lainsäädännön muodossa kai-

ken sen, minkä aikuiset ihmiset vapaaehtoisesti valitsevat.

Itse olen ajatellut asian niin, että avioliittokäsite voidaan lainsäädännössä tunnustaa näin ollen vain silloin, kun se tapahtuu miehen ja naisen välillä. Olen sitä mieltä, että rekisteröimisasia — täällä on jo useita puheenvuoroja käytetty ja myöskin tuon aloitteen perusteluissa niitä on mainittu — johtaa ennemmin tai myöhemmin siihen, että nämä kaksi asiaa eivät oikeastaan enää millään lailla eroa toisistaan.

Täällä on keskusteltu siitä, kuinka lakivaliokunnan esittämä toivomus täytyisi tulkita. Olen ymmärtänyt niin, että juristienkin keskuudessa siitä vähän vallitsee erimielisyyttä. Jos se voidaan tulkita niin, että se velvoittaa oikeusministeriötä ja hallitusta asian selvittämään ja tarpeen mukaan tuomaan hallituksen esityksen niistä lähinnä juridista ongelmista, joita tämän kaltaisiin ja ehkä muihinkin siihen rinnastettaviin suhteisiin mahdollisesti liittyy, itse asiassa voisin sen hyväksyä.

Mutta jos toivomus tarkoittaa sitä, että oikeusministeriö ja hallitus tuolla toivomuksella velvoitetaan tuomaan eduskuntaan sellainen lakiesitys, joka rinnastaa homo- ja lesbosuhteiden rekisteröinnin avioliittoon, ilmoitan, että en sitä hyväksy enkä sellaista esitystä tule hallitukselle esittelemään.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä annan tunnustuksen ministeri Häkämiehelle, ettei hän ole lähtenyt tässä asiassa kansan ja eduskunnan tahdon vastaiseen toimintaan. Eduskunnan ja kansan tahdon mukainen toiminta on mielestäni aivan oikein.

Sen sijaan hämmästyn kyllä, että tässä asiassa pääministeri ja useat muut enemmistöhallituksen ministerit lähtivät allekirjoittamaan yksittäistä lakialoitetta, mitä ei ole tiettävästi tässä talossa vuosikymmeniin tapahtunut. Kuka muistaa, että tällaista olisi todellakin tapahtunut, että enemmistöhallituksessa tällaista menettelyä olisi edes yritetty?

Mielestäni, arvoisa puhemies, tämä keskustelu on kyllä nyt aiheetonta, koska asia ei eduskunnassa etene eikä se etene myöskään hallituksessa tämän vaalikauden aikana, eikä tietenkään tällainen toivomus, joka valiokunnan mietinnössä on tuotu esille, suinkaan velvoita hallitusta yhtään mihinkään. Eihän tämän eduskunnan aikana, kuten me olemme huomanneet, edes eduskunnan enemmistön tekemä päätös, viittaan liikeaikalakiin, velvoittanut hallitusta, vaan hallitus lähti omalle tielleen.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusministeri puhui aikuisten ihmisten vapaaehtoisista valinnoista. Silloin, kun puhutaan seksuaalisesta suuntauksesta, voidaan hyvin kyseenalaistaa, onko kysymyksessä vapaaehtoisuus. Jokainen ihminen syntyy ainutlaatuisena yksilönä, ja nämä ominaisuudet hän saa syntymässään eikä naapureilta kyselemällä tai yleensä kylillä kulkemalla. Tässä mielessä samaa sukupuolta olevien parisuhteen oikeudellisten ongelmien poistaminen, josta tässä on kysymys, on jotakin aivan toista luokkaa kuin moniavioisuudet tai jokin muu asia.

Eiköhän tämä ponsi ole jotakuinkin selvä? Oikeusministeriö asettaa selvittelyelimen, yhden taikka useamman ihmisen, joka pohtii ensin, mitkä ovat epäkohdat ja mitä me hyväksymme epäkohdiksi, ja sen jälkeen tekee ehdotuksen hallitukselle arvioitavaksi, onko se lainsäädäntötyö perusteltu, ja jos hallitus tuo sen eduskuntaan, eduskunta päättää.

Ei kannata tässä vaiheessa pohtia rinnastuksia avioliittoinstituutioihin. Meillä säädetään ja yritetään järjestää kuukausittain lainsäädännössä avoliiton erilaisia kysymyksiä. Parikymmentä vuotta sitten, kun kristillinen liitto tuli voimallisesti politiikkaan, se oli silloin teidän poliittinen puheenaiheenne. Tänä päivänä se ei enää teitä häiritse millään tavoin. Avoliitto on osa sitä elämänkulkua, joka on saavuttanut lainsäädännöllisen hyväksymisen. Mitä enemmän me hyväksymme sen — niin kuin ed. Knaapi sanoi, että emme saa kieltää ihmisiltä vaihtoehtoja — sitä selvemmäksi tulee myös se, että tämäntapaista lainsäädäntöä selvien epäkohtien poistamisesta tullaan jatkuvasti tarvitsemaan.

Muistutan ed. Saarta, joka on jo poistunut keskustelusta, että avoliiton ensimmäiset lainsäädännölliset järjestelyt tulivat lakeihin sen takia, että avoparit eivät saaneet silloisia maataloustukia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Häkämies viittasi ranskalaiseen moniavioisuuteen, eikä sitä moniavioisuutta tietysti Ranskasta tarvitse hakea, sitä löytyy Suomestakin, mutta vertaus sellaisenaan oli huono, sillä tuskinpa kukaan vaatii moniavioisuutta rekisteröitäväksi, eivät edes aviovaimot, koska se rekisteri herättäisi pahaa mieltä.

Mitä tulee näkemykseen mietinnöstä, jos käsitin oikein ministeri Häkämiehen puheen, hänkin on sitä mieltä, että jos on selviä oikeudellisia

ongelmia, niihin voitaisiin puuttua; sitä kai lakivaliokunnan mietintö pohjimmiltaan tarkoittaa nimenomaan. Siinä muodossa, joka on allekirjoittamassani vastalauseessa, johdanto-osa ja toivomusosa vastaavat minun käsitykseni mukaan paremmin sitä keskustelua, joka lakivaliokunnassa käytiin, kuin itse valiokunnan mietintöosa, joka on merkitty enemmistön hyväksymäksi. Enemmistö onkin sen hyväksynyt. Avioliiton ulkopuolella, jos ei ole olemassa merkittäviä oikeudellisia ongelmia, eihän hallituksen pidä antaa silloin muodon vuoksi mitään esitystä eduskunnalle, ei tämän eikä seuraavankaan. Se on aivan turhaa silloin. Jos merkittäviä oikeudellisia ongelmia ei ole, rekisteröintiä ei pidä silloin suorittaa. Siitähän tässä, arvoisa ministeri, on juuri kysymys.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ministeri kiertää itse pääasiaa puhuessaan samaa sukupuolta olevien parisuhteesta ja panee esimerkkejä kahteen eri suuntaan puhuessaan kiintymyssuhteista yhteiskunnassa ja toisaalta moniavioisuudesta. Olennaista samaa sukupuolta olevien parisuhdeasiassa on se, että on kaksi aikuista ihmistä, jotka eivät ole valinneet itse seksuaalista suuntautumistaan ja tuntevat rakkautta, kiintymystä sekä seksuaalista halua toistansa kohtaan. Sillä tavalla se on hyvin rinnasteinen yksiavioiseen, heteroseksuaaliseen ihmissuhteeseen, jossa kaksi aikuista ihmistä tuntevat kiintymystä, rakkautta ja seksuaalista halua toisiaan kohtaan. Näitä asioita ei voi sekoittaa kiintymyssuhteisiin, joissa kaksi ystävystä tai sisarusta elää yhdessä, tai toisaalta moniavioisuusinstituutioon, joka on ennen kaikkea taloudellinen tuotantoyksikkö maatalousvaltaisissa yhteiskunnissa ja mielestäni vaatisi anatomista poikkeavuutta, jos kutsuisi moniavioisuutta sukupuoliseksi suuntautuneisuudeksi.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Optimistisena luonteena olen erittäin ilahtunut ministeri Häkämiehen puheenvuorosta. Nimittäin vielä toissa keväänä hän suhtautui virallistamiskysymykseen vielä kielteisemmin eli näki epäkohdat, joita samaa sukupuolta olevien parien asemassa on, paljon pienemmiksi kuin hän nyt puheenvuorossaan antoi ymmärtää.

Me edustajat, jotka lakialoitetta laadimme, selvittelimme asiaa ja saimme sen suuntaista tietoa, että vaadittaisiin noin 200 lakiin muutos, jotta päästäisiin suurin piirtein samaan asiaintilaan kuin laatimalla laki, joka sisältää samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisen. Näin vihreänä ja ekologisia kysymyksiä miettineenä vetoankin ministeri Häkämieheen, että vähemmällä paperilla pääsemme, mikäli oikeusministeriössä laaditte virallistamistyyppisen lakiesityksen, kuin jos laatisitte ne 200 muutosta eri lakeihin.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Häkämies otti kantaa lain valmisteluun. Mielestäni eduskunnan toivomuslausuma, mikäli sen tulemme hyväksymään, tulee velvoittamaan meitä nimenomaan epäkohtien selvittämiseen. Poliitikkojen asia on sen jälkeen, kun virkamiehet asian selvittävät, päättää, millainen esityksestä tulee. Hallitus kokonaisuudessaan voi muuttaa oikeusministeriön ja -ministerin esitystä, mikäli sen parhaaksi katsoo, ja tuoda sen sitten eduskuntaan.

Haluaisin myös täsmentää, että eduskuntahan lakiesityksen tulee lopullisesti hyväksymään tai hylkäämään, kun ja konsa sen esityksen saamme eduskuntaan hallitukselta.

Ed. Karpio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa puhemies! Edellisen kerran olin keskustelemassa homoparien asioista ylioppilaspolitiikassa Helsingin yliopistossa. Silloin keskusteltiin siitä, onko homopareilla oikeus HOASin asunnonjaossa saada asunto eli saada oma kaksio, joka kuului avo- ja aviopareille. Minä näen tämän asian vähän sillä tavalla, että meillä suomalaisessa yhteiskunnassa olisi aika vapauttaa nämä ihmiset salailusta, peittelystä. Ehkä me samalla myös vapauttaisimme itsemme homofobiasta, pelosta erilaisuutta kohtaan.

Aivan oikein keskusteltiin siitä, millä tavalla tämä suhde muodostuu. Ministeri otti esille sen, että kysymys on kahden aikuisen ihmisen vapaaehtoisesta toiminnasta. Näin onkin, mutta aivan kuten salissa nousi esille, myös on niin, että he eivät ole pystyneet vapaaehtoisesti päättämään seksuaalista suuntautuneisuuttaan. Se on voima, jota ei päätetä miettimällä, onko se niin tai näin. Se tulee myös luonnon säätelemänä. Puhuttiin luonnollisuudesta ja siitä, mikä on luonnonmukaista. Meillä on erilaisia ihmisiä. Se on luonnollista, luonnonmukaista. Nyt on kysymys siitä,

mitä me sallimme, mitä yhteiskunnassa hyväksytään ja minkälainen meidän ihmiskäsityksemme loppujen lopuksi on.

On paljon keskusteltu siitä, mitä eri instituutioille tapahtuu, mitä avioliittoinstituutiolle tapahtuu tai mitä perhekäsitykselle tapahtuu. On pelätty, että avioliittoinstituutio murenee tai että perhekäsitys tulee kaatumaan. Kumpikaan ei pidä paikkaansa. Avioliittoinstituutio ei tule tähän kaatumaan eikä perhekäsitys murene, mutta ehkä perhekäsityksemme tulee laajenemaan sillä tavalla, että me voimme hyväksyä perheiden joukkoon myös erilaisia perheitä, jotka tällä hetkellä ovat perheitä ja joita heidän läheisensäkin pitävät perheinä.

Pitkään näitä ihmisiä, jotka elävät samaa sukupuolta olevan kumppanin kanssa, on seurannut pelko. He ovat joutuneet salailemaan suhdettaan ja häpeämään itseään ihmisinä. Minusta tämä on se asia, jonka ympärille meidän pitäisi pysähtyä myös näissä kysymyksissä.

En myöskään voi ymmärtää, miksi itse asiassa pelätään, että nämä ihmiset haluavat olla samanlaisia kuin valtaosa suomalaisista. Nämä ihmiset haluavat rekisteröidä parisuhteensa, hyväksyä itsensä yhteiskunnan instituutioihin, joita minäkin pidän tärkeinä, perheinstituutiota ja avioliittoa. Ne ovat perusyksiköitä. Siis perhe on yksi yhteiskunnan perusyksikkö.

Minusta pikemminkin niiden, jotka ovat huolestuneita siitä, että asiat menevät mullin mallin ja kaikki kaatuu niskaan tämän seurauksena, pitäisi kannustaa, että nämä ihmiset hankkiutuvat pysyviin parisuhteisiin ja että he haluavat todellakin ilmaista myös julkisesti sitoumuksensa tähän parisuhteeseen ja haluavat rekisteröidä liittonsa, joka perustuu rakkauteen, kumppanuuteen ja sitoutumiseen.

Ei myöskään ole niin, että jos me vastustamme tätä, sillä saisimme homoseksuaalisuuden poistumaan. Se on olemassa oleva asia, ja meidän pitää osata elää erilaisten ihmisten kanssa.

On keskusteltu paljon myös lasten oikeuksista ja adoptio-oikeudesta. Minun rajani kulkee siinä, että minä en hyväksyisi adoptio-oikeutta ulkopuolelta eli ulkopuolisen lapsen adoptointia tällaiseen homoperheeseen. Minusta sellaiselle lapselle, joka on kerran jo menettänyt vanhempansa, pitää luoda mahdollisimman tasaiset kasvuolot tavallisessa perheessä. Mutta on sen sijaan eri asia lasten kohdalla, jotka jo elävät sellaisten parien kanssa, joissa molemmat ovat samaa sukupuolta ja lapsi on toisen näistä biologinen, oma lapsi. Jos kuolema kohtaa esimerkiksi biologista äitiä, tulee kysymys siitä, mikä lapsen oikeus on.

Minä suosittelisin tässä ihan räätälöintiä ja kerta kerralta asian selvittämistä eikä mitään yksiviivaisia päätöksiä. Minusta lapsen mielipiteillä ja kuulemisella on oltava tässä keskeinen asema. Lähtökohtana on oltava se, että lapsen oikeudet toteutuvat eikä niinpäin, että vanhempien oikeudet lapseen toteutuvat, mikä valitettavasti on myös heteroavioliitoissa usein kyseessä: Lapsi jää sivuun, ja aikuiset riitelevät vain omista oikeuksistaan. Minä korostaisin lapsikysymyksessä sitä, että lapsen mielipidettä ja tahtoa myös kunnioitettaisiin.

Toivoisin, että tämä asia etenisi, koska näen tämän myös niin, että muissa Pohjoismaissa asiat on saatu hoidettua ja se ei ole mitään suurta mullistusta näissä maissa aiheuttanut. Tämän pienen ryhmän elämä on helpottunut ja selkiintynyt. Siinä mielessä toivon, että asia nyt etenee. Toivon, että ministeri ottaa nyt selvitettäväksi oikeudelliset kysymykset ja että hallitukselta tulisi eduskunnalle mietinnön ponnen mukaisesti esitys siitä, miten ja mitä meidän tulisi itse asiassa ratkaista.

Ed. B r a x : Arvoisa rouva puhemies! Näinä taloudellisesti tiukkoina aikoina olen ollut monta kertaa päättämässä mielestäni ikävistä asioista, jotka ovat kohtuuttomalta tuntuvia, epäoikeudenmukaisia ja selvästi heikentäneet joidenkin ihmisten asemaa, etua, olleet epätasa-arvoisia. Rahat eivät yksinkertaisesti riitä kaikkeen oikeudenmukaiseen eikä edes syrjimisen estämiseen aina. Käytännössä me olemme usein joutuneet asettamaan köyhän köyhää vastaan, tekemään valintoja, joissa toinen on voittaja ja toinen häviäjä.

Mutta sitten meillä on asioita, jotka eivät ole rahasta kiinni, vaan puhtaasti tahdosta, halusta ja kyvystä oikeudenmukaisuuteen. Juuri sellainen on nyt esillä oleva asia. Homo- ja lesboparien syrjimisen poistaminen ei ole keneltäkään toiselta pois, ei mitenkään. Se on kaikille vain lisää. Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus ja rakkaus ei useinkaan, läheskään koskaan, ole nollasummapeliä, vaan päinvastoin. Mitä useampi ihminen elää turvallisin mielin hyvällä itsetunnolla onnellisena, sitä onnellisempi on yhteiskunta. Ainakin itse koen voivani olla onnellinen vasta, jos myös ympärilläni on onnellista.

Kyse on perimmiltään vain ja ainoastaan syrjinnän poistamisesta. Silloin kysymys itse asiassa kuuluukin: Millä oikeudella me onnellisessa he-

teroavioliitossa elävät voimme verottaa toisia enemmän? Millä oikeudella me voimme kieltää toisilta oikeuden itse valita lähimmäisiään? Mikä tekee meistä etuoikeutettuja parempiin eläke-etuihin? Ei meillä ole sellaista oikeutta, jos me uskomme oikeusvaltion periaatteisiin ja ihmisoikeussopimusten peruslähtökohtaan, siihen että lain ja verottajan edessä kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia. Syrjintä on yksiselitteisesti kielletty.

Homous ja lesbous ovat ainakin vielä toistaiseksi kovin monen mieltä askarruttavia asioita. Tietoa enemmän on liikkeellä uskomuksia ja punastellen kerrottuja vitsejä. Lukematon määrä on se vitsijoukko, jota kahvilassakin olen kuunnellut. Monessa mielessä tilanne on samanlainen kuin vielä parikymmentä vuotta sitten ilmeisesti vallitsi pakkosterilisaatioiden osalta, joita nyt kauhistelemme kauhuissamme. Tietämättömyyttä ja siitä aiheutuvaa ehkä vilpitöntäkin pelkoa esiintyy, mutta esiintyy myös kyvyttömyyttä asettua toisen ihmisen asemaan, rakkaudettomuutta, jopa asettumista toisten ihmisten yläpuolelle. Tällaisista asenteista syntyy ajatus, että homojen ja lesbojen oikeudet jotenkin uhkaavat heteroiden oikeuksia.

Lakivaliokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa koetaan rekisteröinti jotenkin uhkana, koska se johtaisi rinnastukseen avioliiton kanssa. Tästä on tänään puhuttu paljon. Kysyn: Mikä uhka se on, että jokin asia rinnastetaan jonkin toisen kanssa, kun on kyse siitä, että ihmiset rinnastetaan samanarvoiseksi lain ja verottajan edessä? Minun on hyvin vaikea ymmärtää oikeusvaltiossa, tasavallassa, mikä uhka syntyy siitä, että kaikki ihmiset rinnastetaan toinen toisiinsa, kun on kyse siitä, miten laki ja verottaja heitä kohtelee.

Täällä on myös käyty keskustelua mielestäni lähes ikuisuuskysymyksestä: seksuaalisen identiteetin synnystä. Itse olen taipuvainen ajattelemaan samalla tavalla, kuten muun muassa ed. Nikula, että sitä ei ihminen valitse, joskin myös sosiaalisilla asioilla on varmasti osansa. Mutta ylipäätänsä mielestäni tämä keskustelu tällä foorumilla on jokseenkin hedelmätöntä, koska seksuaali-identiteetti ja se, miten aikuiset ihmiset vapaaehtoisesti seksielämäänsä harrastavat, kuuluu minusta yksiselitteisesti yksilön valinnan piiriin, se ei kuulu valtiolle. Sen sijaan meille kuulu se, ettei ihmisiä syrjitä heidän seksuaalisen suuntautuneisuutensa vuoksi; siihen meillä ei ole oikeutta, siis syrjintään.

Arvoisa puhemies! Avioliitto Suomessa ei tietysti ole pelkkä juridinen asia. Suurelle osalle meistä, niin myös minulle, avioliitossa on kyse pyhästä sakramentista, ja sellaisena se varmasti tulee pysymäänkin. Kun ed. Räsänen puhui avioliiton julkisuudesta, itse ymmärrän, että kyse on niille, jotka ovat valinneet kristillisen avioliiton, ei vain kahden ihmisen välisestä sopimuksesta, vaan myös Jumalan silmien alla ja seurakunnan edessä tehdystä valinnasta, lupauksesta ja sopimuksesta. Mutta se ei tee siitä vielä sillä tavalla julkista, että meillä täällä eduskunnassa, Suomen valtion lakia säätävässä elimessä, olisi oikeus syrjiä ihmisiä uskonnollisen käsityksemme vuoksi silloin, kun on kyse laista ja verotuksesta.

On sinänsä mielenkiintoista pohtia myös kristillisen sakramentin asioita, mutta ne eivät kuulu tälle foorumille. Homojen ja lesbojen lainsäädännöllisen syrjinnän poistaminen ei merkitse minulle millään muotoa uhkaa siinä, että minä olen päätynyt solmimaan avioliiton myös uskonnollisena instituutiona.

Arvoisa puhemies! Puhe adoptio-oikeudesta saa helposti vääränlaisen sävyn. Adoptiossa on aina lähdettävä lapsen edusta, vain ja ainoastaan siitä. Käsittääkseni juuri tästä periaatteesta on täälläkin kyse siinä, mitä ed. Ulla Anttila ja monet muut puhuivat. Kukaan ei ole esittänyt, että adoptiossa esimerkiksi jotenkin suosittaisiin homo- ja lesbopareja ohi adoptiojonossa olevien heteroparien, millaista kuulee väitettävän käytävillä. Kyse on siitä, että nykylainsäädäntö ei kaikissa tapauksissa lähde lapsen edusta. Näin voi olla erityisesti silloin, kun on kyse biologisen äidin kuoleman jälkeisestä tilanteesta.

Siis, arvoisa puhemies, kannatan esitettyä rekisteröintiä. Minusta meillä ei ole oikeutta sortaa ja syrjiä. Meillä ei ole oikeutta asettaa itseämme toista parempaan asemaan siksi, että he ovat erilaisia, silloin kun on kysymys siitä, miten heitä verotetaan, miten heitä lain edessä tässä maassa kohdellaan.

Ed. Manninen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Brax ei tainnut olla enää lakivaliokunnassa silloin, kun asiaa siellä käsiteltiin. Olitte jo jäänyt pois sieltä. Puhuitte hyvin kauniisti tasa-arvosta, oikeudenmukaisuudesta ja rakkaudesta ja siitä, että tässä on kyse syrjinnän poistamisesta, ja tietysti pohjimmiltaan asia onkin näin. Katsotte, ettei rekisteröinti olisi uhka, jos asia menee eteenpäin.

Valiokunnassa kyllä hyvin perusteellisesti käsiteltiin myös rekisteröintiä ja niitä käytännön ongelmia, joita siitä saattaa syntyä. Myös asiantuntijoiden lausunnoista se ilmenee. Katsoitte, että laki ja verottaja kohtelevat eriarvoisesti juuri homo- ja lesbopareja, ja näinhän asia suppeasti voidaan ajatella. Mutta tämän iltapäivän aikana on tullut moneen otteeseen esille, että on myös monia vanhuksia yhteistaloudessa olematta tällaisessa suhteessa. Mikä heidän asemansa sitten on? Jäävätkö he epäoikeudenmukaisempaan asemaan esimerkiksi verotuksellisesti, jos he tekevät testamentin toisilleen?

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin ed. Nikula kuin ed. Braxkin puhuivat homoseksuaalisuudesta synnynnäisenä ominaisuutena, ja siinä he sohaisivat muurahaispesään. Homoaktivistit ovat mielellään väittäneet, että homoseksuaalisuus olisi synnynnäistä ja jopa geneettistä. Mielestäni tätä keskustelua ei sinänsä tarvitsisi laajentaa edes pohtimaan sitä, mikä on homoseksuaalisuuden olemus, mutta totean vain, että viimeaikaiset tutkimukset eivät mitenkään yksiselitteisesti tue tällaista näkemystä, eivät ainakaan geneettistä perustaa homoseksuaalisuudelle. Tähän liittyvät tutkimukset ovat keskenään aika ristiriitaisia riippuen pitkälle siitä, mistä lähtökohdista niitä tehdään, mutta yleinen näkemys ja ajatus on se, että esimerkiksi varhaislapsuuden kokemuksilla on suuri merkitys siinä, minkälaisia taipumuksia syntyy.

Ed. Brax puhui avioliitosta sakramenttina, mikä oli aika mielenkiintoinen ilmaisu. Sehän on katolisen kirkon näkemys. Luterilaiseen uskoon se ei kuulu. Luterilainen traditio, mikä on pitkälti meidän avioliittolainsäädäntömme pohja, ei tunne käsitystä avioliitosta sakramenttina.

Ed. B r a x (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Karpiolle. Rinnastus yhdessä asuviin ihmisiin — vanhuksiin tai muihin — poikkeaa juuri sillä tavalla kuin ed. Krohn aikaisemmin selvitti. Itse näen, että jokaisella ihmisellä on oikeus itse arvioida suhteensa laatu, ja sitä ei yhteiskunta voi arvioida, onko siinä esimerkiksi eroottisia tai seksuaalisia virityksiä tai ei. Juristina ajattelen ylipäätänsä, että jokainen laki vuotaa jonkin verran, ja tämä, jos mikä, on mielestäni hyvin teoreettinen mahdollisuus, että ihmiset rupeavat julkisesti ilmoittamaan olevansa homoja ja lesboja, vaikka he eivät ole, semminkin kun niin kuin ed. Räsänenkin totesi tässä eivät erityisesti edut ole selvästi puolesta tai vastaan, jos taloudellisia etuja ajatellaan.

Ed. Räsäselle totean, että sanoin, että keskustelu siitä, miten seksuaali-identiteetti syntyy, ei mielestäni ole tässä asiassa oleellista. Itse, niin kuin sanoin, olen taipuvainen ajattelemaan niin, että se pitkälti on synnynnäistä. Ei sitä ainakaan missään tapauksessa voi yksiselitteisesti valita, kun saa jotain virikkeitä, että hei, minäpä rupeankin sellaiseksi identiteetiltäni. Sen uskon olevan mahdotonta.

Ed. T a r k k a : Rouva puhemies! Samaa sukupuolta olevien parien suhteen rekisteröintikysymys on menossa ihan turhan pitkään kelkkaan. Lakivaliokunnan saamista selvityksistä ilmeni, että aloitteessa esitetty laki olisi ollut muokattavissa toimivaksi kokonaisuudeksi suhteellisen vähäisin muutoksin. Sen ongelmallisiksi sanotut heijastusvaikutukset muuhun lainsäädäntöön olisi voitu hoitaa tyylikkäästi ja vain kohtuullisin ponnistuksin.

Lakivaliokunnan nyt esittämä ponsi on tietysti myös hyvä ratkaisu, jos se hyväksytään. Sitten asia vain menee ministeriön majesteettisen hitaaseen valmistelumyllyyn, joka aloittaa kaiken taas kertaalleen hamasta alusta ja puhtaalta pöydältä, vaikka käyttökelpoista pohjatyötä ja siihen perustuvaa jatkokartoitusta on jo tehty huomattavasti. Jos ponsi hyväksytään, kuten toivon, eduskunnan on sitten myös seurattava, että ministeriö toimii saamansa velvoitteen mukaisesti. Jos ministeriö haluaa tehdä sen mahdollisimman vaikealla tavalla, se valmistelee muutokset niihin satoihin pykäliin, joihin asia vaikuttaa. Jos se suostuu tekemään sen mahdollisimman yksinkertaisella tavalla, se valmistelee lain näiden suhteiden rekisteröintimahdollisuudesta.

Tämä asia ei ole vaikea siksi, että se olisi lakiteknisesti vaikea. Sen tekee vaikeaksi ylikierroksille riistäytynyt etiikka. Ihmisten aitoa eettistä vakaumusta pitää tietysti kunnioittaa, vaikka se johtaa suvaitsemattomuuteen. Suvaitsevuuteen kuuluu myös suvaitsemattomuuden suvaitseminen. Mutta eikö etiikkaan kuulu ollenkaan sellaista näkemystä, että eri ihmisillä saattaa olla erilainen etiikka? Moni rekisteröinnin vastustaja taitaa olla liikkeellä siksi, että katsoo tietävänsä, mikä on ainoa oikea etiikka, mistä seuraa, että kaikkien muiden etiikka on huonoa.

Toinen ongelma on se, että samaa sukupuolta olevien parien rekisteröintikysymys saattaa monet ilmeisesti vastustamattomaan kiusaukseen poseerata näennäisesti periaatteellisilla kannan-

otoilla. Ne perustuvat usein poliittiseen laskelmointiin, elleivät suorastaan pelkuruuteen, siis arkuuteen ilmaista oma kanta, siis arkuuteen tehdä se, mitä varten ihmiset pyrkivät eduskuntaan ja jotkut pääsevätkin. Kukaan ei tietenkään voi erotella toisen aitoa eettistä kantaa taktisesta poseeraamisesta ja poliittisesta pelkuruudesta. Tämän kysymyksen vaikeus ei johdukaan ollenkaan siitä, että asia olisi vaikea. Päätöksentekijät ovat vaikeita.

Mikään mahti maailmassa ei muuta sitä faktaa, että on olemassa samaa sukupuolta olevia pareja, joita laki, hallinto ja yhteiskunta kohtelevat toisin kuin eri sukupuolta olevia pareja. Näiden suhteiden rekisteröinti poistaisi eräitä lainsäädännöllisiä epäkohtia ja korjaisi tällaisten parien asemaa edes vähän nykyisestä epätasa-arvosta kohti tasa-arvoa. Kaikki sosiaaliset ja asenteelliset epäkohdat, joihin samaa sukupuolta olevat parit joutuvat päivittäin törmäämään, säilyisivät ennallaan.

Lakivaliokunnan esittämän ponnen torjuminen estäisi tämän lievän liikahduksen kohti tasa-arvoa. Rekisteröinnin estäminen ei olisi mitään periaatepolitiikkaa, vaan kiusantekoa sellaisille ihmisille, joiden elämä jo muutenkin on ihan riittävän vaikeata. Mikä eettinen vakaumus vaatii sellaista kiusantekoa? Minkä edun itselleen taikka jollekin muulle saavuttaisivat ne, jotka eivät voi hyväksyä sitä, että toiset elävät eri tavalla kuin he itse? Se, joka elää jollakin tietyllä, oikeana pitämällään tavalla, ei kärsi mitään vahinkoa siitä, jos joku toinen elää jollakin toisella tavalla. Veljensä vartioinnillakin on sentään jotkut säädyllisyyden rajat.

Jotkut rekisteröinnillä saavutettavat helpotukset käytännön tasolla olisivat kyllä saavutettavissa myös, jos tällaisessa parisuhteessa elävät ihmiset alkaisivat tehdä keskenään erilaisia sopimuksia ja vaihtaa viranomaisten kanssa erilaisia asiakirjoja. Kaikkia ongelmia ei pystyttäisi poistamaan hallinnollisella sorminäppäryydelläkään, esimerkiksi perintöoikeuden alalla. Paperisodalla hoidettavissa olevien asioiden hoitaminen on sellainen pykäläsirkus, että sillä tavalla voisivat asemaansa parantaa vain ne samaa sukupuolta olevat parit, joista vähintään toinen on juristi.

Peruskysymys kuuluu: Onko julkisen vallan tehtävänä yrittää tehdä ihmisten elämä mahdollisimman helpoksi vai vaikeaksi? Samaa sukupuolta olevien parien rekisteröinnin torjujat tuntuvat antavan kannanotollaan tähän kysymykseen sellaisen vastauksen, jonka mukaan ihmisten enemmistön elämä voidaan kyllä tehdä mahdollisimman helpoksi, mutta sukupuolivähemmistön elämä halutaan tehdä mahdollisimman vaikeaksi. Korkeaksi sanottu etiikka tuottaa joskus kovin matalamielisiä tuloksia.

Samaa sukupuolta olevia pareja ei voi rinnastaa eri sukupuolta oleviin rekisteröimättömiin pareihin. Näillä susipareillahan on aina mahdollisuus rekisteröityä ja saada siitä seuraavat oikeushyvät. Heidän suhteensa rekisteröimättömyys on heidän valintansa. Samaa sukupuolta olevilla pareilla ei nykyisin ole valinnanmahdollisuutta, ja rekisteröintimahdollisuus heidän osaltaan ei varmasti johtaisi siihen, että kaikki samaa sukupuolta olevat parit ryntäisivät rekisteröitymään, mutta heillä pitää olla samat valinnanmahdollisuudet kuin susipareilla.

Millä perusteella tämä valinnanmahdollisuus voidaan estää? Se, että he ovat erilaisia kuin me, ei riitä perusteeksi, sillä se olisi ristiriidassa hallitusmuodon yhdenvertaisuuperiaatteen kanssa. Oikeus oman etiikan toteuttamiseen kääntyy epäeettiseksi, jos siihen liittyy sellainen vaatimus, että muunlaisen etiikan toteuttajien elämää pyritään tarkoituksellisesti vaikeuttamaan.

Tämän takia olen ihmetellyt syvästi kirkon kantaa. Senhän pitäisi olla pienen ja vaikeuksissa olevan ihmisen puolella. Olen saanut sen käsityksen, että samaa sukupuolta olevien parien vaikeuksia päivittäin kohtaavat seurakuntien kenttätyöntekijät kannattavat voimakkaasti rekisteröintimahdollisuutta. Korkeat prelaatit vastustavat sitä teoreettisopillisin perustein. Kenen asialla kirkko oikein on, pienen ihmisen vai korkeiden prelaattien?

Samaa sukupuolta olevien suhteen rekisteröinti on ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymys. Ihmisiä on niin monenlaisia, että oikein ihmetyttää, mutta he ovat kaikki ihmisiä. Rekisteröinnin vastustajat kantavat kaukaisesta historiasta periytyvää samakaavaisuuden ja pakkomuotoisuuden taakkaa. Taustalla on talonpoikaiselle pienyhteisölle tyypillinen tarve mestaroida toisten elämää ja vanhakantaiselle kristillisyydelle tyypillinen jumalainen kyky tietää, mitä muiden rauhaan kuuluu. Nämä asenteet yhdenmukaistivat entisajan maailmaa joskus suorastaan murhaavan tehokkaasti, mutta nykymaailmassa niille ei pitäisi olla enää elintilaa.

Samaa sukupuolta olevien parien rekisteröinti ei estä niitä, jotka pitävät tavanomaista parisuhdetta ainoana oikeana, elämästä vakaumuksensa mukaan ja julistamasta kaikissa tilanteissa omaa näkemystään. He eivät joudu luopumaan mis-

tään sellaisesta, mitä pitävät itselleen eettisesti keskeisenä; he joutuisivat luopumaan vain tottumuksestaan mestaroida toisten elämää.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Siitä huolimatta, että olen luonut lentävän ilmaisun Ilmarista ja Jalmarista, jotka kesäisenä lauantaina perintöryijyn päällä sireenien kukkiessa vihitään pyhään avioliittoon, minä suhtaudun tähän asiaan hyvin realistisesti ja olen lähtenyt realistiselta pohjalta myös tätä asiaa lakivaliokunnassa käsiteltäessä. Kas, kun totuus on niin, että vaikka me sulkisimme silmämme ja avaisimme jälleen siinä toivossa, että homoparit ja lesbot katoaisivat tästä yhteiskunnasta tuolla silmänräpsäyksellä — voimmehan me kokeilla — se ei onnistu. Realiteetti on, että meillä on homopareja, on lesbopareja, ja siitä totuudesta ei päästä mihinkään.

Vastalauseessa, joka on lakivaliokunnan mietinnössä, minä olen lähtenyt siitä, että minä en hyväksy lesboja enkä homoja, mutta minä ymmärrän heitä. Ed. Biaudet vähän arvosteli asiaa siten, että lausuntoni olisi pitänyt olla toisinpäin, niin että minä en ymmärrä heitä, mutta hyväksyn. Sehän on järjetöntä! Jos ihminen ei ymmärrä jotakin asiaa, ei hän voi sitä hyväksyäkään. Näin ollen ed. Biaudet'n näkemys vastalauseeni tekstistä oli varsin virheellinen.

Minä olen lähtenyt siitä ja ehkä vähän teatraalisesti monta kertaa lausunut, että jos Luoja, joka meidät ihmiset on kai luonut omaksi kuvakseen, jotakin ihmistä viimeistellessään on kytkenyt piuhat väärin, toisin sanoen ristiin, sillä tavalla että hänestä on tullut sukupuolisesti poikkeava, niin ei kai se ihminen sille mahda mitään. Se on ihan sama, kuin jos on vasenkätinen, vahvasti vasenkätinen, kurittu, niin kuin meillä päin sanottiin. Ei tätä voida opettaa oikeakätiseksi, se on selvä asia, eikä hän muutu oikeakätiseksi, vaikka sulkisimme silmämme ja taas avaisimme ja odottelisimme, että ihme tapahtuisi.

Näin ollen vaikka en ole mikään homojen ja lesbojen suojelija, päinvastoin sitä toista laitaa kulkeva, niin minusta, kun lainsäädäntöä tehdään, se täytyy tehdä realistisesti välittämättä siitä, mitä ehkä joku minunkin ikäpolvestani, mies tai nainen, äänestäjäkunnassa ajattelee. En ole hyväksynyt sitä, mitä valiokunnan mietinnössä enemmistö on hyväksynyt. Olen lähtenyt siitä, että hallituksen pitää tutkia, minkälaisia oikeudellisia epäoikeudenmukaisuuksia näihin pareihin kohdistuu. Jos sellaisia on, on ryhdyttävä lainsäädäntötoimiin niiden poistamiseksi.

Rouva puhemies! Tähän saakka olen valiokunnan enemmistön kanssa samaa mieltä, mutta minun vastalauseessani on lausuma siitä, että mahdollinen rekisteröinti ja oikeudellisten epäoikeudenmukaisuuksien korjaaminen ei saa millään tavalla lähentää tätä avioliittoinstituution suuntaan. Avioliitto on avioliitto, ja homoparien ja lesboparien rekisteröinnin ja avioliiton täytyy olla niin kaukana toisistaan kuin itä lännestä, ei mitään yhtäläisyyksiä, ei minkäänlaisia. Jos sitä ei voida sillä tavalla tehdä, vaan rekisteröinti automaattisesti ajautuu rinnakkain tai päällekkäin avioliittoinstituution kanssa, silloin tällaista lainsäädäntöä ei pidä tehdä. Mutta jos se voidaan tehdä sillä tavalla, että nämä ovat kaksi asiaa niin laillisesti ja oikeudellisesti kuin käsityksellisesti ihmisten mielessä, ei minulla ole mitään sitä vastaan, että tosiasiat tunnustetaan, oikeudelliset epäoikeudenmukaisuudet korjataan ja sillä siisti.

Arvoisa puhemies! En ryhdy lukemaan johtopäätöstä ja toivomusta, jonka olen tehnyt ja joka on erilainen kuin valiokunnan enemmistön. Tulen joka tapauksessa kolmannessa käsittelyssä esittämään, että tämä eduskunta päättäisi lakivaliokunnan enemmistön kannan vastaisesti hyväksyä tämän yksin allekirjoittamani vastalauseen mukaisen lausuman. Jos näin ei käy, siinä tapauksessa minä käännyn edustajien Alarannan, Kankaanniemen ja Myllyniemen näkemysten puolelle eli täydellisen hylkäyksen kannalle. Mutta jos ollaan realisteja ja hyväksytään tämän näköisenä — se on tietenkin yhden pienen kansanedustajan näkemys asiasta — kyllä minä voin olla silloin mukana siihen suuntaan, joka johdattaa tämän jatkossa siihen suuntaan, jonka lakivaliokunnan enemmistö on asiassa parhaaksi nähnyt.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnassa ed. Aittoniemen kanssa asiaa käsiteltiin perusteellisesti, ja tässähän enemmistön kanta lähtee nimenomaan siitä, että eduskunnan olisi hyväksyttävä tämä toivomus, että yhteiselämään liittyvät oikeudelliset epäkohdat poistetaan. Teidän vastalauseessanne taas todetaan, että ei saa rinnastaa missään vaiheessa avioliittoinstituutioon homo- ja lesbosuhteita. Minun mielestäni tässä on aika lailla hiusten halkomista, eli kaiken kaikkiaan olen sitä mieltä, että olemme aika pitkälle lakivaliokunnassa samalla kannalla olleet, niin että nämä vastalauseet eivät vie mitenkään tätä asiaa eteenpäin.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Hyvä puhemies! Ed. Aittoniemi sanoi, että homoseksuaalisuus ei poistu, vaikka hylkäisimme valiokunnan mietinnön, ja itse ajattelen kyllä samalla tavalla ja myös niin, että jos tämä asia on ollut esillä jo edellisessäkin eduskunnassa ja nyt täällä myös hylättäisiin, varmasti asia olisi taas seuraavassakin eduskunnassa. Minusta kannattaa olla aika realisti ja sen vuoksi laittaa tämä uuteen ja asianmukaiseen ministeriövalmisteluun.

Sitten valiokunnan kannanottoon ja vastalauseisiin. Itse kyllä vähän hämmästelin myös tätä keskustelua varsinkin ed. Karpion puheenvuoron jälkeen. En oikein ymmärrä, mistä teillä siellä oli erimielisyyttä, niin että ed. Aittoniemi jätti oman vastalauseensa. Kun katson ed. Aittoniemen vastalauseessa olevia johtopäätöksiä ja toivomuksia lopussa, minä ainakin niihin yhdyn, mutta en ymmärrä, miten ne eroavat valiokunnan suurimman osan kannasta.

Lopuksi toteaisin, että en kuitenkaan voi yhtyä näihin ed. Aittoniemen vastalauseen perusteluteksteihin. Ainakin minä hyväksyn homo- ja lesbosuhteet ja pyrin myös ymmärtämään, mistä siinä on kysymys.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niinhän minäkin pyrin ymmärtämään. Mutta luen lakivaliokunnan enemmistön toivomuksen, "että eduskunta hyväksyy toivomuksen, että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi".

Lex Aittoniemi kuuluu taas tällä tavalla: "Eduskunta hyväksyy toivomuksen, että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi siten" — ja nyt tarkkana — "että asiassa ei luoda yhtymäkohtia avioliittoinstituutioon liittyvän lainsäädännön ja menettelyn kanssa." Tämä on juuri tärkeintä. Tässä korostetaan sitä, että tämä pidetään yhtä kaukana avioliittoinstituutiosta kuin itä lännestä, mutta valiokunnan enemmistön lausuma ei lausu siitä asiasta mitään. Kyllä nyt pitäisi ottaa silmälasit silmille, jos ei huomaa tässä mitään eroja.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Täällä on useaan otteeseen toivottu tämän asian kiihkotonta käsittelyä, ja se on tietysti ihan tarpeen tässä niin kuin kaikessa muussakin elävässä elämässä ja varsinkin, kun on ihmisistä kysymys.

Lakivaliokunnassa tämä ed. Outi Ojalan ja 57 muun edustajan aloite jätettiin itse asiassa käsittelemättä, koska ensimmäisessä kokouksessa päätettiin, että lakialoite hylätään, mutta kuullaan neljää tahoa eli oikeusministeriötä ja kolmea muuta tahoa siitä, mitä tässä asiassa pitäisi tehdä. Valiokunta oli siis yksimielinen siitä, että ed. Outi Ojalan ym. lakialoite hylätään.

Tämä oli perusteltua ja tarpeen jo siksi, että lakialoite oli huonosti tai vähintään puutteellisesti valmisteltu. Siinä ei asiantuntemusta ollut riittävästi käytetty. Kun käsitellään sekä juridiikkaa että vahvasti arvoja ja koko yhteiskuntaa, ihmiselämää ja myös muita kuin homoja ja lesboja koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia, pitää olla suurta huolellisuutta ja tarkkuutta valmistelussa. Tällaista lakialoite ei ollut osakseen saanut, eli se oli kelvoton toteutettavaksi. Jos lukee esimerkiksi lakialoitteen lapsen asemaa koskevat kohdat, tulee hyvin vakuuttuneeksi siitä, että amatöörit ovat olleet kirjoittelemassa tarinoita.

Asia on kuitenkin vakava, ja se on nostettu täällä esille. Lakivaliokunta otti asian tässä mielessä käsittelyyn ja kuuli kolmea tahoa asiantuntijoina: kirkkohallitusta, Setaa ja apulaisprofessori Scheininiä.

Niistä epäkohdista, jotka nousivat esille siinä suhteessa, missä asioissa samaa sukupuolta olevat parit ovat eriarvoisessa asemassa ns. normaaleihin avioparreihin ja avosuhteessa eläviin verrattuna, valiokunta ei varsinaisesti sisällöllisesti käynyt keskustelua eikä kuullut asiantuntijoita. Eihän kirkko verokysymyksissä ole asiantuntija, perintöverotuksessa esimerkiksi, ei myöskään Seta eikä ihmisoikeusjuristi. Kuitenkin tältäkin osin valiokunta kirjoitti mietintöön asioita, joihin se ponnen muodossa suoraan haluaa viitata, niin että ne kohdat pitäisi korjata.

Esimerkiksi perintöverotuksen osalta nykyinen lainsäädäntö edellyttää, että kevyempään perintöveroluokkaan pääsee sellainen avopari, jolla on yhteinen lapsi ja joka on asunut vähintään vuoden yhdessä. Jos homopari halutaan rinnastaa tässä suhteessa avopariin ja avosuhteessa eläviin, jotakin pitää tehdä tämän säädöksen muuttamiseksi. Millä tavalla se tehdään ja miten menetellään, silloin tulee eteen se, että jotakin juridista pitää tässä parisuhteessa olla pohjana ja perustana.

Lapsen asema on aika pitkälti sosiaali- ja terveysministeriön asia valmistelun kannalta ja sitä

kautta ehkä jonkin muun valiokunnan kuin lakivaliokunnan asia, niin kuin veroasiakin eduskunnassa on valtiovarainvaliokunnan asia, ei lakivaliokunnan. Lapsen asema on hyvin syvällinen kysymys. Lakivaliokunta tämän asian yhteydessä ei kuullut minkäänlaisia psykologeja taikka muita tämän tyyppisiä asiantuntijoita, perheasiantuntijoita, kasvatusasiantuntijoita jne., mutta kirjoitti kuitenkin kannanottoja, jotka vetävät varsin pitkälle tiettyyn suuntaan sen mukaan, mitä tämän asian yhteydessä on muualla ajateltu ja mitä haluja tässä asiassa on. Vakavia asioita on hyvin pintapuolisesti käsitelty tältäkin osin.

Ehkä perhe-termin suhteen, josta valiokunnan mietinnössä puhutaan, valiokunta parhaiten kuuli asiantuntijoita ja siihen pystyi ikään kuin paneutumaan. Lopputulos on, jos nyt oman mielipiteeni sanon, virheellinen tai erilainen kuin oma käsitykseni on yhteiskunnan tärkeimmästä perusyksiköstä, perheestä.

Miten sitten tästä eteenpäin? Valiokunta, niin kuin äskeisessä keskustelussa kuultiin, esittää, että lakialoite hylätään ja hyväksyttäisiin ponsi yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamistoimenpiteistä. Kun ponsi viittaa pitkälti niihin käytännön epäkohtiin, joista mietinnössä puhutaan, eteen tulee kysymys, miten tässä voidaan edetä, jos ponsi tulee hyväksytyksi.

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on päädytty siihen, että homo- ja lesboparit rekisteröidään erillisen lain mukaisesti. Mielestäni mitään muuta vaihtoehtoa ei meilläkään ole kuin joko hyväksyä rekisteröinti tai pitää asia suunnilleen niin kuin se nyt on. Ei voida missään tapauksessa ajatella, että kaksi miestä päättää muuttaa yhteen asumaan ja saa sillä perusteella toisiaan kohtaan perintöoikeuden ym. oikeuksia ilman, että sitä olisi missään rekisteröity, missään vahvistettu. Se on loukkaus molempien miesten lähiomaisia kohtaan, jotka menettävät perintöoikeutensa ja muita oikeuksia ja velvollisuuksia. Näin ei voida järjestäytyneessä yhteiskunnassa tehdä, jos oikeusjärjestystä halutaan ylläpitää.

Tämä edellyttää sitä, että suhde on tavalla tai toisella rekisteröitävä. On katsottava, että jotkut ehdot täyttyvät: yhdessäasumisaika niin kuin perintöverolaissa on tänä päivänä avosuhteiden osalta. Yhteistä lasta näillä pareilla ei voi olla, koska se on biologisesti mahdotonta. Jotkin tällaiset kriteerit pitää panna, jotta ei pelin mahdollisuutta jätetä. Myöskään sosiaaliturvan erilaiset etuudet eivät voi toteutua sillä tavalla, että tuosta vain muutetaan yhteen ja sitten nostetaan etuuksia sen mukaan. Jokin rekisteröinti tarvitaan siinäkin, jotta se on laillisella pohjalla, jotta väärinkäytöksiä ei ilmene ja jotta voimme jonkin verran luottaa siihen, että oikeus, kohtuus ja tasa-arvoinen kohtelu kansalaisten keskuudessa säilyy, eli se vaatii tietyn rekisteröintijärjestelmän.

Voidaan sanoa, että tänä päivänä tässä maassa on paljon esimerkiksi iäkkäitä naisihmisiä, jotka asuvat yhdessä, auttavat toinen toisiaan, eivät ole lesboja. Elävät ehkä vuosiakin yhdessä, toinen kuolee yleensä aikaisemmin kuin toinen. Jäljelle jäävä ei peri kuollutta muuten kuin testamentin kautta. Näissä tapauksissakin samalla lailla olisi ihmisoikeuskysymys, että tämä yhdessä elänyt, mahdollisesti toista avustanut ja tukenut ihminen perisi eikä perintö menisi niin sanotusti vieraille omaisille, vaan jäisi sille, joka on lähellä ollut ilman tällaista suuntautumista.

Jos siis mennään ilman rekisteröitymistä perintöveroasiassa antamaan homoparille perintöoikeus, niin varmasti tasa-arvoinen kohtelu yhteiskunnassa muiden tosiasiallisten parisuhteiden osalta ei toteudu, ja näin ei ole oikein menetellä.

Tällä pohjalla, arvoisa puhemies, olen omassa harkinnassani päätynyt siihen, että lakivaliokunnan enemmistön hyväksymä ponsi johtaa siihen, että nämä parit pitää rekisteröidä. Muuta vaihtoehtoa ei ole, eli pitäisi täällä keskustella tällä kerralla siitä, hyväksytäänkö rekisteröinti vai ei. Jos hyväksytään, on syytä menetellä niin kuin Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Jos ei hyväksytä, ei ole syytä mitään juridisia oikeuksia ottaa toiselta pois ja antaa sukupuolisen suuntautumisen perusteella toisille, vieraille ihmisille. Muuten ollaan umpikujassa.

Jos rekisteröintiä ei hyväksytä, silloin pitäisi menetellä, niin kuin II vastalauseessa on yksiselitteisesti sanottu: Lakialoite huonosti valmisteltuna ja huonosti perusteltuna pitää hylätä ja jättää ponsikin hyväksymättä. Silloin ollaan hyvin selkeällä linjalla. Hallitus luonnollisesti voi miettiä, mitä tehdä yleensä näissä kysymyksissä. Onko esimerkiksi perintöveroluokkien vähentäminen viisasta? Onko joitakin tapaamisoikeuksia syytä joiltakin osin muuttaa nykyisestä? Useimmissa sairaaloissa minun tietojeni mukaan pääsee kyllä tapaamaan, jos esimerkiksi kaksi naisihmistä asuu yhdessä olematta lesboja eli jos on läheisin ihminen sairaalle eikä ole mitään ongelmaa siinä suhteessa.

Huomasin, että Seta oli, kaikki kunnia itse järjestölle, käyttänyt kyllä hyvin härskisti hy-

väkseen kaikkia mahdollisia kuviteltuja toimenpiteitä, millä voi perustella sitä, että pitäisi tähän mennä. Niitä perusteluja ei ole tosiasiassa kovinkaan paljon, ja niitä voidaan tarkastella muulla tavalla yhteiskunnan kaikkia ihmisiä katsoen ja ottaen huomioon kaikenlaiset tilanteet, mutta ei siinä lähtökohtana pidä eikä tarvitse olla homojen ja lesbojen erityisaseman korostaminen.

Tähän liittyy myös se, että jos rekisteröinti hyväksytään, minkä näen ainoana mahdollisuutena ja mikä on peruste sille, että olen tuon vastalauseen kirjoittanut ja sen päättänyt tuohon muotoon, on kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhde merkittävä väestörekisteriin. Sieltä sosiaaliviranomaiset tarkistavat, sieltä muutkin viranomaiset tarkistavat siviilisäädyn. Jos sitten samaa sukupuolta olevat rekisteröidään, silloin kirkkoon kuuluvat merkitään kirkonkirjoihin, koska lain mukaan seurakunta pitää väestörekisteriä jäsenistään, ja silloin sinne joudutaan merkitsemään samaa sukupuolta olevien parisuhde. Onko kirkko siihen valmis, sitä minä en tiedä, eikä se kuulu tietystikään minulle, mutta tälle tielle astutaan, jos rekisteröinti hyväksytään.

Mielestäni sille tielle ei ole syytä mennä. Se johtaa avioliiton aseman heikkenemiseen yhteiskunnassa yleisesti, ei minkään pykälän osalta luonnollisestikaan, mutta yleisenä asennoitumisena.

Ed. Nikula sanoi, että kristillinen liitto joskus 70-luvulla vastusti avosuhteita, mikä pitää ihan paikkansa. Minusta tänäkin päivänä pitäisi päästä siihen, että avosuhteet kiellettäisiin lailla ja avioliitto nostettaisiin sille kuuluvaan asemaan koko yhteiskunnassa. Olen täysin varma, että näin olisi viisasta ja vastuullista tehdä, rakentaa tämä yhteiskunta sille Raamatusta nousevalle kristilliselle pohjalle, joka on ikiajat kestänyt ja kestää tulevaisuudessakin.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan antaa tunnustuksen ed. Kankaanniemelle, että hän avoimesti kertoi, että kristillinen liitto haikailee 30-luvulle. Silloin oikeusministeriössä oli valmiina lakiesitys laillistamattoman yhteiselämän rankaisemiseksi. Se esitys oli kyllä 30-luvun, IKL:n ja Lapuan henkeä täynnä.

Se, että avoliitoista suurin osa päättyy avioliittoon, on minusta kaikkein voimakkain osoitus siitä, kuinka turhaa oli sekin taistelu avoliittoa vastaan. Ihmisen elämä menee omaa latuaan, ja jos me kuvittelemme tässä salissa, että me tiedämme, mikä on parasta ihmisille, kyllä me silloin otamme semmoisen lähetyssaarnaajan asenteen, jonka perään ei pitäisi enää valistuneen ihmisen tänä päivänä haikailla.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kankaanniemen puheet homorekistereistä ovat todella hyvin kaukana rakkaussuhteen virallistamisesta. Mielestäni ne pikemminkin kuulostavat Hitlerin aikaisilta rekisteröintilistoilta, jolloin niitä tietoja käytettiin aivan muuhun. Mielestäni on pelottavaa rekisteröidä tällaisia liittoja, jos ei muu lainsäädäntö ja yhteiskunnan ilmapiiri ole suvaitseva ja kannustava.

Minä todella säikähdin tällaista tietoa. Kuulostaa pikemminkin tiedon keruulta kuin todellakaan yhteiskunnalliselta parannukselta.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisissä puheenvuoroissa kovin vapaasti tulkitaan lakivaliokunnan enemmistön kantaa ja mietintöä siitä, mitä tässä on sanottu. Täällä jo aikaisemmin todettiin, että tämä rinnastettaisiin avioliittoinstituutioon, ja näinhän ei missään vaiheessa tapahdu, vaan tässä ennen kaikkea todetaan heti, että "Lähtökohtana tulee kuitenkin olla se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon". Kun nyt ed. Kankaanniemi katsoo, että lakivaliokunnan enemmistön kannanotossa puhuttaisiin rekisteröinnistä tosiasiallisesti, niin vaikka olen yrittänyt kuinka tarkkaan lukea, en voi tulkita tätä asiaa kyllä niin. Päinvastoin valiokunnassa todettiin ne vaikeudet, joita rekisteröimistoimenpiteissä voi tulla esille. Asia ei suinkaan ole niin helppo päätettäväksi. Ainakaan niiden asiantuntijoiden, joita me kuulimme, enemmistö tähän johtopäätökseen ei myöskään päätynyt.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Nyt täällä nousivat IKL ja Hitlerkin jo minun puheeni perusteella esille. Minä olen kyllä kaukana niistä, mutta haluan rakentaa tätä yhteiskuntaa julkisesti ja vahvasti kristilliselle arvoperustalle ja väitän, että parempaa perustaa ette löydä, ei ollut kommunismi, ei ole vihreillä, ei sosialisteilla eikä kapitalisteilla. Se on ihan tosiasia, mistä voidaan tietysti väitellä pitkäänkin.

Ed. Krohn taisi olla allekirjoittajana tässä lakialoitteessa alun perin, ja siinähän vaaditaan nimenomaan rekisteröintiä. Te puhuitte täysin ristiin sen kanssa, mitä olette allekirjoittanut.

Rekisteröintihän nimenomaan on jonkun viranomaisen tekemä juridinen toimenpide, jolla on oikeusvaikutuksia. Toivottavasti vedätte takaisin epäselvät ja ristiriitaiset sananne.

Mitä ed. Karpioon tulee, niin nimenomaan perustelin sitä, että kun valiokunta vaatii hallitusta toimenpiteisiin, tämä johtaa siihen, että nämä parit joudutaan rekisteröimään, ja se on taas itse asiassa sama kuin avioliitto, koska rekisteröinti tuo samoja etuja ja samoja velvollisuuksia kuin avioliitto, ja sen suorittaa minun arvioni mukaan julkinen viranomainen, joko kirkkoherra tai väestörekisterin pitäjä, jolla on oikeus vihkiä. Tässä tapauksessa kyseessä tietysti olisi siviilivihkimisviranomainen, tässä lakialoitteessa. Esimerkiksi valtiovarainministeriöstä, kun sieltä kyselin, sanottiin, että ei ole muuta mahdollisuutta veroasian hoitamiseen kuin rekisteröinti. Muu on melko lailla mahdotonta. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa näin on menetelty, on rekisteröity, ja he ovat kuin aviopareja. Heidät rinnastetaan, niin kuin ed. Räsänen erinomaisesti sanoi, yhteiskunnassa yleisesti täysin aviopareihin, ja tätä minä en pidä viisaana enkä yhteiskunnan edun mukaisena.

Ed. K r o h n : Rouva puhemies! Illalla menin nukkumaan mieheni viereen, ja yöllä poikani tuli väliimme nukkumaan, ja aamulla heräsin vauvani huutoon, kun hän huusi ruokaa. Minun oli hyvin helppo ajatella, että tässä on minun perheeni ja nämä ovat lähiomaisiani. Minä olen sikäli hyvin etuoikeutetussa asemassa, että jos jotain tapahtuisi, niin myös yhteiskunta katsoisi, että me mieheni kanssa olemme toistemme lähiomaisia ja lastemme huoltajia, niin että se, minkä minä yksityiselämässäni koen itselleni tärkeäksi toimintayksiköksi, myös saa kaikupohjaa, vuorovaikutusta ja tukea niiltä instituutioilta, joiden kanssa olemme tekemisissä. Minun perheeni ovat lähiomaiseni, ja me emme ole toisillemme virallisesti ventovieraita, niin kuin on laita siinä tapauksessa, kun tämän perheen muodostavat samaa sukupuolta olevat ihmiset.

On tilanteita, joissa viranomaisen hyvä tulkintakäytäntö lieventää juridista peruslähtökohtaa, tätä virallista ventovierautta. On esimerkiksi mahdollista sopia päiväkodin kanssa, että sosiaalinen vanhempi hakee lapsen, tai televisiolupatarkastaja uskoo, että kun on yhteinen jääkaappi, pesukone ja imuri, niin täällä asuu perhe eikä tarvita kahta televisiolupaa.

Mutta minun mielestäni on vastenmielistä elää yhteiskunnassa, missä joidenkin ihmisten peruselämä on riippuvainen joidenkin viranomaisten hyväntahtoisuudesta tai mielivallasta. Se tekee minun oman elämänikin turvattomaksi. Minä itse olen naimisissa mutta en ole hankkinut kirkollista vihkimistä, ja on ollut aika, jolloin tämä on tehnyt jotkut avioliitot vähempiarvoisiksi ja on ikään kuin katsottu, että nämä ihmiset ovat jollakin tavalla eettisesti vähempiarvoisia. Filosofi Wittgenstein sanoo, että suurin kärsimyksen yksikkö, mitä me voimme auttaa maailmassa, on yksi yksittäinen ihminen.

Kun me ajattelemme epäkohtaa, joka liittyy tähän tilanteeseen, että kaikki perheet eivät ole samalla tavalla suojeltuja yhteisössämme, niin me aiheutamme koko ajan suunnattomia kärsimyksiä. Lukumääräisesti en voi sanoa, onko kysymys tuhansista, sadoista vai kymmenistätuhansista tai mikä se lopullinen määrä on, mutta jokainen näistä kärsimyksistä koskee jotakin hyvin perustavaa laatua olevaa oikeutta ihmisen olemassaolosta. Minä tunnen häpeää ja turvattomuutta ja pelkoa, että me elämme yhteiskunnassa, jossa puhutaan ikään kuin joistain vieraista, osa meistä hyvin liberaalisti, että me suomme heille tämän ja osa meistä hyvin tuomitsevasti, että hyväksyn nämä ihmiset mutta en silti halua, että he ovat sellaisia kuin ovat.

Toivoisin, että lähestyisimme asiaa oman perusturvamme kannalta, eli minun elämäni on turvallisempaa tässä maassa, jos lainsäätäjät tunnistavat tilanteiden samankaltaisuutta. On homoseksuaalisten vanhempien tai ihmisten muodostama perhe, joka ehkä ei tällä kertaa ole juuri minun perheeni, mutta se voi olla minun poikani perhe, tyttäreni perhe, veljeni perhe, ystäväni perhe, ja nämä kaikki vaikuttavat siihen, minkälaista minun on elää Suomessa. Toivoisin, että asiaa lähestyttäisiin korkealentoisuuden tai hyvin arkibanaalin suhtautumisen ohella myös siten, että myös empatiasta on kysymys, elävistä ihmisistä, jotka elävät meidän kanssamme ja ennen kaikkea on kysymys perheen suojelusta.

Itse olen hyvin iloinen siitä, että lakivaliokunta teki tämän rohkean teon, ilmeisesti ennen kaikkea puheenjohtaja ed. Henrik Laxin hyvän työn johdolla hyvin ristiriitaisessa ja vaikeassa valiokuntatilanteessa. Itsekin olin siellä ennen äitiyslomaani. Valiokunta antoi meille mahdollisuuden, suurelle salille, eduskunnalle, joka kuitenkin edustaa täällä Suomen kansaa, käydä tämän arvokeskustelun ja sitten päättää mahdollisen suhtautumisesta ponteen. Olen hyvin iloinen, että näin on käynyt, kun muistamme tämän asian vaikeat vaiheet.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Krohn toi minusta puheenvuorossaan hyvin esiin juuri sen, että saattaisi olla niin, että homo tai lesbo olisi oma lapsi tai hänen perheensä. Minusta olisi tärkeää, että enemmän tässä yhteiskunnassa keskusteltaisiin juuri siitä, että ei ole välttämättä oma valinta, miten seksuaalisesti suuntautuu. Tässä on minun käsittääkseni erittäin paljon tiedon puutetta, ja se vaikuttaa myös kovasti asenteisiin.

Hän toi myös esiin puheenvuorossaan lakivaliokunnan hyvän mietinnön. Toivoisin, että lakivaliokunnan mietintö voisi jopa levitä kansan keskuuteen, koska siinä on paljon hyvää tietoa. Tässä yhteydessä itsekin toivon, että asia vihdoin etenisi sillä tavalla, että hallitus valmistelee lakiesityksen ja asia saataisiin vielä tässä eduskunnassa käsitellyksi. On kohtuutonta, että itseään sivistysmaana pitävä Suomi laahaa jäljessä tämän tärkeän asian hoitamisessa. Ihmisarvo, oikeudenmukaisuus ja kaikinpuolinen yleinen hyväksyntä pitää myös tässä asiassa saada aikaiseksi.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun kuuntelin ed. Krohnin sinänsä kauniisti ilmaistua puheenvuoroa, ihmettelin sitä, kun hän iloitsi lakivaliokunnan mietinnöstä, jossa kuitenkin hyvin selkeästi todetaan, että lähtökohtana on se, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon. Kuten olemme monen lakivaliokunnan jäsenen suusta kuulleet, he ovat tulkinneet sen niin, että ed. Outi Ojalan lakialoitteen tyyppistä lainsäädäntöä ei pidä lähteä tekemään.

Itselleni jää siinä tapauksessa kysymykseksi tästä näkökulmasta katsottuna se, mikä on se konkreettinen lainsäädännön muutos, mitä esimerkiksi ed. Krohn peräänkuuluttaa, jos tällaista Ruotsin-mallin mukaista rekisteröintiä ei ajeta.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunta lähti välttäessään avioliitto-sanan käyttöä mielestäni siitä, että vaikka nykyinen avioliitto on siviilioikeudellinen instituutio, tähän sanaan liittyy mielikuvia, jotka muistuttavat sen kristillisistä juurista eli mielikuvan tasolla avioliitto-sana ikään kuin jollakin tavalla liittyy kirkon toimivaltaan. Lakivaliokunta tarkasteli siviilivaltion kannalta käytännön ongelmia ja katsoo, että avioliitto- ja vihkimisasiat ovat kirkon oman keskustelun aihe. Itse olen valmis hyväksymään siviiliavioliiton, mutta kysymys on nyt myös siitä, mikä on eduskunnan enemmistön tahto.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Krohn käytti varsin hyvän puheenvuoron. Varmasti tuontapainen eläytymiskyky tässä asiassa ja monessa muussakin auttaisi ymmärtämään tätäkin problematiikkaa, mistä nyt puhutaan. Täällä on ylipäätänsä käytetty minusta hyvin asiallisia ja aika hyviä puheenvuoroja, mutta on myös hyvin hämmentäviä siinä mielessä, miten merkillisessä valossa voidaan nähdä homo- ja lesboparien suhteet. Itse tiedän, että homo- ja lesboparit elävät ihan tavallista elämää, niin kuin me heteroparitkin, iloineen ja suruineen, paitsi että varmasti enemmän joutuvat syrjinnän kohteeksi kuin muut ihmiset. Se mietityttääkin, mistä sitten tämä mystifiointi ja jopa moralisointi juontaa juurensa. Tuleekin mieleen, että ehkä kyse on kuitenkin peloista, koska kyllä meissä kaikissa on molemmat seksuaalisuuden puolet. Kummasta puolesta sitten jossakin vaiheessa tulee se vallitseva, sitä ei tiedetä. Mutta se tiedetään, että kukaan ei voi tehdä valintoja tämän asian suhteen. Ei voi valita rupeavansa homoksi. Siksi moralisointi ei sovi tähän asiaan. Itse näen niin, että kysymyksessä on mitä suurimmassa määrin erilaisuuden hyväksyminen ja ihmisoikeuksien turvaaminen.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Minulla ei ole oikeutta tuomita erilaisuutta. Onko sinulla oikeus tuomita erilaisuus, entä hänellä, kahden ihmisen rakkaus tai välittäminen toisistaan? Oikeuttaako lähimmäisenrakkaus tuomitsemaan lähimmäisen rakkauden?

Ed. O. Ojalan lakialoite ei ole radikaalein muoto, millä lakialoitteen olisi voinut tehdä. Olen allekirjoittanut sen ja olisin voinut hyväksyä jopa sen muotoisen lain sisällön. Olen kuitenkin tyytyväinen siihen ratkaisuun, mihin valiokunta on mietinnössään tullut. Mielestäni ed. Tarkka analysoi asiaa hyvin nimenomaan siitä näkökulmasta, voivatko toiset ihmiset tuomita sen, miten toiset haluavat elää, jos tapa on erilainen kuin oma. Toivon, että tällaisissa asioissa ei ole kysymys oppositio- tai hallituskuvioista, vaan jokainen tekee oman ratkaisunsa.

Moneen otteeseen on todettu, että muissa Pohjoismaissa asia on hoidettu, mutta haluan mainita asiasta, jonka löysin ed. Ojalan lakialoitteen lähetekeskustelussa käyttämästä puheenvuorosta. Hän sanoo näin: "Euroopan unionin parlamentti suositteli vuonna 1994 pää-

töslauselmassaan jäsenmailleen samaa sukupuolta olevien avioliittojen hyväksymistä, jopa näin pitkälle menevää lainsäädäntöä, jota ei suinkaan tässä olla esittämässä." Ojala tarkoittaa tässä omaa lakialoitettaan. Toisin sanoen on kysymys paljon laajemmasta asiasta kuin siitä, hyväksymmekö asian Suomessa vai olemmeko yhä vielä, sanoisinko, takapajulassa, jossa haluamme tuomita ihmisten erilaisuuden. Mielestäni asia on mitä suurimmassa määrin ihmisoikeuskysymys, suvaitsevaisuuskysymys ja arvokysymys.

Haluan tuoda yhden uuden näkökulman asiaan eli syrjäisten seutujen homojen ja lesbojen tilanteen. Tiedän ja olen nähnyt tilanteita, joissa pienillä paikkakunnilla esimerkiksi homon elämä on lähes mahdotonta, ensinnäkin se, että joutuu tunnustamaan niissä olosuhteissa oman erilaisuutensa ja sen jälkeen halua toteuttaa omaa erilaisuuttaan. Tiedän esimerkiksi omalta kotiseudultani, että monet homot tai lesbot ovat joutuneet muuttamaan pois suvaitsemattomuuden vuoksi. Toivon, että tämä keskustelu auttaa näitä ihmisiä ja myös rohkaisee niitä, jotka eivät tähän mennessä ole voineet hyväksyä toisten erilaisuutta, näkemään sen tilanteen, missä nämä ihmiset joutuvat elämään.

Päättäjää auttaa monesti päätöksenteossa nimenomaan se, että niin sanotusti tuntee tapauksia. Varsinkin sosiaalipolitiikan asioissa monta kertaa omakohtaisten kokemuksien tai sukulaisten, tuttavien tai muiden kansalaisten tuoman palautteen perusteella asiaa ymmärretään paljon herkemmin. Toivoisin niiden kansanedustajien, jotka ovat kovasti esimerkiksi ponnen esittämiä ajatuksia vastaan, tutustuvan tällaisiin ihmisiin ja keskustelevan heidän kanssaan ja näkevän, millaisessa elämäntilanteessa he joutuvat päivittäin elämään.

Vielä haluaisin sanoa, että kun ministeri Häkämies, joka nyt ei ole kuuntelemassa keskustelua, ei ilmeisestikään halua esitellä lakia rekisteröinnistä tai lakialoitteessa olevia asioita, niin jos hallituksesta löytyy sellainen enemmistö, niin varmaan sieltä löytyy ministeri, joka asian voi esitellä. Sehän ei ole epätavallista tässäkään hallituksessa. Jos ministerillä on kovin henkilökohtainen syy olla esittelemättä asiaa, sen ei pitäisi estää eduskunnan enemmistön tahdon toteutumista.

Lopuksi haluan vielä sanoa, että ymmärrän sen, jos jotkut eivät halua eettisistä syistä ja nimenomaan henkilökohtaisesti hyväksyä ponsiehdotusta. Mutta sitä en voi ymmärtää, jos mielipide perustuu suvaitsemattomuuteen ja toisten ihmisten erilaisuuden tuomitsemiseen.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Mielestäni lakivaliokunta on onnistunut saamaan hyvin tasapainoisen ja perustellun mietinnön samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteen rekisteröinnistä.

Valiokunta on arvioinut aivan oikein sen, että näin paljon ristiriitoja herättäneessä ja oikeudellisesti hyvin monimutkaisessa asiassa valmistelu kuuluu ja soveltuu hallitukselle ja oikeusministeriölle. Lakivaliokunta on mielestäni aivan oikein myös tarkastellut asiaa arkielämään liittyvistä käytännön ongelmista käsin. Ongelmathan syntyvät paljolti siitä, ettei samaa sukupuolta olevia laissa tulkita lähiomaisiksi. Myös lasten oikeuksissa on puutteellisuuksia.

Lakivaliokunta ottaa mielestäni aivan oikean kannanoton myös siinä, että rekisteröityä parisuhdetta ei tule rinnastaa avioliittoon, vaan se tulee käsitellä tavallaan erillisenä asiana. Minusta tämä on hyvä lähtökohta, koska avioliitto on myös kirkollinen instituutio.

Suhtautuminen tähän asiaan on varmasti kaikissa eduskuntaryhmissä ns. vapaiden käsien kysymys. Kuitenkin erityisesti vuosi sitten, kun parisuhteiden rekisteröintiin liittyvä asia oli hyvin paljon julkisuudessa, myös eri puolueiden piirissä ja puolue-elimissä keskusteltiin tästä asiasta ja otettiin kantaa. Näin tehtiin myös Suomen Keskustan piirissä. Tämä kysymys oli esillä muun muassa Keskustan puoluekokouksessa Kouvolassa viime kesänä. Ihan yleisen mielenkiinnon vuoksi on minusta hyvä tässä yhteydessä huomioida, minkälaisen kannanoton Keskustan puoluekokous otti tähän asiaan. Se varmasti heijastelee myös puolueemme jäsenten ja kannattajien mielipiteitä. Lainaan ihan tästä päätöksestä:

"Ihmisen seksuaalinen suuntautuminen ei saa vaikuttaa hänen oikeusturvaansa, mahdollisuuksiin työelämässä tai perustuslaissa määriteltyihin oikeuksiinsa. Lainsäädännössä on turvattava kansalaisten samanarvoisuus verotuksessa, sosiaaliturvassa, perimisoikeudessa sekä sairauden ja kuoleman kohdatessa. Näissä asioissa samaa sukupuolta olevien parisuhteessa on epäoikeudenmukaisuuksia. Näitä puutteita on korjattava. Rekisteröinnin tarvetta voidaan selvittää tästä näkökulmasta. Sen sijaan avioliitto-nimityksen käyttöön ottamista mahdollisen rekisteröinnin yhteydessä ei voida pitää suomalaista perhekäsitystä vastaavana kuten ei myöskään parien oikeutta ottolapsen ottamiseen."

Mielestäni lakivaliokunnan mietintö on hyvin paljon samanlainen, oikeastaan voi sanoa: hyvin saman suuntainen tämän linjan kanssa, mitä tässä luin, minkä Keskustan puoluekokouskin hyväksyi. Se on myös oma kantani. Toivonkin, että tämä lakivaliokunnan mietintö hyväksytään ja oikeusministeriö asian selvittää ja tekee korjausehdotukset samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvistä oikeudellisista epäkohdista.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Aula luki Suomen Keskustan puoluekokouksen puoluekokouskannanoton, ja voin vain todeta, että ne kannanotot usein ovat vain sen paperin arvoisia, mille ne on kirjoitettu, jos ne ihmiset, joidenka toimintaa ajatellaan niiden ohjaavan tai joidenka toimintaa ajatellaan niiden ainakin kuvaavan, eivät kuitenkaan toimi eivätkä ajattele sillä tavalla. Ajattelen tässä keskustan niitä kansanedustajia, jotka tänäänkin ovat puhuneet tässä asiassa tavalla, jota voisi pitää jossakin määrin seksuaalisen vähemmistön oikeuksien kannalta loukkaavana.

Suvaitsevaisuus on tärkeä asia, ja ihmisoikeudet eivät ole mikään arvokysymys, jota voi niin tai näin katsella aina jonkin tilanteen mukaan, vaan ihmisoikeudet ovat jakamaton kysymys ja ajasta ja katselukulmasta riippumattomia, niin myös tässä asiassa.

Mielestäni meidän tulee tätä asiaa, käsiteltävänä olevaa lakivaliokunnan mietintöä 10/1997 vp, tarkastella kiihkottomasti ja asiallisesti. Valiokunnan mietintö päätyy mielestäni, aivan kuten ed. Aulakin totesi, sen tyyppiseen lopputulemaan, että se olisi eduskunnan hyväksyttävissä. Siis eduskunta hyväksyisi toivomuksen, "että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi".

Arvoisa puhemies! On kysymys epäkohdista, niiden poistamisesta, ei kenenkään oikeuden, ei myöskään kenenkään muun avioliittoa koskevien käsitysten polkemisesta. Fobiat, siis pelot, älköön tätä keskustelua vallitko, hallitko.

Toteaisin lopuksi, että ne ihmiset, joita me kutsumme seksuaaliseksi vähemmistöksi, eivät todellakaan itse ole valinneet sitä käyttäytymistään, vaan se on ikään kuin biologinen vähemmistö, jota on aina ollut ihmiskunnan keskuudessa. Se prosenttimäärä, mikä se on ollut — 5, 10 vai 15 — on varmasti hyvin kiistanalainen kysymys. Nämä ihmiset ovat keskuudessamme, ja myös heillä on oikeus täysiin ihmisoikeuksiin.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Varmasti alkaa olla nyt tässä kohtaa keskustelua jo todettavissa, että jokseenkin kaikki on sanottu, mitä tästä aiheesta on sanottavissa, ja tärkeimmät asiat muutamaan kertaankin.

Omalta kannaltani hyvin tärkeä asia on ollut vuoden 1995 perusoikeusuudistus, joka hyväksyttiin täällä yksimielisesti ja jossa selvin sanoin, ei tosin pykälässä, mutta sen perusteluissa, vahvistettiin kielletyksi syrjintäperusteeksi sukupuolinen suuntautuminen.

Lakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Lax aivan oikein avasi keskustelun esittämällä omalta näkökulmaltaan sen, mikä on hänen mielestään olennainen kysymys. Kun lainsäädäntöuudistuksia mietitään, usein kannattaa kysyä ja yrittää löytää kysymyksenasettelu oikealla tavalla. Jos perusoikeusuudistuksen ja perusoikeuksien, ihmisoikeuksien kannalta pohdimme, tarvitaanko sen kaltaista lainsäädäntöä oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi, mihin lakivaliokunnan ponsilausumaehdotuksessa viitataan, oikeastaan olennaista ei ole kysyä, tarvitaanko tätä lainsäädäntöä vai ei, vaan kysyä, millä oikeudella me olemme valmiit ylläpitämään tämän syrjivän tilanteen nyt ja vastedes. Minusta siihen on perustelut löydettävä. Itse en ole yhtäkään löytänyt, varsinkin kun lakivaliokunnan ponsilausumaehdotus jättää valmistelijoille suhteellisen laajan harkintavallan. Varmaan tässä asiassa tullaan etenemään, näin voisi kuvitella, koska asenteiden muutokset etenevät suhteellisen hitaasti, lainsäädäntöalue kerrallaan. Ensin ilmeisimmät epäkohdat poistuvat, ja vähitellen tilanne saadaan laajemmaltikin rauhoittumaan.

Epäkohdathan johtuvat siitä, että yhteiskunta ei ikään kuin vielä tajua sitä, että jotkut meidän lähimmäisimmistämme valitsevat sellaiset elämänmuodot, jotka heidän ainutlaatuinen yksilöllisyytensä asettaa. Ed. Räsäsen kanssa kävimme sananvaihtoa siitä, onko sukupuolinen suuntaus peritty ominaisuus vai opittu. Tunnen tässä suhteessa jonkin verran tieteisoppia ja tiedän, että erilaisia näkemyksiä esiintyy, mutta tuskin kukaan edes tästä harvasta joukosta, joka tänne saakka koko keskustelua on jaksanut seurata, väittää, että sukupuolinen suuntaus on asia, jonka ihminen voi vapaasti vaihtaa. Mihin me olemme asettuneet suhteessa lähimmäisiimme, sillä tiellä me olemme, ja se määrittelee hyvin syvällisellä ja tärkeällä tavalla koko meidän persoonal-

lisuutemme. Sen vuoksi on vähän erikoista ja vaikea ainakin itseni ymmärtää, että päättäväisin vastustus tällaisten oikeudellisten epäkohtien korjaamiseksi tulee niiltä tahoilta, joille uskonnolliset elämänarvot — ja ne, jos mitkään, ovat yksilöllisiä elämänarvoja — muodostavat poliittisen mielipiteenmuodostuksen keskeisen lähteen.

Arvoisa puhemies! Aina varsinkin tässä talossa kannattaa kysyä itseltään, mikä on lainsäädännön tehtävä, miksi me oikein istumme täällä ja teemme näitä päätöksiä. (Ed. Aittoniemi: Se juuri minuakin ihmetyttää!) — Siitä huolimatta ed. Aittoniemi korkealla äänimäärällä vaalien toistensa jälkeen tänne ilmestyy ja käyttäytyy hyvin ahkeran edustajan tavoin, osallistuu lainsäädäntötyöhön "kybällä", niin kuin Helsingin slangilla sanotaan. Mikä on lainsäädännön tehtävä? Vanhastaan lailla kiellettiin, käskettiin tai rangaistiin. Se on se, millä esivalta ihmistä kuritti, pani hänet hyvin yksinuottiseen elämänpiiriin, ainakin edellytti sitä. Sitten vähitellen huomattiin, että eihän näin käy, vaan lainsäätäjän tehtävänä on luoda ihmisen elämälle sellaiset puitteet, että hän voi ainutlaatuisen elämänsä tasaveroisena yksilönä muiden kanssa elää.

Tässä mielessä se, mitä ed. Krohn sanoi — vaikka nyt ryhmätoveria, kehun mielestäni aiheesta — pitää erittäin hyvin paikkansa, että yhden yksilön ihmisoikeus muodostuu kaikille oikeudeksi. Tämä on ehkä kaikkein vaikein asia ihmisoikeuksista puhuttaessa ymmärtää. Usein me ponnistelemme ihmisoikeuksien antamisessa ihmisille, joita me emme pidä ehkä kaikkein läheisimpinä, jos näin sanotaan. Sukupuolinen suuntaus silloin, kun se on toinen kuin itsellä, on asia, joka hyvin monta pelottaa. Vielä pitemmälle menemme sitten, jos katsomme niiden ihmisten ihmisoikeuksia, jotka joutuvat yhteiskunnan toimenpiteiden kohteiksi ja syystä. Näidenkin ihmisten oikeudet on turvattava, koska aina voimme kysyä sen, mikä aina ihmisoikeusliikkeessä esitetään: tänään sinä, huomenna minä. Tästä on viime kädessä kysymys, että joudummepa mihin elämäntilanteeseen tahansa, meille taataan perustavaa laatua olevat oikeudet.

Arvoisa puhemies! On paljon käyty keskustelua mahdollisen lainsäädännön suhteesta avioliittoinstituutioon. Ed. Aittoniemellä on tästä merkittävä ponsi. Kun on elänyt niin kauan kuin minä ja kun on toiminut parissakin puolueessa niin kuin minä ja ed. Aittoniemi, voi vain huokaista, kuinka ihmeen monenlaista avioliittoa tähän maailmaan mahtuu. Mikä on se avioliittokäsite, jota tässä halutaan? Ymmärrän hyvin kristillisen ja uskonnollisen lähtökohdan. Kirkollinen vihkiminen tuli meille vuoden 1734 laissa. Se on kirkon oikeastaan senaikaisten poliittisten olojen kautta saavuttama voitto maallisesta esivallasta, että siinäkin asiassa päästiin ihmisten elämään vaikuttamaan ja paitsi elämään myös taloudellisiin suhteisiin. Tässä mielessä ed. Räsänen, joka korosti, että avioliitto meillä ei ole uskonnollinen sakramentti, on aivan oikeassa. Katolisessa maailmassa kirkko on alusta lähtien osannut pitää myös avioliiton oman vaikutuspiirinsä alueella.

Arvoisa puhemies! Kun on seurannut yhteiskunnallista keskustelua nimenomaan yksilöllisyyden, sukupuolen ja sukujen asemasta pari — kolmekymmentä vuotta, aina on kuitenkin edistytty, vaikka kuinka pienin askelin. Olemme puhuneet jo avoliitosta, josta ei kanneta enää sillä tavalla poliittista huolta kuin pari — kolmekymmentä vuotta sitten, kun ilmeisesti suurin osa täällä meistä, joiden lapset ovat täysi-ikäisiä, on jossakin elämänsä vaiheessa elänyt avoliitossa ja uskoisin kaikkienkin osalta heidän hyvin pärjänneen.

Nimilainsäädäntö oli ihmeellinen juttu yhdessä vaiheessa. Lähdettiin siitä, että avioliitossa olevan naisen pitää pyyhkäistä koko menneisyys ainakin siltä osin, kun hän on entisellä nimellään sitä elänyt, yhdellä kertaa pois. Kun näitä lainsäädäntöuudistuksia on voitu tehdä, on voitu myös havaita, että ongelmat eivät olekaan läheskään sitä luokkaa, kuin on pelätty.

Arvoisa puhemies! Tietoisuuden lisääntyminen on hyvin tärkeä tehtävä jokaiselle lainsäätäjälle, ja jokaisen meistä pitää pystyä asettamaan kysymys, miltä toisista tuntuu, ja sitten vasta mennä päätöksentekotilanteeseen.

Ed. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikula ansiokkaasti käsitteli kysymystä, voiko ihminen vapaasti vaihtaa seksuaalista orientoitumistaan. Minä en kykene tähän tietenkään vastaamaan, mutta teen vastakysymyksen ed. Nikulalle: Mikä on niiden ihmisten kohdalla asia, joilla on lapsia?

On puhuttu adoptio-oikeudesta, eli jos jommallakummalla, joko homolla taikka lesbolla, on lapsi, silloin toisen tulisi saada adoptoida tämä. Kysynkin: Onko todella homoihminen aikuisiällään vielä, kun hän on lapsia saanut, homo vai pitäisikö todellakin puhua jostakin muusta, esimerkiksi transihmisestä?

Ed. P e h k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanottiin, että on kysymys ihmisoikeuksista. Minä ajattelen eri lailla. Ei homous eikä lesbous ole synnynnäinen ominaisuus, sillä kun ihmisoikeuksista puhutaan, tavallaan synnynnäisistä oikeuksista lähdetään. Kyllähän Raamatun mukaan, Jumalan lain mukaan, on selkeästi synnistä kysymys, kun tällaiseen asiaan mennään. Synti on sellainen asia, jonka voi saada anteeksi ja muuttua.

Kun hän ihmetteli kristillisten kantaa asiassa, mehän haluamme evankeliumia julistaa siinä, että tästäkin voi päästä vapaaksi, niin kuin muistakin Jumalan käskyjen rikkomisista: varastamisesta, tappamisesta jne. Ei tämä ole sen kummempi. Me tiedämme, mitkä tuomiot tulevat lain rikkomisesta.

Kysyttiin, onko kenelläkään oikeutta tuomita. Eihän toki meillä siitä ole kysymys, vaan meidän on tuotava selkeästi, mikä Jumalan kanta näissä asioissa on. Onhan meillä ajallisia lakeja, joiden mukaan me saamme tuomion, kun lakeja rikomme. Miksemme silloin saa korkeimmasta eli Jumalan laista myös tuomiota? Tästähän tässä on kysymys. Tästä asiasta tulee varoittaa ihmisiä.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryhäselle vastaan adoptiokysymyksestä, että adoptio ratkaistaan hyvin yksilöllisten tekijöiden mukaisesti. Siinä lainsäädäntö ei anna suoria vastauksia. Se on itse asiassa hyvin pitkä prosessi. Luotan aika pitkälle siihen, että ainakaan hätiköityjä päätöksiä ei tehdä. Ne ihmiset, joita tunnen ja joilla on kokemuksia adoptiosta, pikemminkin kertovat, että prosessi on äärettömän raskas ja tuskallinen eikä noin vain tehty.

Ed. Pehkosen puheenvuoroon toteaisin, että kun nyt yritän käydä kymmentä käskyä lävitse, ei siellä puhuta ihmisen sukupuolisesta suuntautumisesta, enkä tiedä, tuomitseeko Raamattu sen asian, että me niiden ihmisten oikeuksia pyrimme saattamaan tasavertaisiksi, joiden sukupuolinen suuntautuminen on toisenlainen kuin meidän itsemme. Vaikka Raamatusta löytyisi tällainen asia sinänsä, ei tässä selvien käskyjen kanssa ole ristiriitaa.

Jos ihmisoikeuksia kunnioitettaisiin vain siltä osin, kuin on kysymys synnynnäisistä oikeuksista, Suomessa olisi sosialismiin siirrytty 20-luvulla. Meillä yksi perustavaa laatua oleva ihmisoikeus on ihmisen kyky ansaita ja käyttää omaisuutta hyväkseen. Ani harva saa omaisuuden syntymällä. Niitäkin löytyy, mutta suurin osa suomalaisista joutuu ansaitsemaan omaisuutensa itse.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Käsiteltävä asia on vaikea, ja myös keskustelu on ongelmallista siksi, että koko ajan käytetään leimasimia riippuen siitä, miltä suunnalta asiaa tarkastelee ja miltä suunnalta joku toinen edustaja sitä tarkastelee.

Vaikka tiedän tämän turhaksi ja toivottomaksi, kuitenkin haluaisin vakuuttaa, että ei itsenikään niin kuin ei monien muidenkaan tätä asiaa vastustavien ole tarkoitus leimata tai loukata ihmisiä, mutta katson, että silti on oikeus myös kielteiseen mielipiteeseen niin kauan kuin perustuslait ja perusoikeudet, joihin ed. Nikula ansiokkaasti viittasi, ovat voimassa, kun on mielipiteenvapaus, sananvapaus ja uskonnonvapaus.

Niin kuin lakivaliokunnan mietinnöstä näkyy, olen ollut siinä joukossa, joka vastustaa sekä aloitetta että eduskunnan toivomuksen hyväksymistä. Oikeusministeri Häkämies totesi aikaisemmin minusta onnistuneesti, että raja on vedettävä johonkin tässäkin asiassa. Siitä kai meillä kaikilla edustajilla varmaan on kysymys, kun mielipidettä muodostamme.

Lakivaliokunta aloitti tänään muun muassa seksuaalirikoksia koskevan suuremman lainsäädäntöuudistuksen, jossa on esillä pedofilia. Taitaa olla eduskunnassa aika yksimielinen käsitys, että siinä on eräs raja, jota emme halua ylittää vaan haluamme säätää lakeja, joissa pedofilia kielletään ja kriminalisoidaan. Siihen johtopäätökseen olemme tulleet kuka mistäkin lähtökohdasta, mutta olemme siihen tulleet.

Yhtä leimasinta haluaisin ensiksi, ennen kuin menen asiaan, vielä kuitenkin käyttää. Se on kiitos-leimasin lakivaliokunnan arvoisalle herra puheenjohtajalle ed. Laxille ja valiokuntaneuvos Vuorisalolle siitä, että me toisin ajattelevatkin olemme saaneet mielipiteenvapauden lakivaliokunnassa, kun asiaa on käsitelty. Meitä on kunnioitettu ja asiaa on muutenkin keskinäisen kunnioituksen ilmapiirissä käsitelty minusta ihan toisin kuin keskustelussa nyt salissa.

En halua kieltää keneltäkään ihmisoikeuksia. Ymmärrän sen, että me olemme erilaisia. Olen siitä aiheesta joskus ennenkin puhunut oman perheeni ja oman kokemukseni taustaa vasten. Meillä on erilaisia taipumuksia. Taipumukset varmasti eivät ole syntiä, mutta on taipumuksia, joiden toteuttamista voidaan tietyllä perusteella

sanoa synniksi, niin kuin ed. Pehkonen äsken puheenvuorossaan totesi. Meidän johtopäätöksemme tässäkin asiassa tietysti riippuvat siitä, mistä aloitamme päättelyn. Tämähän on logiikan alkeitten perusopetusta. Minä en aloita omaa päättelyäni siitä keskustan puoluekokouksen päätöksestä, jota puolueen varapuheenjohtaja ed. Aula äsken esitteli. Vaikka olen keskustan ryhmän jäsen, en monessa muussakaan asiassa ole pystynyt toteuttamaan puoluekokouksen päätöksiä ja puolustamaan niitä eduskuntatyössä.

Ymmärrän, että kun päättely aloitetaan siitä, että jokainen meistä on oman onnensa seppä, että jokainen yksilö itse päättää, miten elää, johtopäätös voi silloin olla se, että samaa sukupuolta olevien parisuhde pitäisi hyväksyä ja rekisteröidä, siis mennä vielä pitemmälle kuin nyt on menty, niin kuin on jo keskustelussa käynyt ilmi. Ministeri Andersson sitä historiaa hieman kertoi. Tällainen elämänmuotohan on Suomessa sallittu. Se on dekriminalisoitu. Sillä perusteella lakivaliokunnassakin asiantuntijana kuultu apulaisprofessori Martin Scheinin totesi, ettei ole kysymys ihmisoikeuskysymyksestä, koska tällainen elämänmuoto on meillä sallittu eikä siitä langeteta rangaistuksia.

Tämän päättelyketjun kanssa mielestäni aivan yhtä arvokas on se, että me jotkut pienet ja vähänymmärtävät ihmiset otamme päättelymme lähtökohdaksi jonkun meitä suuremman, esimerkiksi Raamatun, jota meistä suomalaisista monet pitävät Jumalan ilmoituksena ja sanana, ja tulemme sitten tässä päättelyssä siihen johtopäätökseen, että kantamme on kielteinen. Ed. Nikulalle ja muillekin vihjeenä, että Roomalaiskirjeen 1 luvun lopussa on tästä hyvin selkeitä sanoja, muun muassa siellä. Ei tarvitse välttämättä lukea Vanhaa testamenttia, jos ei voi sitä enää kunnioittaa ja arvostaa.

Minä olen siis henkilökohtaisesti tästä päättelyketjusta tullut siihen johtopäätökseen, että olen asettunut kielteiselle kannalle, ja yritän tietysti ymmärtää sitä, että kaikki edustajatoverit eivät tälle päättelyketjulle, lähtökohdille ja johtopäätöksille voi arvoa antaa joko poliittisista tai joistakin muista syistä.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa on ollut jotenkin se sävy, että vain me, jotka olemme kielteisellä kannalla tässä asiassa, olemme jotenkin huonoja kansanedustajia ja me vain olemme niitä, jotka loukkaamme sitten toisia. Minun täytyy sanoa, että ainakin minua loukkasi ed. Tarkan puheenvuoro siitä, että ne, jotka ovat vastalauseeseen panneet nimensä, ovat kiusantekijöitä. En voi ed. Tarkan luonnehdintaa ottaa omakseni, kun olen tällä perusteella, jota lyhykäisesti kuvasin, tiettyyn johtopäätökseen tullut.

Ed. Tarkka antoi täällä väärän todistuksen lähimmäisestä, jos nyt tällaista sanontaa saa tässä käyttää. Ed. Tarkka syytti myös kirkkoa, varmaankin tarkoitti Suomen evankelisluterilaista kirkkoa, pienen ihmisen unohtamisesta ja korkeiden prelaattien suojelemisesta. Minä en ole tietenkään oikea mies vastaamaan täällä kirkon puolesta, vaikka olenkin sen jäsen ja sen yksi pappi, mutta olen ymmärtänyt, että kirkossakin enemmistö jäsenistä on tullut tähän johtopäätökseen samoilla perusteilla, joita edellä kuvasin: Raamatun selkeän opetuksen perusteella. Ja yrittäkää, arvoisat edustajatoverit, vaikkette tätä perustelua arvostaisikaan, sitä kuitenkin ymmärtää!

Kun ed. Antvuori ja ed. Nikulakin puhuivat täällä pelosta, niin kun moni muu puhuu pelosta eli homofobiasta meidän osaltamme, jotka asiaa vastustamme, haluaisin todeta, että on siinä tietysti kysymys pelosta, mutta enemmänkin teofobiasta kuin homofobiasta, siitä että meillä monilla on se käsitys, että Jumala on tässä asiassa kantansa selkeästi ilmoittanut.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toivoisin, että kun tänään tällä listalla on myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus, sekin saisi osakseen yhtä laajan ja yhtä perusteellisen käsittelyn. Siellä puhutaan kansalaisista, joitten kohdalla perus- ja ihmisoikeudet eivät toteudu. Siellä puhutaan kehitysvammaisten huollossa käytettävistä pakkotoimenpiteistä, siitä että kaikki lapset ja nuoret eivät saa koulutusta automaattisesti, ettei kaikilla ihmisillä ole oikeutta työhön sen takia, että he ovat erilaisia kuin me niin sanotut normaalit ihmiset. Kantakaamme näistäkin kansalaisista yhtä suurta huolta kuin olemme tänään eräistä muista ihmisistä kantaneet!

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Jokaisella meillä on omat päättelyketjumme ja omat taustamme, miten omat käsityksemme ovat muodostuneet.

Tämän illan kuluessa monilla on ollut käsitys — ja heille se käsitys suotakoon — että tässä on kysymys ihmisoikeusloukkauksista, ihmisoikeuskysymyksistä. Minulle itselleni tuli mieleen se, miten paljon meidän täytyy muuttaa rajojamme — tästä tänäkin iltana monet edustajat ovat puhuneet — erinäköisten asioiden, erilaisten käyttäytymismuotojen takia. Kun nykypäivänä hy-

vin paljon muutetaan maasta toiseen ja rajat avautuvat yhä enemmän, pitääkö meidän muuttaa lainsäädäntöämme myös esimerkiksi muslimien tai joidenkin muiden sellaisten uskontokuntien mukaan, joissa moniavioisuus on sallittu? Ministeri Häkämies täällä jossakin vaiheessa totesi, että Ranskassa tämmöinen suuntaus on menossa. Onko se ihmisoikeuskysymys, jos me emme muuta lainsäädäntöämme sellaiseksi, mitä nämä ihmiset omassa maassaan ovat saaneet harrastaa, mikä heidän maassaan on ollut luvallista ja hyvinkin sallittua?

Tällä hetkellä kuitenkin on se tilanne, että meillä on onneksi purettu esteet ja ne samaa sukupuolta olevat ihmiset, jotka haluavat asua keskenään, rakastaa toisiaan, olla niin kuin perhe, voivat ihan rauhassa olla sitä. Mutta tässä astutaan sen yli. Koko meidän lainsäädäntömme on lähtenyt tietyltä perustalta, ja siinä on tietty uskonnollinen sävy ollut eli kristillinen arvolataus, ja tietysti se lähtee Raamatun pohjaltakin, minkä edelliset puhujat ovat todenneet. Itse, vaikka en olekaan kristillisen liiton edustaja, luterilaisen kirkon jäsenenä sen verran kuitenkin omaa vakaumustani ammennan sieltäkin, että olen kokenut, että monet ainakin menneinä aikoina tulleet lait ovat sieltä saaneet voimansa ja oikeudenmukaisuusajattelunsa. Ne yli 200 lakia ja 2 000 eri pykälääkhän ovat lähteneet siitä, että on olemassa sellainen perusyhtälö kuin perhe, jossa on mies ja vaimo, mikä käsite valitettavasti viime aikoina on myös paljon murtunut. On menty avoliittoon ja siihen on sitten etsitty rinnastettavia asioita, että avoliitot voitaisiin jotenkin oikeudellisesti tunnustaa siten, että koettuja ongelmia ei enää syntyisi.

Mutta ainakin siinä alkuperäisessä ajatuksessa, mikä ed. Outi Ojalan aloitteessa oli, olisi lähes menty siihen, että homosuhteet olisi rinnastettu avioliittoon, ja se tuntuu hyvin pitkältä askeleelta. Voi olla, että minun ajattelussani on syrjäisen seudun lisä, koska meillä valtaosa ihmisistä ajattelee näin, eikä sitä ole syytä muuttaakaan, koska se lienee ominta, mitä ihmisissä on, ja se sallittakoon myös. Jos joku nimittää ahdasmieliseksi, niin se on hänen asiansa, mutta jokaisella meillä lienee oikeus olla omaa mieltämme. Niille, jotka ovat hyvin avoimia ja haluavat kaikkea väljää, minä sallin sen enkä tuomitse heitä, mutta toivon, että minuakaan ei tuomittaisi, jos minulla on esittämäni mielipiteet. Ed. Huotari jossakin vaiheessa kysyi, onko meillä oikeus tuomita toista ihmistä, lähimmäistä. Siitä ei ole kysymys, vaan meillä on erilaisia mielipiteitä.

Siinä mielessä lakivaliokunnan mietinnön tavoitetta, jossa lähdetään siitä, että esitetään toivomus hallitukselle, valtioneuvostolle, siitä, että se valmistelee epäkohdista luetteloita ja mahdollisesti jopa lakimuutoksia, täytyy jäädä odottamaan. Mutta mitenkään kiireellisenä minä en asiaa näkisi, koska jos siellä onkin räikeitä epäkohtia, niitä en itse ainakaan ole kokenut. Jos kelataan sen verran tätä ajatusta ja jos on kysymys siitä, että samaa sukupuolta olevat eivät voi tavata omaa ns. kumppaniaan jossakin sairaalassa, jos sattuu menemään niin huonoon kuntoon, ettei pysty itse antamaan lupaa siinä vaiheessa, niin ilmeisesti kuitenkin, jos suhde on pysyvämpi, siitä voi tehdä sopimuksen jo tämänhetkisen lainsäädännön voimassa ollessa. Itse ainakin tiedän, että kun joutuu sairaalaan, siellä kysytään lähintä omaista, ja uskon, että useimmissa sairaaloissa myös lasketaan katsomaan, jos tämmöinen omainen on merkitty määrättyyn kaavakkeeseen.

Samoin perintöoikeuksista aina on voitu tehdä testamentti. Tietysti perintövero on vähän kalliimpi. Siinä on yksi arvokysymys, joka joudutaan mittaamaan, onko se oikein vai väärin. Jos laajennettaisiin niin paljon tätä ajattelua, että muut jäävätkin ulos siitä, ne lähisukulaiset, jotka jäävät sitten aikanaan, kun joskus jokainen meistä kuolee, onko se sitten oikein? Voiko tehdä mahdollisesti oman lapsen vaikka perinnöttömäksi? Testamentilla ilmeisesti voi, mutta siinäkin on omat säännöksensä, jotka antavat suojan rintaperilliselle.

Tässä on monta näkökohtaa, jotka vaativat selvittelyä, ja se sitten on taas arvopohjaa. Mutta kaikki säännökset lähtevät kuitenkin alun perin siitä, että on olemassa avioliitto, joka on miehen ja naisen välinen. Samoin perhe-eläketurva tuntuu minusta jo aika kaukaiselta. Mutta kaikki nämä kysymykset ovat auki.

Sen sijaan keskustelussa, jota käytiin lapsen oikeudesta, siitä siirtyykö samaa sukupuolta olevien osalta automaattisesti elatusvastuu tai isyys tai äitiys tai huolenpito toiselle samaa sukupuolta olevalle, on kyseessä jo isompi ongelma, koska minusta siinä täytyy kuunnella lasta. Ei voi olettaa, että oikea biologinen isä tai äiti, joka on tällaisen suhteen ulkopuolella, ohitetaan täysin jollakin säännöksella, jolla lapsi automaattisesti siirtyisi homo- tai lesbosuhteessa toiselle puoliskolle. Kyllä ensisijainen on lapsen näkökulma, koska on kysymys myös lapsen edusta, siitä mitä lapsi haluaa ja minkä kokee paremmaksi.

Mutta katsotaan nyt, kun tämä tulee käsittelyyn. Luultavasti tulen äänestämään sen puolesta, että tätä ei mitenkään nopeasti käsiteltäisi.

Ed. Saarnio: Arvoisa rouva puhemies! Olen osallistunut lakivaliokunnassa nyt käsittelyssä olevan mietinnön valmisteluun. Lakivaliokunnassa käsittely oli asiallista, niin kuin täällä on jo aiemmin todettu, ja me, jotka olisimme olleet valmiita lainmuutoksiin aloitteen pohjalta, saatoimme hyväksyä valiokunnan puheenjohtajan ed. Laxin välittävän ehdotuksen osittain myös siksi, että aloitteessa on tiettyjä teknisiä puutteita ja heikkouksia.

Kuitenkin ed. Outi Ojalan aloite on mielestäni tärkeä ja olennainen ajatellen yleisiä ihmisoikeuksia maassamme. Ajattelemmepa itse mitä tahansa ja noudatammepa omassa elämässämme yleisten lakien lisäksi mitä hyvänsä elintapoja, kuuluu ihmisyyteen ja inhimillisyyteen hyväksyä myös toisten ihmisten erilaiset arvot ja sellaiset elintavat, jotka eivät aiheuta väkivaltaa eivätkä lisää ihmisten keskinäistä toraa ja tuskaa.

Kahden toisiaan kunnioittavan, toisiaan sietävän ja jopa rakastavan, vaikkakin samaa sukupuolta olevan ihmisen keskinäisen suhteen rekisteröimisen ja muun muassa heidän yhteisen omaisuutensa turvaamisen jälkeenjäävälle kumppanille luulisi olevan jokaisella oikeudenmukaisuus- ja yhdenvertaisuuskysymys. Kyllä minäkin olen hämmästellyt täällä sitä, että tässä keskustelussa ovat nimenomaan kristillisiin arvoihin vedoten sellaiset henkilöt, jotka pohjaavat toimintansa kristillisiin arvoihin, julkituoneet suoranaista ihmisvihaa tiettyjä, heidän omasta käyttäytymismallistaan poikkeavia suomalaisia kanssaihmisiä kohtaan.

Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan lakivaliokunnan ponsi on vähintä, mitä voimme asiassa tällä hetkellä tehdä. Oikeusministeri Häkämiehen kiukuttelun ei pitäisi asiassa vaikuttaa, vaan kansan palvelijana hän toimikoon niin kuin eduskunta tahtoo. Me emme ole täällä laatimassa uusia luonnonjärjestyksiä, vaan ajamassa kansalaisten yhdenvertaisuutta lakien edessä. Lakeja voimme muuttaa, mutta ihmisluontoa emme kykene muuttamaan, vaikka monella näyttää olevan siihen turhankin vahva halu.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla oli pyrkimys vastata ed. Alarannan puheenvuoroon, mutta jos sallitte, teen sen tässä kohdin. Ed. Alaranta käytti erittäin hyvän puheenvuoron. Ymmärrän hyvin hänen ajattelunsa kristillisen näkemyksen valossa, mutta koska hän viittasi omaan puheenvuorooni pelosta, on syytä ehkä hieman tarkentaa, miksi puhuin siitä.

Ajattelen niin, että meissä jokaisessa ihmisessä on tiedostamaton puoli. Silloin jos siihen puoleen ei oikein ole kosketusta, se saattaa herättää pelkoa ja nimenomaan tiedostamatonta pelkoa. Ihmisen tiedostamaton puoli silloin, kun siihen ei ole kosketusta eikä tunnetta, mistä erilaiset tunteet tulevat, saa usein meidät puuhaamaan erinäköisiä asioita, usein pahaakin, esimerkiksi kateuden vuoksi. Sen sijaan kun tunnistaa itsessään myös niin sanotut pimeät puolet, voi aika lempeästi suhtautua itsessään erinäköisiin puoliin, hyväksyä ne ja sillä tavalla myös suhtautua erilaisiin asioihin ja erilaisiin ihmisiin kuin itse hyvin rakentavastikin. Tämä on nyt tällaista maallikkoanalyysia, enkä tiedä, onko se edes oikeakaan, mutta kuitenkin tämä on se ajatuspohja, jolla itse pyrin ymmärtämään keskustelua, mitä täällä on käyty.

Ed. Lövv: Värderade talman! Jag är nogsamt medveten om de juridiska problem som tas upp i betänkandet och medger att det borde hittas lösningsmodeller för alla som bor i samma hushåll och har en nära relation. Siktar då den här processen på att i slutändan legalisera homosexuella äktenskap? Många inlägg i den här debatten tyder på en sådan målsättning. Detta konstaterade tydligen också minister Häkämies, när han ville göra det helt klart att en sådan reform inte kommer att beredas vid ministeriet.

Personligen motsätter jag mig en registrering av homosexuella i ett äktenskapsliknande förhållande och kan inte heller tänka mig en legalisering av adoptionsrätt för homosexuella par.

Trots problem i många äktenskap ser jag nog uppväxtmiljön i en familj med både kvinnlig och manlig förebild som ett eftersträvansvärt alternativ för alla barn med tanke på en trygg och sund utveckling.

Om registrering är enda möjligheten för att ändra nuvarande situation måste jag av övertygelseskäl motsätta mig den aktuella reformen.

Puhemies! Mikäli rekisteröinti on ainoa ratkaisumalli, tulen vakaumussyistä vastustamaan uudistusta.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Outi Ojalan lakialoite kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhteen virallistamisesta he-

rätti niin tiedotusvälineissä kuin eduskunnassakin valtavan vilkkaan mielenkiinnon, mitä edesauttoi vielä oikeusministerin varsin selkeä kielteinen mielipide aloitteen eteenpäinviemisen suhteen ministeriön taholta. Olisi voinut kuvitella, että aloitteen alle olisi kertynyt enemmänkin nimiä kuin tapahtui, minkä jälkeen lakivaliokunta päätti ottaa niukalla enemmistöllä asian käsittelyyn, vaikka yleisesti noudatetun periaatteen mukaan lakialoitteeseen vaadittaisiin sadan allekirjoittajan nimet, mistä tavoitteesta nyt jäätiin hyvinkin paljon.

Valiokunnassa kuultiin vain kuutta asiantuntijaa. Yleinen mielipide ja käsitys siellä muodostui sellaiseksi, ettei lakialoitetta missään tapauksessa voitu viedä siellä eteenpäin. Se kuului hylätä, mikä sitten enemmistön kannaksi muodostuikin.

Yksimielisiä oltiin myös siitä, että yhteiselämässä olevien kumppaneiden elämään liittyy monia ongelmia, joiden korjaamiseen ja perusteelliseen selvittämiseen on syytä ryhtyä, mutta vasta hallituksen toimesta tehtyjen perusteellisten selvitysten jälkeen. Käytännössähän mielipide tarkoittaa sitä, etteivät lakialoitteen pohjalta esille tulleet epäkohdat korjaudu ainakaan merkittävästi tämän eduskunnan aikana.

Mietintöön jätettiin kaksi vastalausetta oppositiopuolueiden edustajien taholta, mutta huomattavaa on, ettei valiokunnan enemmistön kanta poikkea juurikaan eriävistä mielipiteistä asiallisesti, vaan yksinomaan asian painotuksessa on eroa.

Ed. Kankaanniemi totesi, että mietintö tarkoittaisi käytännössä parisuhteitten rekisteröintiä, mutta tällaista tulkintaa en itse löydä valiokunnan mietinnöstä. Ed. Aittoniemen jättämässä vastalauseessa todetaan, että ei ole tarkoitus luoda yhtymäkohtia avioliittoinstituutioon liittyvän lainsäädännön ja menettelyn kanssa. Valiokunnan mietinnössä kuitenkin todetaan nimenomaan, että lähtökohtana tulee kuitenkin olla sen, ettei parisuhdetta rinnasteta avioliittoon. Eli, arvoisa puhemies, vastalauseet eivät käytännössä mielestäni sisältönsä puolesta poikkea oleellisesti siitä, mihin valiokunta on päätynyt.

Vaikka valiokunnassa ei ollutkaan mahdollisuutta laajentaa lakialoitteen käsittelyä kovinkaan perinpohjaiseksi, tuli valiokunta kuuden asiantuntijan kautta vakuuttuneeksi siitä, että tulevaisuudessa meidän on puututtava epäkohtiin, mitä samaa sukupuolta olevien yhteiselämässä esiintyy. Epäkohtiahan löytyy lainsäädännöstä erityisesti sosiaalipalveluissa, sosiaalivakuutuksessa, eläketurvaa ja verotusta koskevissa asioissa.

Mielipiteeni kuitenkin on, että ennen kuin homosuhteiden virallistamista koskeva laki yleensäkään voi tulla vakavasti harkittavaksi, on tarkasteltava, miten kaikkien yhdessä asuvien asema saataisiin samanarvoiseksi. Yhdessä asuviahan on monenlaisia: vanhuksia, sisaruksia ja muita ilman rakkaussuhdetta eläviä. Oikeustajuani loukkaa, mikäli he joutuisivat lainsäädännöllisesti huonompaan asemaan kuin esimerkiksi homo- ja lesbosuhteessa elävät.

Setan taholta painotettiin erityisesti homoihin ja lesboihin kohdistuvia perintövero-oikeudellisia epäkohtia verotuksen ollessa heitä kohtaan kohtuuttoman kovaa testamentin kautta tulleesta omaisuudesta, koska muuta mahdollisuutta heillä ei käytännössä perintöön tänä päivänä ole. Oikeusministeriön taholta käsiteltiin myös mainittua epäkohtaa ja todettiin, että tulevaisuudessa voitaisiin esimerkiksi suunnitella erityisen veroluokan laatimista parisuhteita varten, missä verotus kohtelisi heitä samalla tavoin kuin aviopuolisoita. Perillinen, testamentinsaaja, joutuisi tällöin esittämään selvityksen suhteen olemassaolosta veroedun saamiseksi, missä ongelmaksi muodostuisi taas hallinnollisten kustannusten kohoaminen, koska parisuhteen selvittäminen ei aina ole itsestäänselvää.

Kirkkohallituksen hyvässä lausunnossa lähdettiin periaatteesta, että sanan "parisuhde" sijasta olisi käytettävä käsitettä "kumppanuus", koska rekisteröidyt kumppanit eivät olisi tällöin sekoitettavissa helposti aviopuolisoihin. Rekisteröity kumppanuus mahdollistaisi lainvalmistelun myös muiden erityisryhmien osalta. Edelleen kirkon lausunnossa tähdennettiin lasten asemaa tällaisissa parisuhteissa ja sitä, ettei osapuolille annettaisi mahdollisuutta toimia toisen osapuolen lapsen yksinhuoltajana eikä ottaa yhdessä ottolasta. Lapsen asemaan keskustelussa lakialoitteen pohjalta ei ole kiinnitettykään riittävästi huomiota ja siihen, mitä vaaratekijöitä lapsen kehityksen kannalta epäilemättä hänen vanhempiensa parisuhteesta voi hänelle syntyä esimerkiksi koulunkäynnin alettua.

Arvoisa puhemies! Keskustelu lakialoitteen pohjalta kävi sen jättämisaikana hyvinkin vilkkaana ja myös tunnepitoisena, missä yhteydessä viitattiin muun muassa Suomen hallitusmuotoon ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sanoen, että nykyinen lakimme rikkoisi näitä. Oikeuskansleri on myös osaltaan kannanotossaan

todennut, ettei näin kuitenkaan ole, joten mitään ihmisoikeusrikkomuksia hänen kantansa mukaan ei nykyinen tilanne meillä aikaansaa.

Asia on ongelmallinen ja vaatii perusteellista valmistelua, ennen kuin oikeudenmukainen lopputulos lainsäädännöllisesti on myös meillä mahdollista saavuttaa.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Fru talman! Riksdagsman Karpio talade om registrering och han hade alldeles rätt. Det sägs ingenting i lagutskottets betänkande om registrering. Men registrering utesluts inte heller.

Riksdagsman Löv var inne på samma tema om registrering och sade att om registrering tillgrips så motsätter han sig reformen. Nu tror jag att man inte skall mjölka den här registreringen på mera än vad den är. Det kan vara ett lagtekniskt sätt för att sköta den här frågan i syfte att undanröja ens de värsta missförhållandena, som vi alla tycks vara eniga om, trots att vi kan landa på olika slutsatser.

Jag tycker för övrigt att kollegan Antvuori kom med en alldeles utmärkt analys om vilka rädslor som styr den här debatten. Vi får lova att erkänna de här rädslorna och leva med dem, men vad registreringen beträffar så tycker jag inte att vi behöver se spöken på ljusa dagen.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Haluan yhtyä oikeastaan kaikkeen siihen, mitä ed. Alaranta hyvässä ja rakentavassa puheenvuorossaan äsken toi esille. Hän tähdensi erityisesti sitä, että ahdasmielisyydestä ja tuomitsemisesta ovat täällä aloitteen kannattajat tuominneet hyvin vahvasti tämän aloitteen vastustajia ja katsoneet ikään kuin, että vastustajien eettinen asenne olisi kestämätön ja heillä ei olisi moraalista pohjaa tai oikeutta olla sitä mieltä kuin ovat. Tätä oikeutta ei tietenkään aloitteen vastustajilta kukaan voi pois ottaa. Se on olemassa, ja myös eettiset perustat ja moraalinen pohja ovat olemassa. Eri asia on, kuka tulkitsee moraalista ja eettistä pohjaa milläkin tavalla. Siitä tietenkin voimme olla eri mieltä ja todennäköisesti tulemme olemaan.

Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa aloitteen puolustajat, kannattajat, ovat syyllistyneet mielestäni hyvin suureen epätarkkuuteen, kun ovat muun muassa tuoneet esille, että tämä on kansainvälisten sopimusten mukaisesti ihmisoikeuskysymys ja ellei toteuteta tätä lakia, niin kuin he toivovat, Suomessa sorretaan ihmisoikeuksia. Tämä väite on monessa arvovaltaisessa puheenvuorossa selkeästi torjuttu.

Mitä itse asiaan tulee, niin professori Ylöstalo määrittelee avioliiton oikeusvaikutukset varallisuusoikeudellisiin ja immateriaalisiin. Varallisuusoikeudellisista oikeusvaikutuksista Suomen laissa on äärettömän paljon erilaisia säännöksiä. Sen sijaan immateriaalisista oikeusvaikutuksista ei ole kovinkaan paljon säännöksiä. Itse olen taipuvainen siihen sellaiseen tulkintaan, että immateriaaliset oikeusvaikutukset ovat lähinnä ns. kirjoittamattomia tai löytyvät joistain muista kirjoista. Viittaa kristillisiin arvoihin.

Itse olen taipuvainen siihen, että immateriaalisista oikeusvaikutuksista ei niinkään voitaisi käydä kauppaa, mutta varallisuusoikeudelliset oikeusvaikutukset ovat sellaisia, että jos näissä parisuhteissa tai kumppanuussuhteissa, joka on hyvä sana, ne nykyisin tulevat loukatuiksi, näitä oikeuksia voidaan parantaa.

Kyllähän tälläkin hetkellä jo on mahdollista järjestää jälkisäädöksillä ja erilaisilla kaupoilla hyvinkin pitkälle tulevaisuutta ja tuonpuoleisia asioita enkä toisaalta myöskään näe, ettei lainsäädäntöä tältä osin tulisi ja voisikin parantaa.

Korostan nyt sitä kuitenkin, että Suomi on erään määritelmän mukaan niin sanottu kristillinen valtio. Meillä on valtiokirkko, johon ynnä eräisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluu Suomessa tällä hetkellä kaiketi noin 90 prosenttia ihmisistä. Nämä instituutiot ovat selkeästi määritelleet kantansa homo-lesbo-liittojen kysymyksessä, ja mielestäni näitten instituutioitten selkeää kantaa on syytä kunnioittaa, olletikin kun suomalaisista noin 90 prosenttia kuuluu näihin.

Ed. F i l a t o v : Arvoisa puhemies! Hyvät edustajatoverit! Ei tästä onneksi ihan sikailukeskustelua tullut, vaikka alussa vähän siltä näytti. Alun primitiivireaktioiden jälkeen pääsimme mielestäni kohtuullisen asialliseen keskusteluun. Jos tätä vertaa siihen edelliseen silloin, kun lakialoite oli lähetekeskustelussa, voisi jopa väittää, että eri mielipidettä edustavat ihmiset ovat huomattavasti lähentyneet toisiansa.

Olin itse keräämässä nimiä tähän lakialoitteeseen ja toivoin ja uskoin, että nimenomaan yhteistyössä eri edustajien kanssa tehdyllä lakialoitteella voisi olla mahdollisuus edistää tätä asiaa.

Tässä keskustelussa on korostettu, että ministerien allekirjoitukset lakialoitteessa ovat harvinaisia, ja niinhän varmasti onkin. On jopa esitetty, että ne olisivat sinne vahingossa tai virheellisesti joutuneet. Itse en kuitenkaan jaksa uskoa vahinkoon tai virheeseen. Kun pääministeri Lip-

ponen käveli tuonne takapenkkiin ja tuli sanomaan, että haluaisin allekirjoittaa sen aloitteen, joka sinun taskussasi on, niin en usko, että hän teki sen harkitsematta. Hän teki sen pitkän harkinnan jälkeen nimenomaan, koska hän koki, että tämä on toisenlainen lakialoite. Tämä on arvopohjainen, ja hän näki tämän kysymyksen suvaitsevaisuus-, hyväksyntä- ja ihmisoikeuskysymyksenä.

Monet edustajista, jotka eivät allekirjoittaneet aloitetta siinä vaiheessa, kun näitä nimiä kerättiin, perustelivat kirjoittamattomuuttaan eri syillä, osa sillä, että on eri mieltä, ei hyväksy tällaista asiaa, mikä on mielestäni varsin selvä peruste, mutta osa myös niillä perusteilla, että lakialoite ei ole oikea tapa edistää asiaa: He eivät halua pisteitä jonkun piikkiin, tai lakialoitteessa on jokin nyanssi, jonka vuoksi he eivät halua allekirjoittaa sitä, tai katsoivat, niin kuin tämän keskustelun perusteellakin voi olettaa, että jos kyse on noin kahdestasadasta eri laista ja paristatuhannesta pykälästä, asiaa ei voi pelkästään lakialoitteella hoitaa, vaan pitäisi olla perusteellisempaa valmistelua. Eli ei voi tehdä sitä johtopäätöstä, että kaikki ne, jotka eivät allekirjoittaneet tätä lakialoitetta, olisivat asiaa vastaan sinänsä. Onpa jopa käynyt keskustelussa ilmi, että on ihmisiä, joilta koskaan ei ole tähän lakialoitteeseen nimeä edes pyydetty, vaikka he olisivat olleet valmiit sen allekirjoittamaan.

Keskustelun kuluessa olen pohtinut paljon sitä argumentointia, mitä täällä on esitetty. Ne ihmiset, jotka sanovat, että en hyväksy tätä asiaa, ja ovat kielteisellä kannalla sitä kautta, ovat mielestäni aika reiluja. Mutta sitten törmätäänkin meidän omaan tasa-arvokäsitykseemme ja siihen, miten koemme ihmisoikeudet tai ihmisen oikeudet, koska moni sanoo, että minusta on ihan ok, että ihmiset elävät parisuhteessa ja eläköot niin kuin elävät, mutta siitä ei saa säätää eikä sitä saa virallistaa. Jos asia on kerran ok, miksi sitä silloin ei saisi virallistaa? Jos kerran hyväksytään ihmiset, miten voidaan kuvitella, että seksuaalisuus on sellainen elementti, joka voidaan ottaa ihmisestä pois ja sanoa, että hyväksyn kaiken muun, mutta en tätä asiaa? Se on melkein sama asia kuin sanottaisiin, että hyväksyn ihmisen muuten, mutta hänellä on siniset silmät. Ne voi sentään piilolaseilla nykyään muuttaa erivärisiksi, mutta en usko, että seksuaalista käyttäytymistään ihminen voi ilman, että tekee itselleen suurta väkivaltaa, muuttaa.

Keskustelussa on myös näkynyt selvästi, että mahdollisuutta solmia avioliitto tai perhettä yleensä pidetään yhteiskunnassamme hyvin tärkeänä. Miksi me siis haluaisimme sen oikeuden ja tämän tärkeänä pitämämme elementin joidenkin ihmisten elämästä pois vain sen vuoksi, että heidän seksuaalinen käyttäytymisensä on erilaista kuin valtaväestön?

Avioliittoon ja parisuhteeseen liitetään paljon tärkeitä tunnearvoja niin homo- kuin heteroseksuaalisesti suuntautuneiden ihmisten välillä. Mielestäni tässä lakialoitteessa samaa sukupuolta olevien oikeudesta virallistaa parisuhteensa on kysymys ihmisoikeuksista, ihmisen oikeuksista. Se, miten tulkitaan erilaisia juridisia pykäliä, on toinen asia, ja sillä voidaan myös perustella tätä asiaa, mutta jokainen sisällään joutuu punnitsemaan, mikä on ihmisen oikeus ja mihin asti voidaan mennä. Toisaalta tämä asia kertoo paljon yhteiskunnasta ja sen kyvystä kestää erilaisuutta, kypsyydestä sietää toisenlaisia ihmisiä, ajatuksia ja toimintamalleja.

Jos tässä laissa tai asiassa olisi kyse pelkästään juridiikasta, se voitaisiin hoitaa niillä esitetyillä esimerkeillä, mitä täällä on monissa lakialoitetta vastustaneissa puheenvuorossa tullut, että hoidetaan se joillakin perintöveromuutoksilla tai yksittäisillä laeilla, mutta mielestäni kyse on myös tunteista ja institutionaalisesta tunnustamisesta, ei pelkästään siitä, että on lukuisa joukko yksittäisiä epäkohtia, jotka homoparien elämää varjostavat.

Jos pohditaan niitä ihmisoikeuksia ja sitä, mistä tavallaan pohja niihin lähtee, niin Suomen hallitusmuodon 5 §:ssä kielletään asettamasta ihmisiä erilaiseen asemaan heidän henkilöönsä liittyvän syyn perusteella. Avioliittoa vastaavan parisuhteen rekisteröintimenettelyn epääminen homoseksuaalisesti suuntautuneiden henkilöiden välillä merkitsee mielestäni, että heidät asetetaan erilaiseen asemaan heidän henkilöönsä liittyvän ominaisuuden perusteella, ja siksi katson, että tämä on ihmisoikeuskysymys.

Me olemme pohtineet myös sitä, mikä on ollut enemmistö. Uskon, että siinä vaiheessa, kun tästä lakialoitteesta tai ponnesta äänestetään, selviää se todellinen enemmistö sen suhteen, kuinka moni meistä haluaa edistää tätä asiaa ja kuinka moni meistä on eri mieltä tämän asian edistettävyydestä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Oikeastaan vastauspuheenvuorona muutamiin jokin aika sitten kuultuihin puheenvuoroihin:

Ensinnäkin on kysymys siitä, onko kyse ihmisoikeudesta ja edellyttävätkö kansainväliset sopimukset tätä. Lakivaliokunnan ehdotuksen vastustajat ovat syyttäneet kannattajia siitä, että vääristelisimme kansainvälisten sopimusten merkitystä. Itse en ainakaan ole väittänyt, että mikään kansainvälinen sopimus suoranaisesti edellyttäisi samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin liittyvien ongelmien poistamista, mutta se ei muuta miksikään sitä, että kysymys on ihmisoikeuksista, vaikkei mikään sopimus sinänsä tämän asian järjestämiseen velvoitakaan. Asia, jota en ainakaan ole vielä kuullut mainittavan, on se, että Euroopan parlamentti on vuonna 1994 kyllä jäsenmailleen suositellut tämän asian hoitamista.

Mitä tulee tämän asian suhteeseen kristilliseen arvopohjaan ja Jumalan kantaan, niin katson, että minä en ole pätevä arvioimaan sitä, mikä on Jumalan kanta. Ehkä jotkut toiset tässä salissa ovat, mutta siitä sen sijaan on olemassa tietoja, dokumentteja, mikä on ollut erilaisten kirkkojen kanta. Mainitsin jo varsinaisessa puheenvuorossani, että tämän vuoden toukokuussa Tanskan piispat ilmoittivat Tanskan kirkon olevan valmis siunaamaan samaa sukupuolta olevien ihmisten parisuhteet. Lisäksi haluaisin muistuttaa arvoisille edustajille, että historioitsija John Boswell, joka on tutkinut alkukirkkoa, on päätynyt tutkimuksissaan siihen, että alkukirkko siunasi myös samaa sukupuolta olevien ihmisten avioliitot.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Filatov totesi, että tässä asiassa on tapahtunut lähentymistä keskustelussa. Se pitää varmasti paikkansa ja johtuu siitä, että tämä asia on hyvin vahvasti tunnelatauksellinen. Mitä enemmän tällaisesta asiasta keskustellaan, sitä enemmän tietysti lähestytään itse asiakohtaa ja varsinaiset tunnerönsyt jäävät siitä pois.

Minä olen sitä mieltä, että kun tätä asiaa on viety eteenpäin, on sitä pilattu sillä, että nämä, jotka ovat asiaa ajaneet, ovat jättäneet huomioimatta sen, että tietyllä tavalla vastapuolella on hyvin voimakas tunnelataus avioliiton puolesta ja halutaan tätä suojella ja tietenkin suojellaan loppuun saakka. Nämä, jotka ovat tätä asiaa ajaneet, mikä on esillä tässä, eivät ole paljon siitä välittäneet, vaan pyrkineet samaistamaan samaa sukupuolta olevien rekisteröimisen avioliittoon. Sitä ei tulla varmasti koskaan hyväksymään.

Väitän, että valiokunnan mietintökin siltä osin, kuin enemmistö on tämän hyväksynyt, aika paljon myötäilee tätä. Siinä ei ole riittävän selkeästi sanottu sitä, että jos tällainen rekisteröiminen lain mukaan hyväksytään joskus Suomessa, se ei saa loukata avioliittoa, ei saa lähestyäkään sitä instituutiota, vaan avioliiton täytyy olla ehdottomasti pyhä. Siinä mielessä jos katsotaan valiokunnan mietintöä ja siinä olevaa vastalausettani, se vastaa varmasti niitä näkemyksiä, mitä on monella siitä, että avioliittoinstituutiota halutaan suojata. Lakivaliokunnan mietintö enemmistön kannalta ei kyllä vastaa edes sitä, mikä oli valiokunnan kanta silloin lakivaliokunnassa.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Hassille sanoisin, että yhdyn hänen näkemykseensä täysin siinä, että en minäkään ole pätevä selittämään kristillisiä kantoja, vielä vähemmän oikeutettu millään tavalla puolustamaan, mutta haluan kuitenkin väittää, että Raamatusta tällaiselle tulkinnalle ei kyllä löydy missään tapauksessa perustetta, että kirkko voisi siunata homo- tai lesboliittoja.

Tanskan kirkon kannasta en tiedä, miten se on siihen päätynyt, mutta sen tiedän, että Suomen kirkon kanta ja Suomessa toimivien muiden uskonnollisten yhdyskuntien kanta on yksiselitteinen. Mielestäni Suomessa pitää kuunnella enemmän Suomen kirkon kantaa kuin Tanskan kirkon kantaa.

Ed. L a x : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi oletti, että hänen vastalauseessaan oleva teksti vastaa tämän talon ja kansan enemmistön mielipidettä. Minä haluan vain tässä todeta menemättä siihen yksityiskohtaisesti, että siellä on arvotonta tekstiä, joka ei suinkaan vastaa sivistyneen oikeusvaltion vaatimuksia.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ed. Ryhäselle vielä. Puolisentoista vuotta sitten Helsingin Sanomien kulttuuriosastolla referoitiin John Boswellin kirjaa "Same Sex Unions of Premodern Europe" eli Samaa sukupuolta olevien parisuhteet tai liitot esimodernissa Euroopassa! Tässä kerrotaan, että kun tutkija Boswell kiersi maailman kirjastoja Britanniasta Siinaille, hän löysi kymmeniä samaa sukupuolta oleville pareille, sekä miehille että naisille, tarkoitettuja vihkikaavoja. Niitä löytyi laajalti kristillisestä maailmasta, Siinain luostareista, Pariisista, Pietarista, Italiasta sekä Athokselta ja muualta Kreikasta.

Edelleen tässä kerrotaan, että jopa pyhimystarinoihin jäi elämään antiikin miesten välisten liittojen ihanne. Kuuluisimman ns. pyhimyspareista muodostivat pyhä Sergius ja Bacchus. Parin keskinäinen sydäntä koskettava rakkaus ja uskonvoima korottivat heidät marttyyreista suosituimpien joukkoon.

Tässä edelleenkin kerrotaan, että vielä 1500-luvulla Roomassa humanistisfilosofi Montaigne todisti seremoniaa, jossa kaksi miestä naivat toisensa messussa nauttien yhdessä ehtoollisen. Seremoniassa käytettiin tavanomaista vihkitekstiä, minkä jälkeen he nukkuivat ja söivät yhdessä.

Minä en tiedä, mihin raamatunkohtiin tai muihin tämä paljolti unholaan jäänyt varhaisemman kirkon käytäntö on perustunut, mutta kuitenkin se on historioitsijan dokumentoima tosiasia.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Lax on ilmeisesti väsynyt, kun raivostuu täällä salissa, mutta sillehän ei voi mitään.

Toivomus, jonka minä olen kirjoittanut vastalauseeseen, kuuluu näin: "Eduskunta hyväksyy toivomuksen, että hallitus ryhtyy asianmukaisiin lainsäädäntötoimiin samaa sukupuolta olevien kumppaneiden yhteiselämään liittyvien oikeudellisten epäkohtien poistamiseksi siten, että asiassa ei luoda yhtymäkohtia avioliittoinstituutioon liittyvän lainsäädännön ja menettelyn kanssa."

Tässä ei ole mitään arvotonta, jos ymmärsitte tämän suomen kielellä. Jos ei, niin tulkki kääntää teille ruotsiksi, jos hän osaa tehdä sen paremmin, ed. Lax.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Näköjään ed. Hassille täytyy vielä tuoda esille, että minä en halua perustaa kantaani suinkaan mihinkään Helsingin Sanomien kulttuuritoimituksen tarinoista kertovaan juttuun, vaan itse olen jonkin verran lukenut Raamattua. Sieltä ei löydy todellakaan tuollaisia näkemyksiä.

Korostan kyllä sitä, että aina on kaikissa yhteiskunnissa harjoitettu tuon sorttista, mielestäni hyvinkin irstasta meininkiä, josta ed. Hassi tuossa puhui, mutta tällaisilla riiteillä taikka Bacchuksen meiningeillä ei tosiaankaan ole mitään yhteyttä ollut eikä ole tänäkään päivänä elävän uskonnon eikä Raamattuun perustuvan kirkon toiminnan kanssa.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! En enää käy toistamaan sitä, mitä puheenvuorossani jo toin esiin, mutta haluan kommentoida muutamia puheenvuoroja.

Kun kuuntelin eräiden nimenomaan lakivaliokunnan jäsenten, esimerkiksi edustajien Tarkka ja Tahvanainen, näkemyksiä, hämmästelin sitä, että he ovat tämän lakivaliokunnan lausunnon takana, mutta heidän mielipiteensä on ainakin osittain ristiriidassa sen kanssa. Olisikin ollut varsin mielenkiintoista kuulla joltakin lakivaliokunnan jäseneltä, mikä voisi olla sellainen lainsäädännöllinen korjaus, sellainen lainsäädännöllinen muutos, jossa ei rinnastettaisi homopareja koskevaa lainsäädäntöä avioliittoon. Mielestäni sellaista ei tässä keskustelussa ole tullut esiin. Sellainen ei ainakaan voi olla Ruotsin-mallin mukainen parisuhteen virallistaminen, koska sen nimenomaisena tarkoituksena on lainsäädännöllinen rinnakkaisuus avioliitolle.

Vielä haluaisin palata ed. Tarkan puheenvuoroon, jossa hän ihmetteli sitä, että mihin kirkon kanta oikein tässä keskustelussa perustuu. En ole täällä kirkon edustajana, mutta sen jäsenenä ja vieläpä papin puolisona tiedän, että kirkon kanta perustuu Raamattuun, toisaalta sen kristilliseen avioliittonäkemykseen ja toisaalta lähimmäisenrakkauden periaatteeseen myös tässä kysymyksessä, eli avioliitto on tarkoitettu vain kahden eri sukupuolta olevan henkilön välille. Tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, että jokaista ihmistä tulee rakastaa Jumalan kuvaksi luotuna arvokkaana ihmisenä.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! En ole enää lakivaliokunnan jäsen, mutta olin siinä vaiheessa, kun lakivaliokunta tämän mietinnön teki. Ed. Räsäselle vastaan, että minun käsitykseni siitä, miten tämä lakivaliokunnan mietinnössä esitetty malli voidaan toteuttaa, on se, että samaa sukupuolta oleville pareille annetaan mahdollisuus rekisteröidä parisuhteensa, mutta tätä liittoa kutsutaan joksikin muuksi kuin avioliitosta. Voi tietysti olla muitakin vaihtoehtoja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1996

Lähetekeskustelu
Kertomus 7/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H. Koskinen: Herra puhemies! Ed. Alaranta toivoi jokin aika sitten vilkasta keskustelua myös oikeusasiamiehen kertomuksesta. Sitä toivon myös minä.

Luin suurella ymmärtämyksellä oikeusasiamies Lauri Lehtimajan ja apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunion puheenvuorot oikeusasiamiehen toimintakertomuksesta 1996. Nämä puheenvuorot täydentävät hyvin toisiaan. Puheenvuoroista nousee ainakin kaksi erittäin tärkeää asiaa esiin. Ensimmäiseksi käsittelen lakien ymmärrettävyyttä.

Apulaisoikeusasiamies toteaa: "On kuitenkin tärkeätä, että niin lain soveltajilla kuin säätäjillä sekä myös lainvalvojilla on mahdollisuus ymmärtää lakien ja niiden muutosten yksityiskohdat, mutta myös muodostaa kokonaisnäkemyksensä laeista ja niiden muutoksista." — Tässä kohtaa apulaisoikeusasiamies sanoo "eläkejärjestelmistä", kun hän käsitteli niitä, mutta sana "laki" laventaa tämän käsittelyn. — Paunio jatkaa: "Mutta yhtä tärkeätä on, että tähän on mahdollisuus myös niillä ihmisillä, joiden lakisääteisistä oikeuksista, vieläpä sosiaalisista perusoikeuksista, on kysymys."

Olen lukevinani Paunion mielipiteistä suuren huolen lainsäädäntötyön tulosten vaikeaselkoisuudesta jopa itse lainsäätäjien ja soveltajien eli tuomarien keskuudessa. Jos ja kun näin on, niin mitä pikimmin on asiaan saatava korjaus. Lakien tulee olla helpommin ja yksiselitteisemmin ymmärrettävissä ja tajuttavissa myös tavallisten ihmisten kannalta, ei siis pelkästään lainoppineiden keskuudessa.

Toinen esiin ottamani kohta koskettaa oikeusasiamiehen toimintaa ja sen tavoitteita. Kertomusvuonna, siis 1996, oikeusasiamiehelle tuli 2 578 uutta asiaa. Huolimatta asioiden tehostetuista käsittelytalkoista, joissa saatiin ratkaistuksi 2 364 asiaa, oikeusasiamiehen työruuhka kasvoi vuonna 96 edelleen 214 asialla. Aivan valtaosa jutuista on kanteluja. Kanteluhan on usein itsensä väärin kohdelluksi tuntevan ihmisen pyrkimys saada oikeutta. Se on tulkittava jopa hätähuudoksi.

Oikeusasiamies Lehtimajan mukaan: "Kantelut tulisi ratkaista nopeasti, asiat pitäisi tutkia perusteellisesti ja kannanotot olisi perusteltava vakuuttavasti." Kannatan mielihyvin oikeusasiamiehen näkemystä ja tavoitteita. Lisäisin niihin vielä, että vastauksen kantelijalle tulisi olla siten laadittu, että sen tavallinenkin ihminen ymmärtää ilman lainoppinutta tulkitsijaa. Uskon myös oikeusasiamiehen tarkoittaneen samaa.

Kertomus antaa mielestäni tukea ja perusteluita toisen apulaisoikeusasiamiehen viran perustamiselle. Lisääntyvät voimavarat turvaavat osaltaan kansalaisten perusoikeuksien toteuttamista.

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toimistaan vuonna 96 kertoo minusta hyvin karua kieltään siitä, että asioihin vaikuttaminen jopa oikeusasiamiehen taholta on äärettömän vaikeaa ja ehkä jopa turhauttavaa. Hänen puheenvuorostaan etusivulta voi todeta, että "tulosten tekeminen edellyttää oikeusasiamieheltä arvovaltaa, mutta sitä ei anna pelkästään muodollinen virkaasema."

Kun tarkastelin eri huomautuksia mielenkiinnolla, saatoin todeta, että huomautuksia oli useita, mutta muutosta moneenkaan asiaan ei ilmeisesti ole kyetty saamaan aikaan. Minusta erittäin hyvä esimerkki on tämä, kun oikeusasiamies oli kiinnittänyt huomiota työkyvyttömyyseläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevien kielteisten päätösten kaavamaiseen ja niukkaan perusteluun. Tämä tapahtui jo vuonna 96, ja näin on vieläkin. Olen iloinen siitä, että tämän monta vuotta meitä monia kansanedustajia vaivanneen asian apulaisoikeusasiamies Riitta-Leena Paunio oli omasta aloitteestaan ottanut selvitettäväkseen. Kanteluja epäoikeudenmukaisista ja täysin käsittämättömistä päätöksistä oikeusasiamiehen toimistossa on jopa täällä olevan tilaston mukaan hyvin runsaasti.

Apulaisoikeusasiamies vaatii päätösten perustelujen yksilöimistä muun muassa siksi, että se antaisi mahdollisuuden muutoksenhaun yhteydessä perustella paremmin juuri niitä kohtia, jotka ovat olleet hylkäyspäätöksen kohteena. Tietysti tarkka perustelu antaa myös tietoa, kannattaako asiasta enää yleensäkään valittaa, ja varmasti tämä myös vähentäisi juttujen ruuhkaa ja lisäisi myös luottamusta tehtyihin ratkaisuihin.

Nyt on selkeästi tullut itsellenikin sellainen tunne, että työkyvyttömyyseläkkeet hylätään ihan mututuntumalla tai täysin tarkoituksenmukaisesti. Kansalaisia ei haluta päästää eläkkeelle, vaan kielteiset päätökset ovat selkeästi lisäänty-

neet samaan aikaan, kun hakemuksetkin ovat lisääntyneet.

Ihmetystäni herättää vakuutusoikeuden vastauksessa todettu seikka, ettei lääketieteellistä arviointia sisältävillä päätöksillä olisi samanlaista yleistä ratkaisukäytäntöä ohjaavaa vaikutusta kuin esimerkiksi puhtaasti juridisia arviointeja sisältävillä päätöksillä. Onneksi apulaisoikeusasiamies ei voinut yhtyä näihin näkemyksiin. En yhdy kyllä minäkään. Kuulostaa kyllä tosi kummalliselta näkemykseltä.

Olen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että kielteisten eläkepäätösten perusteena olevien lääketieteellisten seikkojen arviointi on sovellettaviin säännöksiin sidottua oikeusharkintaa. Totta kai ylemmän asteen päätökset aina antavat suuntaa myös alemman tason päätöksille ja se on nimenomaan tärkeää asianosaisten elämäntilanteen kannalta. On liian monta sellaista sairasta ihmistä, jotka eivät moneen vuoteen saa kunnollista vastausta asiaansa.

Jos väkeä on päätöselimissä liian vähän, sitä tulee tietysti lisätä, mutta paljon on varmasti tehtävissä työtapojen kehittämisellä, kuten apulaisoikeusasiamies on huomauttanut. Tämä varmaan on myös oikeusasiamiehen omassa toimistossa otettu vakavasti.

Huomiotani kiinnitti moni muukin asia, mutta ajan vähäisyyden vuoksi en niistä kaikista aio pitää pitkää puheenvuoroa. Seuraan kyllä erittäin tarkasti, mitä valiokunnan mietinnössä aikanaan tullaan sanomaan näistä asioista, mihin siellä on perehdytty ja syvennytty. Mutta esimerkiksi Koulutus- ja erorahaston toimia toivoisin perustuslakivaliokunnan pysähtyvän hyvin tarkkaan miettimään sekä tutkivan ja kuuntelevan, mitä kaikkea siellä tapahtuu.

Lain tulkinta Koulutus- ja erorahaston osalta antaa hakijoille yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia päätöksiä, ja tästä on ihan suora lainaus sivulla 178, missä apulaisoikeusasiamiehen varamiehen kannasta todetaan: "Hänen mielestään rahaston menettely on kuitenkin omiaan johtamaan hakijoiden oikeussuojan kannalta kestämättömään tilanteeseen, mikäli hakijat sen vuoksi joutuvat odottamaan valituskelpoista ratkaisua selvityksestä ilmenevin tavoin jopa useita vuosia".

Voi myös tämän hetken Koulutus- ja erorahaston toimista todeta, ettei se käytä ainakaan hyvää hallintotapaa lähestyessään kirjeellä asianomaisia entisen rakennushallituksen irtisanottuja työntekijöitä. Minä toivon, että sosiaali- ja terveysministeriössä todella vakavasti mietitään lainmuutosta tähän kohtaan, jotta lain tulkinta saadaan oikealle tasolle ja myös hallintokäytäntö sellaiseksi, mikä sen nyky-Suomessa pitäisi olla.

Minä toivon, että perustuslakivaliokunta keskittyy näiden asioiden selvittämiseen ja yrittää löytää sinne vähän painostusta, jotta asiat tulisivat paremmin hoidetuiksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Epäilys vapaamuurarijäsenyyden aiheuttamasta esteellisyydestä ja mahdollisesta puolueellisuudesta tuomarin tehtävissä on hiertänyt suomalaisessa yhteiskunnassa kuin kivi kengässä jo kymmeniä vuosia, mutta tämä asia on ollut niin pyhä tabu aivan viime vuosiin saakka, että yleensä missään eduskunnan asiakirjoissa sen paremmin kuin oikeusasiamiehenkään kertomuksissa ei asiaan ole millään tavalla puututtu. Täytyy lakivaliokunnalle kunniaksi mainita se, että erään lain yhteydessä hiljattain otettiin kantaa, siinäkin varsin varovaisesti mutta kuitenkin, siihen epäilykseen, että vapaamuurarijäsenyys ei olisi hyväksi puolueettoman oikeudenkäynnin kannalta nimenomaan niissä tapauksissa, joissa tällainen veriveli on pöydän toisella puolella.

Tässä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa seitsemän sivun verran on käsitelty tätä asiaa. Vaikka tämäkin käsittely, totta kai, on varsin varovaista, tässä tiettyjä johtopäätöksiä on tehty. Tässä muun muassa lausutaan: "Oikeusasiamies katsoi vapaamuurariasian yhteydessä esiin tulleiden ongelmien viittaavan siihen, että saman yhteisön jäsenyys saattaisi olla tarpeen säätää nimenomaiseksi esteellisyysperusteeksi."

Tämä on aika selkeää sanontaa ja siinä mielessä kunnioitettavaa, että uskalletaan näihin asioihin puuttua. Toivon, että tulevaisuudessa entistä enemmän ja selkeämmin otettaisiin tähän asiaan kantaa, koska se hiertää yhteiskunnassa edelleenkin ja mielestäni perustellusti. Tuomari ja toisella puolella pöytää oleva syytetty tai riitapuoli eivät sovi samaan oikeussaliin ottaen huomioon ne valat, mitä nämä tuomariveljet ja vapaamuurariveljet toisilleen pimeissä huoneissa ja rituaaleissa vannovat.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Sivulta 119 "Poliisin toiminta Kuusamon erämaakiistan yhteydessä" luen muutaman rivin suoraan:

"Kantelussa arvosteltiin Kuusamon poliisin toimintaa ns. Kuusamon erämaakiistan yhteydessä. Kantelijan mukaan poliisi laiminlöi virkavelvollisuutensa sallimalla tietöiden jatkumisen

Kuusamon Vihtavaarassa, kun luonnonsuojelijat pyrkivät ns. suoran toiminnan avulla hidastamaan tien rakentamista. Kantelun mukaan poliisin laiminlyönti vaaransi mieltään osoittaneiden luonnonsuojelijoiden turvallisuuden.

Luonnonsuojelijat pyrkivät keskeyttämään tienrakennuksessa käytetyn metsäkoneen toiminnan liikkumalla koneen välittömässä läheisyydessä. Paikalla tässä vaiheessa ainoana poliisimiehenä ollut konstaapeli kehotti luonnonsuojelijoita pysymään pois koneen toiminta-alueelta, mutta salli kuljettajan jatkaa työtään. Luonnonsuojelijat eivät noudattaneet kehotusta, jolloin heidän turvallisuutensa vaarantui."

Apulaisoikeusasiamies on nyt, ei huomauttanut, mutta antanut poliisimiehelle, Oulun lääninhallitukselle ja Kuusamon nimismiespiirille tiedoksi käsityksensä, että menettely oli väärin.

En ryhdy väittämään tietenkään tältä paikalta, että apulaisoikeusasiamiehen päätös on väärä. Huomautus kuuluukin antaa, mutta väitän, että siinä on jäänyt yksi huomautus antamatta. Se olisi pitänyt antaa nimenomaan poliisille siitä, että se ei pystynyt turvaamaan laillista työntekoa siellä työmaalla. Nyt tässä laittoman tekijän johdosta, joka laittomuuksiin syyllistyy, annetaan poliisille huomautus. Nimenomaan huomautuksen olisi pitänyt tulla siitä, että Suomessa pitää olla työnteon kuitenkin vielä erityisessä suojelussa ja poliisin pitää pystyä se joka vaiheessa turvaamaan.

Ed. R i m m i : Herra puhemies! Olisin oikeusasiamiehen kertomuksessa kiinnittänyt pariin asiaan lyhyesti huomiota, erityisesti työkyvyttömyyseläkkeiden ja yksilöllisten varhaiseläkkeiden hylkäämisestä annettuihin perusteluihin.

On todella totta se, enemmän kuin totta, mihin oikeusasiamies kiinnittää huomiota, että nämä perustelut ovat hyvin puutteellisia. Itselleni on tullut käsitys, että aivan kuin nopalla heitettäisiin, kuka päästetään eläkkeelle ja minkälaiset perustelut siihen on. Ne ovat hyvin hyvin samantapaisia. Kun itse niitä viikoittain luen, ne ovat niin kuin sapluunalla tehtyä työtä.

Todella nyt toivoisi, kun asiaan valiokunnassa perehdytään, että mietittäisiin sitä, voisiko päätöksessä esimerkiksi ohjata eläkkeenhakijaa jotenkin niin, että jos on ollut jotakin puutetta esimerkiksi lääkärintodistuksessa tai asiakirjoissa, hakija saisi oikeusturvaa siltäkin osin, jos esimerkiksi haluttaisiin vielä jokin erikoislääkärin lausunto tai muu erikoisselvitys tietystä asiasta. Mutta näin ei tapahdu. Esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä hakeva ihminen on aika tyhjän päällä näiden asioidensa kanssa ja monta kertaa hyvin turvaton, ei tiedä, mistä kaikesta apua hakisi.

Tuorein esimerkki itselläni on vähän yli 40-vuotias linja-autonkuljettaja, joka on ollut toista vuotta pois työelämästä eikä kykene mihinkään. Tuli yksiselitteinen lausunto juuri viime viikolla, että "lääketieteellisesti ei ole todettu selässänne sellaista vikaa, ettette pystyisi asianomaiseen työhön tai sitä vastaavaan". Ei yhtään mitään muuta, ja ihminen on kuitenkin täysin työkyvytön ja eläkettä on haettu pitkään.

Tällaista ohjaavuutta myös kaipaisin. Näitä ihmisiä todella pitäisi enemmän opastaa ja neuvoa. Mutta tämä on varmasti valiokunnan asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi petoeläinten tappamien porojen korvaamisesta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys 109/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 110/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 111/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Viime kesän ja alkusyksyn julkista poliittista keskustelua seuratessa, sen kaiken muistaen, mitä

käydyssä keskustelussa on sanottu, olisi kuvitellut, että nyt käsittelyyn tulleen ja käsittelyssä olevan asian lähetekeskustelu kiinnostaisi erittäin suurta osaa Suomen eduskuntaa.

Kesällä käydyissä keskusteluissa muun muassa hallituspuolueiden piiristä, ei vain puolueiden piiristä, vaan hallituksen ministereiden toimesta esitettiin, että elintarvikkeiden arvonlisäverokantaa tulisi laskea. Erityisesti ministeri Alhon perustelut olivat oikeita ja hyviä. Sosiaalinen näkökulma oli niissä vahvana vireenä hänen esittäessään, näin ymmärsin, että todellakin elintarvikkeiden arvonlisäverokantaa tulisi laskea ja joidenkin muiden verojen tasoa kiristää. Sekä Alho perusteli siihen tapaan, näin ymmärsin, että myös itse ajattelen samalla mallilla, että tämän tapaisen ratkaisun, elintarvikkeiden arvonlisäverokannan laskemisen yhteiskunnallinen peruste olisi juuri siinä, että jokapäiväinen leipä, elintarvikkeet, ovat tavattoman tärkeitä kaikkien kansalaisten kannalta ja se väestönosa, jonka käytettävissä olevista tuloista suurin osa suuntautuu juuri jokapäiväisen ruoan hankintaan, on tietysti kaikkein vähätuloisimmat ihmiset. Tästä syystä elintarvikkeiden korkealla arvonlisäverokannalla on yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kannalta hyvin merkittävä rooli.

Kun Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, liittymissopimukseen liittyen kirjattiin maininta siitä, että arvonlisäveroa laskettaisiin 12 prosenttiin tulevan vuoden alusta lukien. Miksei heti, miksi otettiin siirtymäkausi käyttöön? Monien syiden summana, sekä silloisen taloudellisen tilanteen, mutta muun muassa myös siitä syystä, että maatalouspoliittiset ratkaisut siinä alkuvaiheessa, vuonna 95, mukaan lukien varastokorvaukset ja eräät muut ratkaisut, toivat tavallaan tiettyä mahdollisuutta säilyttää alkuvaiheessa taso vähän korkeammalla. Tuolloisten päätösten mukaan, joihin eduskunta yksimielisesti yhtyi, tarkoitus oli, että elintarvikkeiden arvonlisäveroa laskettaisiin ensi vuoden alusta lukien 12 prosenttiin.

Kun nyt varsinkin maan talous kasvaa jo viidettä vuotta, kun koko kansantulon kakku on entistä suurempi, kun monet julkisten menojen leikkaukset muutoin ovat kasvaneen kakunkin oloissa kohdistuneet kaikkein vähäosaisimpiin ihmisiin, lapsiperheisiin ja muihin, olisi voinut kuvitella, että hallitus edes tuosta liittymissopimuksen lupauksesta olisi pitänyt kiinni, olisi toteuttanut täällä jo aiemmin todetusti ministeri Alhonkin lupausten mukaisesti elintarvikkeitten arvonlisäveron alentamisen. Sitä hallitus ei nyt kuitenkaan tällä esityksellä tee.

Esitys lähtee siitä, että arvonlisäverokanta sidottaisiin pysyvästi 17 prosenttiin. Yleinen eurooppalainen tasohan elintarvikkeitten arvonlisäverokannan osalta on reilusti alle 10 prosenttia, 6—8 prosentin välimailla. On niitäkin maita Euroopassa, joissa elintarvikkeitten arvonlisäverokanta on tasan 0, merkittäviä sivistysmaitakin, ja nimenomaan niitä, joiden oloissa on tehty tällaiset ratkaisut.

Arvoisa puhemies! Kun nyt alkusyksyn aikana maakuntia on kiertänyt, on voinut havaita, että myös hyvin monien hallituspuolueiden kansanedustajien suulla on esitetty ja vaadittu, että kun tämä asia tulee eduskunnan käsittelyyn, esitystä on muutettava ja elintarvikkeitten arvonlisäverokantaa laskettava. En käy nimeltä mainitsemaan niitä edustajatovereita, he ovat varmaan totta tarkoittaneet, kun näin ovat vaatineet. Minun toiveeni tässä lähetekeskustelussa on, että noin lausuneet rohkaistuvat, toimivat jämerästi asian eduskuntakäsittelyn yhteydessä ja ajavat omissa ryhmissään läpi ajatuksen siitä, että elintarvikkeitten arvonlisäverokanta todella lasketaan 17:stä, niin kuin aikoinaan Suomen liittymissopimuksen yhteydessä on päätetty.

Toinen huomioni liittyy henkilökuljetuksiin ja majoitukseen ja näiden asioiden arvonlisäverokannan nostamiseen. Suomen työllisyyden parantamisen kannalta olisi ylipäänsä paikallaan ja perusteltua se, että ns. lopputuotepalveluiden kohdalla ylipäänsä laskettaisiin arvonlisäverokantaa eikä suinkaan nostettaisi. Henkilökuljetukset ovat juuri tällainen palvelutyyppi. Sen arvonlisäverokannan nostaminen ei ole, arvoisa puhemies, mitenkään perusteltua.

Aivan viimeisiksi sanoiksi: Kun täältä esittää joidenkin verojen keventämistä, on tietysti oikeutettua kysyä, millä tavalla sitä aukkoa täyttäisi, joka näin valtion tuloihin syntyisi. Ihan pelkistäen: Keinoja on moniakin, ja ne pitää etsiä nimenomaan siitä keinovalikoimasta, jotka täällä sanotun yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kannalta olisivat parhaita mahdollisia keinoja. Hallitus kaavailee samaan aikaan uusia merkittäviä veronkevennyksiä kaikista suurituloisimmille. Hallitus toteutti tälle vuodelle merkittävät veronkevennykset, 5—6 miljardin markan suuruiset, joista merkittävä osa suuntautui kaikista suurituloisimmille. Uusien veroratkaisujen osalta sopisi ajatella tätä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden näkökulmaa ja pitäytyä veroratkaisuissa vuonna 98 tuloverotuksen osal-

ta nimenomaan sellaisissa ratkaisuissa, jotka pitäytyvät kevennysten antamisessa ja kohdentamisessa nimenomaan ja vain pieni- ja keskituloisiin verovelvollisiin.

Toinen, rinnakkainen tapa tässä sanotun kanssa kompensoida arvonlisäveromenetyksiä olisi se, että energiaverotuksessa otettaisiin askel paluusuuntaan. Hallitus toteutti tälle vuodelle energiaverouudistuksen, joka oli monella tavalla huono uudistus. Ympäristön pilaamiseen, likaamiseen iskevät veroperusteet poistettiin, ja otettiin uudet, ympäristöllisen ohjaavuuden kannalta huonommat perusteet käyttöön. Olisikin palattava energiaverotuksessa ympäristönäkökulman kannalta paremmin ohjaavaan verojärjestelmään ja kiristettävä verotusta nimenomaan noilta osin: ympäristöä likaavien, ympäristöä rasittavien toimintojen osalta. Muun muassa näillä ratkaisuilla voitaisiin löytää eväät niitten verotuloaukkojen paikkaamiseen, joita esittämäni arvonlisäverokevennykset, ennen kaikkea elintarvikkeiden mutta myös joukkoliikenteen, verotukseen merkitsevät.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on arvonlisäverolain muutosta koskeva hallituksen esitys, ja selvisikin jo, mistä on kysymys — runsaasti esillä ollut asia. Tämä on yksi varsin merkittävä ja tärkeä osa sitä veropakettia, jollaiseksi voi sanoa hallituksen budjettiin liittyvää verotuskokonaisuutta. Tärkein osa, tuloverotuksen osa, jää tupoherrojen päätettäväksi, ja ne ratkaisut ilmeisesti eduskunta kirjaa sen jälkeen, kun niistä ovat Koroma ja Ihalainen sopineet jossakin muualla. Veropaketin lisäksi siellä päätetään myös sosiaaliturva-asioista, pitkälti muun muassa eläkeläisten kysymyksistä. Tämähän on epädemokraattista ja väärä tapa hoitaa asioita. Eduskunnan pitäisi vastata koko verokysymyksestä ja koko sosiaaliturvasta. Se olisi meidän yhteiskuntajärjestyksemme mukaista ja demokraattista. Näin ei tapahdu.

Mutta arvonlisäverosta täällä päätetään ja niin myös muutamista muista verokysymyksistä. Mikäli herra puhemies sallii, muutaman sanan kokonaisuudesta totean vielä. Hallitushan kiristää työmiehen laskua sillä tavalla, että työmatkakustannusten osalta omavastuuosuutta korotetaan, bensiinin ja dieselöljyn veroa ja joukkoliikenteen arvonlisäveroa kiristetään. Työmatkat tulevat entistä kalliimmiksi. Sen sijaan viinin veroa lasketaan, perjantaina voi ostaa viinipullon ensi vuonna 17 prosenttia halvemmalla. Se on hallitukselle ensisijainen asia. Aivan kohtuuton ja väärä toimenpide on pudottaa viinin veroa, alkoholiveroa ja antaa 80 miljoonaa markkaa ensi vuonna pois valtion verotuloja tätä kautta, kun samanaikaisesti ruoan arvonlisäveroa ei alenneta.

Vasemmistosta kuului koko kesän ajan voimakasta puhetta. Ed. Rimmikin antoi julki kantoja, että ministeri Alhon linja on oikea, ruoan arvonlisäveroa pitää alentaa, mutta näin ei ole tapahtunut. Se meni viinin piikkiin. Viinipullo lapsille ja muillekin on tärkeämpi kuin ruoka.

Näin on nyt käymässä. Hallituksen linja on suorastaan täysin käsittämätön. Pannaan työmatkat ja ruoka verolle — täällä sanotaan jopa ruoan osalta, että elintarvikkeisiin sekä rehuihin sovellettava 17 prosentin eli nykyinen verokanta ehdotetaan säädettäväksi pysyväksi. Edellisessä hallituksessa itse olin mukana ja tekemässä sitä päätöstä, että sitä alennetaan ja alennetaan myös 17:stä alaspäin asteittain. Sen päätöksen nykyinen hallitus on heittänyt romukoppaan ja esittää pysyväksi 17 prosentin ruoan arvonlisäveroa. Se on käsittämätöntä. Vaikka talous kuinka hyvin paranisi, köyhän kansan ruokalaskua pidetään korkealla. Paljon parempi, paljon oikeudenmukaisempaa olisi, että ruoan ja eräiden muiden arvonlisäveroa alennettaisiin. Sinänsä on tietysti hyvä, että jotkin näistä alenevatkin, kirjat ja lääkkeet, mutta en tiedä huvituksista. Viinit ja huvitukset ovat vähän sellaisia, että niistä voisi ottaa entistä enemmänkin.

Kulutuksen verottamisen suuntaan pitäisi mennä ja työntekoa suosia. Nyt hallitus tekee juuri päinvastoin. Hämmästyttää vihreidenkin kanta siinä, että he ovat puhuneet siirtymisestä työn verottamisesta kulutuksen verottamiseen ja niin pitäisi menetellä, mutta toisin päin on tapahtumassa. Muilta osin paitsi elintarvikkeiden osalta näin pitäisi tehdä eli kulutusta verottaa ja työntekoa suosia. Työmies maksaa entistä enemmän työmatkoistaan ja viinipullo halpenee, tuli jo moneen kertaan sanottua.

Hallituksen veropolitiikan voisi koota ja todeta, että se ontuu oikein ikävällä tavalla. Hämmästyn syvästi, miten esimerkiksi vasemmistoliiton edustajat voivat puolustaa tällaista verokokonaisuutta kentällä. Minä en siihen pystyisi.

Ed. Rimmi: Herra puhemies! Oli iloinen asia todeta se, että ed. Kankaanniemi on kuunnellut, mitä ed. Rimmi on puhunut nimenomaan elintarvikkeiden arvonlisäveron alentamisesta. Henkilökohtaisesti olen edelleenkin sitä mieltä,

että sitä olisi pitänyt alentaa ja vieläkin sen eteen pitäisi voida ponnistella. Sillähän on nimenomaan suuri merkitys pienituloisille ihmisille, lapsiperheille, eläkeläisille ja työttömille, mutta ehkä juuri siitä syystä sitä ei ole lävitse saatukaan, koska sen vaikutus, vaikka se koko kansaa koskettaa, ei tunnu hyvätuloisilla ihmisillä yhtään. Itsekin pidin huonompana sitä, että esimerkiksi viinin arvonlisäveroa lasketaan.

Ed. Kankaanniemi, te varsin hyvin tiedätte sen, että eivät näissä kamppailuissa yksittäiset kansanedustajat ja yksittäiset puolueet kaikkea tahtoansa saa lävitse. On suurten kompromissien tulosta koko homma.

Mitä tulee muuten arvonlisäverokantaan, erityisesti ilolla tervehdin sitä, että lääkkeiden arvonlisäveroa lasketaan ja myös kirjojen. Kunnat ovat suurissa taloudellisissa vaikeuksissa olleet pitkään ja valittaneet esimerkiksi kirjastomäärärahoista. 4 prosentin arvonlisävero esimerkiksi kirjojen hinnassa edesauttaa ymmärtääkseni merkittävästi sitä, että kuntien kirjastohankinnat helpottuvat, lääkkeistä puhumattakaan. Lapsiperheet tarvitsevat paljon lääkkeitä, eläkeläiset käyttävät paljon lääkkeitä. Nyt pitää vain huolehtia siitä, että se 4 prosentin arvonlisäverolasku siirtyy hintoihin.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Kankaanniemi, ei siinä mitään pahaa ole, jos viinin hinta laskee. Viini on raamatullisesti tunnettua ainetta. Sitä on käytetty Raamatun kannesta kanteen, ja tänä päivänä sillä saadaan synnit anteeksi, kirkossa viiniä ja leipää nauttimalla. En minä sitä niin pahana pitäisi.

Mitä tulee ed. Rimmiin, joka lähti täältä pois, on surkeata vasemmistoliiton systeemi. Ministeri Andersson budjettineuvottelujen yhteydessä ensin televisioon vakavalla naamalla luettelee kaikki, mitä me vaatimma, ja sitten jokaisesta asiasta luovutaan. Yhtään ainutta asiaa vasemmistoliitto ei ole saanut näissäkään budjettineuvotteluissa läpi. Kaikkiin vasemmistoliitto alistuu. Pääasia vain, että saadaan pysyä hallituksessa. Se on surkeata. Säälihän minun tulee oikeastaan suoraan sanoen esimerkiksi ed. Rimmiä. Te olette periaatteellinen ihminen ja tamperelainen ja nimenomaan siitä syystä periaatteen ihminen. Hän joutuu alistumaan tällaiseen. Tällaista on politiikka ja maailma. Näin se on.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 112/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 113/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 114/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi kirjastolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys 115/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys Ukrainan kanssa kansainvälisestä maantieliikenteestä tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 95/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 66/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 12/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys laeiksi merityöaikalain ja työajasta kotimaanliikenteen aluksissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 96/1997 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 107/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 13/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 18, kyselytunti ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio